

Jaarverslag

2015

Driestar educatief

Jaarverslag 2015

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
Leeswijzer	6
Bericht van de raad van toezicht	7
Organogram Driestar educatief 2015	9
Missie	10
Organisatieprofiel	10
Driestar hogeschool	10
Driestar onderwijsadvies	11
Jeugdhulp	11
Strategisch beleid in 2015: van 'Talent in ontwikkeling' naar 'Voor(t)varend'	12
Identiteit: Brongerichte benadering	12
Kennisontwikkeling (innovatie), lectoraten en valorisatie	13
Internationalisering	14
ICT	14
Governance	15
College van bestuur en raad van toezicht	15
Medezeggenschapsraad en cliëntenraad	15
Kwaliteitszorg	16
Onderwijs	16
Jeugdhulp	17
Certificering en student- en klanttevredenheid	17
Onderwijs	17
Jeugdhulp	18
Studie en functiebeperking	18
Examencommissies en toetsberaad	19
Vertrouwenspersonen en individuele begeleiders	19
Klachten	19
Onderwijs	19
Jeugdhulp	20
Horizontale verantwoording en dialoog	20
Onderwijs	20
Jeugdhulp	21
Continuïteitsparagraaf	21
Gegevensset (A)	21
Overige rapportages (B)	24
Samenwerkingsverbanden	24
Bestuurs- en brancheorganisaties	24
Andere hogescholen	24
Internationaal	25
Bezinning en toerusting	25
Jeugdhulp	26
Prestatieafspraken, Center of Expertise	27
Hoofdstuk 2 Leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding	33
Leraarschap	33
Leraarschap en identiteit	33
Leraarschap en innovatie	34
Leraarschap en ICT	38
Leraarschap en internationalisering	40
Overige ontwikkelingen leraarschap	41
Leiderschap	43
Leiderschap en identiteit	43
Leiderschap en innovatie	44
Leiderschap en ICT	44
Leiderschap en internationalisering	44

Overige ontwikkelingen leiderschap.....	45
Vorming/opvoeding	45
Vorming/opvoeding en identiteit	45
Vorming/opvoeding en innovatie.....	46
Vorming/opvoeding en ICT	47
Vorming/opvoeding en internationalisering	47
Overige ontwikkelingen vorming/opvoeding	47
Hoofdstuk 3	49
Randvoorwaarden: Facilitair bedrijf, personeel, financiën,.....	49
Marketing & communicatie.....	49
Facilitair bedrijf.....	49
Personeel	51
Personeel 2015 in cijfers	53
Financiën	58
Marketing & communicatie	62
Bijlage 1 Hogeschool in cijfers.....	64
Studentinstroom en studierendement (1 oktober 2015)	65
Studenttevredenheid	73
Bijlage 2 Samenstelling en bezoldiging college van bestuur en raad van toezicht in 2015	75
Samenstelling en nevenfuncties college van bestuur.....	75
Overige gegevens leden raad van toezicht.....	77
Bijlage 3 Overzicht bachelor- en masteropleidingen Driestar hogeschool + post-hbo	79
Bachelor	79
Master	79
Post-hbo	79

Woord vooraf

U leest het jaarverslag over 2015 van Driestar educatief. Dit jaar stond in het teken van de afronding van het strategisch beleidsplan 2012-2015 'Talent in ontwikkeling'. In deze beleidsplanperiode hebben we gewerkt aan de uitbouw van onze drie kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming, met behulp van de vier i's: identiteit, internationalisering, innovatie en ICT. Zodoende hebben we focus aangebracht in onze activiteiten en ons profiel verder verscherpt. In dit jaarverslag kunt u de resultaten lezen.

In het verslagjaar is in een deel van ons gebouw de ontstaansgeschiedenis en missie van Driestar educatief in beeld gebracht. Ook wordt op de wanden, bijvoorbeeld bij iedere afdeling en vakgroep, beschreven wat ons drijft. Zo is in onze congreszaal de tekst terug te vinden: *De levensweg is de leerweg*. Bij Driestar educatief draait het om leren. Een leraar begeleidt leerlingen als gids op hun levensweg, waarbij vorming centraal staat. Leren is als het gaan van de levensweg als leerweg overeenkomstig Gods geboden en beloften. Ook de leraar is en blijft dan leerling. Hij beseft dat hij nooit is uitgeleerd. Ook in 2016 wensen we de levensweg lerend te bewandelen.

Gouda, maart 2016

College van bestuur

Drs. L.N. (Rens) Rottier, voorzitter

Drs. R.W. (Robert) Zoutendijk

Leeswijzer

Inrichtingseisen jaarverantwoording 2015: onderwijs en jeugdhulp

Driestar educatief is een praktijkgericht kenniscentrum dat enerzijds bestaat uit een in onderwijs en opvoeding gespecialiseerde hbo-instelling die zowel bachelor- als masteropleidingen biedt, en anderzijds uit een adviesdienst voor leraar, leerling en leidinggevende. Daarbij biedt Driestar educatief ook jeugdhulp aan kinderen/jeugdigen in het basis- en voortgezet onderwijs. Omdat Driestar educatief zowel bekostigd onderwijs als jeugdhulp biedt, is wat betreft de jaarverantwoording zowel de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek als de Jeugdwet van toepassing.

Omdat de onderwijsfunctie het grootste bedrijfsonderdeel is, volgen we in dit jaarverslag de inrichtingsvereisten die het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stelt en vullen we dat aan met informatie die wordt gevraagd in de 'Jaarverantwoording 2015 Zorginstellingen en jeugd' wat betreft het maatschappelijk verslag. Hetzelfde geldt voor de jaarrekening. Daarnaast worden ingevolge de 'Jaarverantwoording 2015 Zorginstellingen en jeugd' kwantitatieve gegevens aangeleverd via de webapplicatie DigiMV.

Prestatieafspraken

De verantwoording van de realisatie van de prestatieafspraken wat betreft de indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces is opgenomen in het jaarverslag. De verantwoording van de realisatie van de ambities ten aanzien van profilering en valorisatie en overige toelichtingen zijn opgenomen in het supplement bij dit jaarverslag.

Bericht van de raad van toezicht

Algemeen

De raad van toezicht (rvt) heeft de taak toezicht te houden op het beleid van het college van bestuur (cvb) en op de algemene gang van zaken binnen de instelling. Daaronder valt het bewaken van de doelstelling en grondslag. De raad verzorgt dit interne toezicht volgens de principes van de binnen de Vereniging Hogescholen vastgestelde Branchecode governance. Deze zijn verwerkt in de statuten en in het bestuursreglement. Genoemde branchecode is in lijn met de Branchecode zorg, die op onze jeugdhulp betrekking heeft.

Het college van bestuur neemt deel aan de vergaderingen van de raad, al heeft de rvt in 2015 één keer zonder het cvb vergaderd. De managementassistente van het college van bestuur is tevens secretaresse van de raad van toezicht.

De raad van toezicht heeft kennisgenomen van het navolgende jaarverslag, dat door het college van bestuur is opgesteld, en heeft het goedgekeurd.

Samenstelling en kerncommissies

De raad van toezicht bestond in 2015 uit zeven leden. Aan het einde van 2015 trad ds. G. Clements terug. In zijn vacature werd ds. G.W.S. Mulder benoemd. Een overzicht van de samenstelling van de raad van toezicht, inclusief hoofd- en nevenfuncties en vergoeding, is te vinden in bijlage 2.

De leden van de raad van toezicht zijn onafhankelijk. De raad kent een auditcommissie (drs. P.M. van den Dorpel en ing. J.L. Pieper) om de besluitvorming op financieel terrein voor te bereiden, en een remuneratiecommissie (drs. P.J. Vergunst en mr. A. Weggeman). De auditcommissie heeft drie keer vergaderd over jaarrekening, begroting en financiële ontwikkelingen op langere termijn. De remuneratiecommissie heeft in haar vergaderingen gesproken over het functioneren en de vergoeding van het college van bestuur. In juni is een functioneringsgesprek gevoerd met het lid van het college van bestuur, drs. R.W. Zoutendijk. In deze maand benoemde de rvt drs. Zoutendijk voor een tweede periode van vier jaar als lid van het cvb. In december is een functioneringsgesprek gevoerd met de voorzitter, drs. L.N. Rottier.

Verslag over 2015

De raad van toezicht is in 2015 zesmaal plenair bijeengewees, waarbij één keer op een locatie buiten Gouda nagedacht is over het strategisch beleid voor de komende jaren en de versterking van de communicatie met de achterban. In de andere vijf vergaderingen is de raad door middel van rapportages van het college van bestuur geïnformeerd over ontwikkelingen in en rond Driestar educatief. In zijn decembervergadering heeft de raad van toezicht zijn functioneren geëvalueerd door middel van zelfevaluatie.

In 2015 zijn de volgende toezichtkaders gehanteerd ten behoeve van de uitoefening van de toezichthoudende rol: identiteit, personeelsbeleid, opleiding en kennisontwikkeling, onderwijsadvies en leerlingenzorg, strategisch beleid en financieel beleid.

Aan de hand van deze toezichtkaders zijn tijdens de vergaderingen onder andere de volgende thema's aan de orde geweest:

- identiteit: het document 'Driestar educatief op weg naar 2020', de waarden waarvoor we als organisatie willen staan, onze drijfveren en de activiteiten die we in dit kader willen ondernemen, en de plaats van Driestar educatief binnen het geheel van de gereformeerde gezindte; tevens wordt elke vergadering gesproken over relevante ontwikkelingen in de samenleving of in reformatische kring die de identiteit van Driestar educatief raken;
- personeelsbeleid: duurzame inzetbaarheid van personeelsleden; de manier waarop de rvt betrokken wil zijn en blijven bij benoemingen van nieuwe personeelsleden, vaststellen reglement remuneratiecommissie;
- opleiding en kennisontwikkeling: plannen voor de instelling van een onderzoekscentrum, toekomst lectoraten;

- onderwijsadvies en leerlingenzorg: transitie jeugdzorg;
- strategisch beleid: ruimte voor vernieuwing en innovatie (zoals online onderwijs), ontwikkeling masters, internationalisering (zoals een global pabo-netwerk);
- financieel beleid: jaarrekening, begroting, verhouding publieke en private gelden, vaststelling reglement auditcommissie.

Andere noemenswaardige gespreksonderwerpen waren dit jaar: jaarverslag 2014, begroting 2016-2018, strategisch beleidsplan 2016-2019, ontwikkelingen in het onderwijsveld en mogelijkheden voor een nieuw lectoraat.

Relevant om te vermelden is dat na de inwerkingtreding van de Jeugdwet per 1 januari 2015 het onderwerp jeugdhulp ook nadrukkelijk de aandacht heeft binnen de raad. Driestar educatief begeeft zich immers met onderzoek en behandeling van ernstige enkelvoudige dyslexie en zijn dyslexiebehandelingen en basis-ggz in dat domein.

Tijdens de vergaderingen van de raad zijn regelmatig medewerkers van Driestar educatief aanwezig geweest om een presentatie te houden of een toelichting te geven op een van de geagendeerde onderwerpen.

Ook in 2015 keerde in iedere vergadering als vast agendapunt terug: van buiten naar binnen. Hierbij stellen de toezichthouders zaken aan de orde waar zij in hun werkveld of netwerk tegenaan lopen en die van belang zijn voor Driestar educatief.

In het verslagjaar heeft driemaal een overleg met de medezeggenschapsraad (mr) plaatsgevonden, deels in aanwezigheid van het college van bestuur. Eén ontmoeting stond in het kader van de herbenoeming van drs. Zoutendijk. Ook is gesproken over scholing van de medezeggenschapsraad, de relatie tussen en wederzijdse verantwoordelijkheden van de mr en de rvt, personeelsbeleid en internationalisering.

Verder hebben leden van de raad van toezicht geparticipeerd in de vergaderingen van de Klankbordgroep strategisch beleid Driestar educatief en is een lid van de rvt aanwezig bij het laatste gesprek met vrijwel elke te benoemen sollicitant.

Tot slot

Wie als betrokken lid van de rvt terugkijkt op 2015, concludeert dat een intensief jaar afgesloten is. Dankbaar constateren we dat de energie die het cvb investeerde in de relatie met het geheel van de gereformeerde gezindte, resulteerde in een nauwkeuriger en reëler beeld van wat Driestar educatief drijft, zowel wat de identiteit als wat het dagelijks werk van veel betrokken personeelsleden betreft. Dankbaar zien we terug op de ook dit jaar doorgetrokken lijn: de opleiding van honderden studenten tot een christelijke leraar, de advisering van besturen en directies en de begeleiding of behandeling van zoveel leerlingen.

Niettemin, we schrijven dit alles niet op onze rekening, omdat we met de apostel Jakobus beseffen dat elke goede gave, elke volmaakte gift van boven is, van de Vader der lichten afkomstig. In de belijdenis van onze afhankelijkheid van Zijn zegen en genade bidden we voor bestuur en docenten, voor alle medewerkers en studenten om Zijn aanwezigheid in ons midden, door Woord en Geest.

Verlaat niet wat Uw hand begon,

o, Levensbron

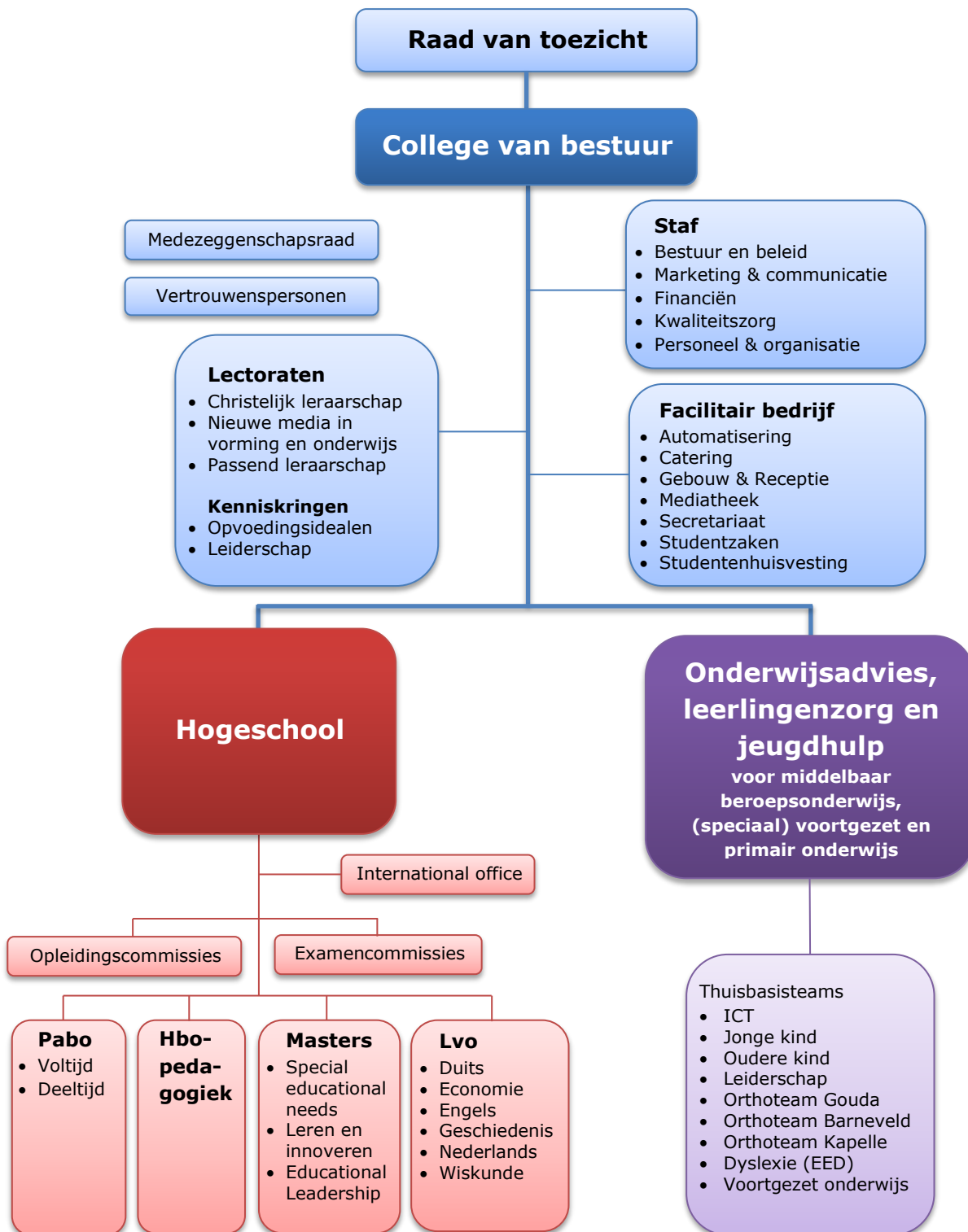
wil bijstand zenden.

In dit gebed verbonden mogen we elk op eigen wijze invulling geven aan onze betrokkenheid bij Driestar educatief.

Drs. P.J. (Piet) Vergunst,

voorzitter raad van toezicht

Organogram Driestar educatief 2015

Hoofdstuk 1

Organisatie, strategie en beleid, governance

In dit hoofdstuk worden de missie en de onderdelen van Driestar educatief beschreven. Tevens worden de hoofdpunten van het strategisch beleid en de inrichting van de governance belicht.

Missie

Onze missie luidt:

Driestar educatief inspireert, vormt en ondersteunt (aankomende) leraren, leidinggevenden van scholen en opvoeders om goed onderwijs, goede leiding en goede opvoeding te geven, in reformatorische en protestants-christelijke zin.

Ons ideaal is een school:

- die de kernopdracht van christelijk onderwijs gestalte geeft;
- waar geïnspireerde christelijke leraren werken;
- waar leerlingen werken in inspirerende leeromgevingen;
- waar leerlingen die dat nodig hebben, extra zorg en aandacht ontvangen;
- die goed bestuurd en geleid wordt;
- die ouders en kerken ziet als belangrijke partners en hen ondersteunt bij de religieuze opvoeding;
- die een open houding heeft naar de (nationale en internationale) context waarin zij functioneert.

Organisatieprofiel

Driestar educatief bestaat uit de volgende onderdelen:

Driestar hogeschool

Driestar Hogeschool is de naam voor alle activiteiten op het gebied van de opleidingen (pabo, masters, hbo-pedagogiek en opleidingen leraar voortgezet onderwijs, hierna: lvo) en de lectoraten. In bijlage 3 is een opsomming te vinden van het hbo-onderwijsaanbod en de post-hbo-opleidingen.

Lerarenopleidingen

Studenten die bij Driestar hogeschool hun opleiding tot leraar volgen, beschikken aan het einde van hun studie niet alleen over de bekwaamheden die nodig zijn voor goed onderwijs, op grond van de Wet op de Beroepen in het Onderwijs (BIO), maar ook over de motivatie om ontwikkelingen binnen het onderwijs in verband te brengen met de christelijke identiteit van de school waar zij gaan werken. Een leraar die bij Driestar hogeschool is afgestudeerd, kan op het niveau van een startbekwame leraar gebruikmaken van uiteenlopende onderwijsconcepten en maakt daarbij verantwoorde keuzes in pedagogisch-didactisch opzicht. Deze beroepsgerichtheid binnen de opleidingen bereikt Driestar hogeschool door in haar onderwijsontwikkeling samen te werken met het onderwijsveld. In ons onderwijs is er niet alleen aandacht voor de cognitieve aspecten van het leren, maar juist ook voor het leren binnen het totaal van ons mens-zijn. Wij geloven dat hart, hoofd en handen een eenheid moeten vormen. Bij de diverse opleidingen staat het beroepsbeeld voor de christelijke leraar centraal, zoals verwoord in 'Essenties van christelijk leraarschap', dat Driestar educatief heeft opgesteld en dat in het verslagjaar is geactualiseerd.

Opleidingsscholen

Binnen de lvo en de pabo bestaat een opleidingsvariant waarbij een deel van de opleiding verzorgd wordt op zogenoemde opleidingsscholen. Dat wil zeggen dat toekomstige leraren een gedeelte van hun tijd op de werkplek worden opgeleid.

Diploma Christelijk Basisonderwijs

Wanneer studenten van de voltijd- en deeltijdpabo voldoen aan bepaalde voorwaarden, kunnen ze bij het afstuderen het Diploma Christelijk Basisonderwijs (DCBO) ontvangen. Met dit diploma tonen studenten aan dat zij in staat zijn godsdienstige vorming te verzorgen en de identiteit van de school

mee vorm kunnen geven en uitdragen. Verus verzorgt de visitatie en accreditatie van de hogescholen die het DCBO verstrekken.

Pedagogiekopleiding

De pedagogiekopleiding is gericht op het beroepsbeeld van de hbo-pedagoog. In de opleiding krijgen studenten elementen aangereikt waarmee zij voor zichzelf een referentiekader kunnen ontwikkelen van waaruit zij hun werk als hbo-pedagoog kunnen doen. De zorg- en hulpverlening moet doortrokken zijn van Christus: wat Christus deed voor, met en aan mensen, is een voorbeeld ter navolging voor mensen die Zijn Naam dragen.

Driestar onderwijsadvies

Driestar onderwijsadvies is de naam voor alle activiteiten op het gebied van onderwijsadvies, managementadvies, leerlingenzorg en jeugdhulp. Driestar onderwijsadvies adviseert en begeleidt scholen en ondersteunt leerlingen met leer- en gedragsproblemen. Ook vallen hieronder alle activiteiten op het gebied van managementadvies aan besturen, bestuursleden, directies en directeuren in het onderwijs en in zorg en welzijn. Het interim-management valt ook onder deze naam.

Binnen Driestar onderwijsadvies vindt een opdeling plaats in onderwijsadvies voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs en in activiteiten gericht op leerlingenzorg primair onderwijs en voortgezet onderwijs en op jeugdhulp. Deze onderdelen werken nauw samen.

Onderwijsadvies primair onderwijs (po)

Onderwijsadvies primair onderwijs adviseert en begeleidt het basisonderwijs bij het nadenken over en het implementeren van de inhoudelijke basisvakken, verschillende onderwijsconcepten, de pedagogische opdracht van de school, passend onderwijs en de juiste inzet van ICT in het onderwijsproces. Ook worden leerkrachten begeleid. De afdeling is onderverdeeld in vier thuisbasisteam: Jonge kind, Oudere kind, ICT en Leiderschap. De activiteiten en het aanbod naar onze klanten van het team Leiderschap worden uitgevoerd onder de naam Driestar managementadvies. Een advies- of ondersteuningstraject wordt vormgegeven via de uitgangspunten verwoord in het door Driestar educatief uitgegeven boekje 'Pijlers van een lerende school' en in het boek 'Onderwijs vraagt leiderschap!'.

Onderwijsadvies voortgezet onderwijs (vo)

Onderwijsadvies voortgezet onderwijs richt zich op het voortgezet onderwijs en mbo en zet daarbij in op versterking van de zorgstructuur, ontwikkeling van leermiddelen, kwaliteitszorg, leiderschap, mentoraat, (project)management en professionele ontwikkeling van docenten.

Leerlingenzorg

Het onderdeel Leerlingenzorg levert een bijdrage aan de leerlingenzorg in scholen voor *primair en voortgezet onderwijs*. Doelstelling van de leerlingenzorg is vanuit een pedagogische aanpak stagnaties in onderwijs en opvoeding te voorkomen, te begeleiden of op te lossen. Leerlingenzorg primair onderwijs is een zelfstandige eenheid binnen Onderwijsadvies en werkt in drie regionale teams vanuit Kapelle, Gouda en Barneveld.

Transitie Onderwijsadvies

In het verslagjaar is een transitie voorbereid om Onderwijsadvies '2020-bestendig' te houden. Kernwoorden in het transitieplan zijn: gezonde bedrijfsvoering, ontwikkelen van expertise en aanbodclustering. Voor een gezonde bedrijfsvoering wordt de declarabiliteit van de medewerkers verhoogd en vindt een bezuiniging plaats op de overhead. Daarnaast vindt een omslag plaats naar het werken met prestatiedoelstellingen. Met expertiseontwikkeling en aanbodclustering wordt inmiddels een pilot gedaan in de aanbodclusters Identiteit en Passend onderwijs.

Jeugdhulp

Het onderdeel Jeugdhulp met het team Dyslexie (inclusief basis-ggz) hoort organisatorisch ook bij Driestar onderwijsadvies, maar kent een eigen kader voor de jaarverantwoording. Daarom plaatsen we het onder een herkenbaar kopje.

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Driestar educatief bood in 2015 in het kader van jeugdhulp de volgende typen zorg:

- specialistische ggz: onderzoek en behandeling van kinderen met ernstige enkelvoudige dyslexie (EED);
- basis-ggz.

We hebben met alle regio's waarin we voor 1 januari 2015 actief waren binnen het kader van de Zorgverzekeringswet op het gebied van ernstige enkelvoudige dyslexie, een contract kunnen afsluiten voor onze dienstverlening in 2015. Dat wil zeggen dat we voor 24 (van de 42) zorgregio's een contract met gemeenten afgesloten hebben voor de uitvoering van jeugdhulp. Dit betreft de volgende zorgregio's: Drenthe, Eemland, Flevoland, FoodValley, Friesland, Groningen, Haaglanden, Haarlemmermeer, Holland Rijnland, IJsselland, Lekstroom, Hart van Brabant, Midden-Holland, Midden-IJssel/Oost-Veluwe, Noord-Veluwe, Rotterdam-Rijnmond, Rivierenland, Twente, Utrecht Stad, Utrecht West, West-Brabant Oost, Zeeland, Zuid-Holland-Zuid, Zuidoost-Utrecht. In de meeste van deze regio's leveren we ook basis-ggz.

Bijzonderheden in een of meerdere gemeenten: overname jeugdhulpactiviteiten

In het afgelopen jaar heeft Driestar educatief de jeugdhulpactiviteiten van diverse organisaties overgenomen. Vanaf 1 januari 2015 hebben we een deel van de dienstverlening op het gebied van dyslexiezorg (EED) van Fontys Fydes overgenomen. Fontys Fydes maakte, net als Driestar educatief, deel uit van de landelijke coöperatie ONL (Onderwijszorg Nederland). Doordat alle ONL-bureaus dezelfde geprotocolleerde werkwijze hanteren, is kwaliteit en continuïteit van de praktische uitvoering van dyslexiezorg gewaarborgd voor ouders en kinderen. Hetzelfde geldt voor de dyslexiezorg die BVS-schooladvies aanbood aan de ONL-leden. Een deel van die dienstverlening hebben we medio 2015 per regio overgenomen. Vanaf 1 november 2015 namen we activiteiten rondom onderzoek en behandeling van EED over van Hogeschool Viaa, eveneens lid van ONL. Hierdoor konden we onze positie in de zorgregio's rondom Zwolle, zoals Flevoland, IJsselland, Twente en op de Veluwe versterken.

Strategisch beleid in 2015: van 'Talent in ontwikkeling' naar 'Voor(t)varend'

Het strategisch beleid in 2015 stond in het teken van de afronding van het strategisch beleidsplan 'Talent in ontwikkeling' en de totstandkoming van een nieuw plan.

Het plan 'Talent in ontwikkeling' bestrijkt de periode 2012-2015. We profileerden ons in deze beleidsplanperiode op de kerngebieden leraarschap (Driestar educatief draagt bij aan de verhoging van de kwaliteit van de leraar), leiderschap (Driestar educatief investeert in de kwaliteit van de leider) en vorming/opvoeding (Driestar educatief draagt bij aan de ontwikkeling van de school als vormingsinstituut). Binnen deze kerngebieden richtten we de focus op identiteit, innovatie (kennisontwikkeling), internationalisering en ICT. Deze focus was leidend voor de keuzen die de afgelopen jaren gemaakt zijn. In hoofdstuk 2 staat beschreven hoe dit in 2015 is ingevuld.

De afgelopen jaren hebben we ook verder gekeken dan de looptijd van ons strategisch beleidsplan. Zo is begin 2015 een boekje verschenen met de titel 'Driestar educatief naar 2020. Koers in ontwikkeling'. Dit boekje is een discussiestuk rondom de vraag waar Driestar educatief voor staat in de wereld van 2020.

Na consultatie van onze medewerkers en de vertegenwoordigers van onze doelgroepen en achterban, is dit boekje uitgemond in een nieuw strategisch beleidsplan, 'Voortvarend', dat begin 2016 is gepresenteerd. In dit plan is onze koers uitgewerkt in zeven kernachtige uitspraken op het gebied van identiteit, personeel en cultuur, kennisontwikkeling, aanbod, internationalisering, structuur en middelen, en partnerschappen.

Het motto van het plan is: Voortvarend. We varen voort in de gekozen richting, ontwikkelen kennis, les- en adviespraktijken op onze kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming, en we willen dat ook voortvarend doen. Daarnaast willen we vóór varen, dat wil zeggen: mede leidinggeven aan (de doordenking van) het christelijk onderwijs en daarin ook dienstbaar zijn.

Identiteit: Brongerichte benadering

Driestar educatief is een organisatie met een heldere, christelijke identiteit, die herkenbaar aanwezig is in de dagelijkse praktijk.

In de kennisoverdracht, de kennisontwikkeling, de professionalisering en het personeelsbeleid putten we voortdurend uit en laten we ons leiden door onze bronnen: de Bijbel, de gereformeerde

belijdenisgeschriften en de christelijke traditie. We noemen dit de 'Brongerichte benadering', die een belangrijk onderdeel van ons profiel vormt. Deze bronnen zijn referentiepunt voor ons denken en handelen. Aan die bronnen ontleen we kennis, richting en inspiratie. De Bijbel als het Woord van God heeft daarin het hoogste gezag. Dit bepaalt de keuzen die we maken.

De hieraan verbonden kernwaarden die Driestar educatief in 2015 heeft willen uitdragen, zijn:

- toewijding;
- betrouwbaarheid;
- wijsheid;
- bewogenheid;
- moed.

Kennisontwikkeling (innovatie), lectoraten en valorisatie

In lijn met het strategisch beleidsplan en de prestatieafspraken investeren we in kennisontwikkeling op de drie kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding. Om regie te voeren op alle activiteiten, is er een manager kwaliteitszorg en kennisontwikkeling. Er is ook een kennisberaad, waarin niet alleen beleidsmatig wordt nagedacht over kennisontwikkeling binnen Driestar educatief, maar waarin ook wordt gezorgd voor optimale verbinding en samenhang.

IDE-Fonds

In 2013 heeft het cvb het IDE-Fonds (Innovatie Driestar educatief) ingericht. Uit dit fonds kunnen grote innovatieve projecten worden gefinancierd. Deze projecten dienen aan te sluiten op de doelstellingen van het strategisch beleidsplan en de zogenoemde vier i's (identiteit, innovatie, ICT en internationalisering). In het verslagjaar is één projectaanvraag door het college van bestuur gehonoreerd (ontwikkeling master).

Lectoraten en kenniskringen

Driestar educatief kent de volgende lectoraten:

- lectoraat Christelijk leraarschap (beëindigd 31-12-2015);
- lectoraat Passend leraarschap;
- lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs.

Ieder lectoraat kent een resonansgroep, die voldoet aan een door het cvb opgesteld kader over samenstelling en doel.

Daarnaast vindt kennisontwikkeling plaats binnen de kenniskring Opvoedingsidealen in de praktijk. Voor dit kerngebied, vorming en opvoeding, is besloten geen lector aan te trekken.

Een medewerker van Driestar educatief participeert in de kenniskring van het lectoraat Leiderschap in het Onderwijs van Penta Nova, Academie voor Schoolleiderschap (samenwerkingsverband van de Marnix Academie, Hogeschool Viaa, Christelijke Hogeschool Ede, Hogeschool Leiden, Hogeschool Inholland en Driestar educatief).

Expertiseteams

Binnen de instelling worden kennisontwikkeling en kennisdeling gestimuleerd met het inrichten van expertiseteams. Een expertiseteam is georganiseerd rondom een vakinhoudelijk thema. Het doel is om de kennis van medewerkers uit verschillende afdelingen van de organisatie binnen één team samen te brengen, te delen en te ontwikkelen en zodoende de synergie tussen de verschillende afdelingen te vergroten. We hebben de volgende expertiseteams: ICT, Jonge kind, Rekenen en Taal. In het verslagjaar is gestart met een pilot rond het aanbodcluster Passend onderwijs. Dit wordt verder beschreven in hoofdstuk 2. In een aanbodcluster komt de kennis samen rondom het ontwikkelen en aanbieden van nieuwe producten.

Promotieonderzoeken

Een aantal medewerkers van Driestar educatief doet promotieonderzoek. Zij doen halfjaarlijks verslag van de voortgang aan het college van bestuur. De promotietrajecten staan beschreven in hoofdstuk 2 en worden schematisch weergegeven in het onderdeel 'Personeel' van hoofdstuk 3.

Onderzoekscentrum

In 2014 is de 'Onderzoeksagenda' opgesteld, waarin we uiteenzetten hoe we streven naar meer samenhang in onze onderzoeksactiviteiten. Deze samenhang heeft in het verslagjaar ook een werktitel gekregen, namelijk 'Onderzoekscentrum'. Daarin willen we het onderzoek dat wij doen, proberen onder te brengen. Het gaat daarbij niet om het instellen van een nieuwe afdeling, maar om een bundeling van de bestaande onderzoeksexpertise van lectoraten, kenniskringen en promotieonderzoeken. Dit versterkt de kwaliteit van kennisontwikkeling en kan dienstbaar zijn aan het werk dat binnen de lectoraten, de hogeschool en de adviesafdelingen wordt verricht. In de tweede helft van 2015 is begonnen met de concrete voorbereiding van dit onderzoekscentrum, zodat dit medio 2016 van start kan gaan. De eerste fase van voorbereiding bestaat uit het consulteren van allerlei belanghebbenden om duidelijk te krijgen waar het onderzoekscentrum zich in de komende jaren, binnen de kaders van onze missie, mee bezig moet houden.

Wetenschappelijke adviesraad

Driestar educatief kent de Wetenschappelijke Adviesraad voor Kennisontwikkeling en Lectoraten (WAKL), waarvan externe wetenschappers deel uitmaken. Zij geven advies op het gebied van kennisontwikkeling.

In 2015 is deze raad tweemaal bijeengewees. Tijdens deze bijeenkomsten is gesproken over de oprichting van een onderzoekscentrum en de herinrichting van de lectoraten. Verder heeft de WAKL nagedacht over zijn eigen positie en heeft het lectoraat Passend leraarschap zich gepresenteerd.

Samenwerking

Kennisontwikkeling speelt een belangrijke rol bij de invulling van de strategische alliantie met Hogeschool Viaa in Zwolle en de Christelijke Hogeschool in Ede (ZEG). Identiteit is voor de drie hogescholen een belangrijk gegeven; ook in kennisontwikkeling.

Valorisatie

De Vereniging Hogescholen heeft in 2013 een aantal werkset-indicatoren op het gebied van valorisatie vastgesteld. Iedere hogeschool dient hieruit een selectie te maken en daarover te rapporteren in de jaarverslaglegging. Driestar educatief heeft ten behoeve van het jaarverslag een selectie gemaakt uit deze indicatoren en daaraan de opbrengsten in 2015 van de lectoraten Christelijk leraarschap, Passend leraarschap en Nieuwe media in vorming en onderwijs gekoppeld.

Binnen deze lectoraten kennen we één extern gefinancierde lector. Binnen de kenniskringen zijn veertien docenten actief met een hoofdtaak in de beroepspraktijk. Negenmaal hebben onderzoeksresultaten van de lectoraten een plek gekregen in het curriculum van de opleidingen en er zijn 36 bijdragen geleverd aan de professionalisering van docenten door middel van lezingen. Het aantal publicaties in vakbladen bedroeg 23. Regelmatig worden studenten betrokken bij het onderzoek in de lectoraten. In 2015 waren dat er 27.

Internationalisering

Driestar educatief wil internationaal uitgroeien tot een belangrijke partner voor christelijk leraarschap, identiteit en onderwijs, opvoeding en schoolleiderschap, en samen met andere instituten zich bezinnen op de vraag hoe de christelijke identiteit gestalte kan krijgen.

Op basis van een uitgebreide studie maakten we in het verslagjaar keuzes voor de manier waarop we van betekenis willen zijn in de internationale wereld van de 21ste eeuw. We spraken drie ontwikkelrichtingen af tot 2020: 1) Driestar hogeschool – internationalisering geïntegreerd, 2) Driestar educatief als leverancier van onderwijskundige kennis in de internationale context en 3) Driestar educatief als onderdeel van een wereldwijd onderwijsnetwerk. De concrete stappen zijn beschreven in het plan INDE 2020 (Internationalisering Driestar educatief 2020).

ICT

De afgelopen jaren heeft de focus gelegen op de verkenning van de kansen, mogelijkheden en onmogelijkheden die ICT in de leeromgeving biedt voor onze kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming.

De discussie over ICT in de leeromgeving wordt zowel binnen als buiten Driestar educatief op grote schaal gevoerd. Er zijn nog weinig bewezen effectieve strategieën. Daarom hebben we in het afgelopen jaar binnen ons lectoraat Nieuwe media gestudeerd op dit thema en zijn we tot een algemeen model gekomen. Dat model helpt scholen en instellingen bij de keuze van een ondersteuningsstrategie voor ICT bij het onderwijs.

Het primaat blijft liggen bij de ontmoeting als plaats van diep en rijk leren. Maar dat kan heel goed samengaan met digitale omgevingen en toevoegingen, zodat we steeds meer spreken van blended learning, dat wil zeggen: een afgestemde en intelligente samenwerking van verschillende onderwijsvormen.

Het vormgeven van onderwijs volgens dit principe is niet eenvoudig gebleken. We gaan daarom inzetten op het aantrekken en ontwikkelen van expertise die nodig is bij het ontwerpen van blended learning.

Governance

College van bestuur en raad van toezicht

Driestar educatief kent een tweelagenstructuur van een college van bestuur (cvb) en daaronder de managers van de verschillende afdelingen, die aan het cvb rapporteren.

De samenstelling en taakverdeling van het cvb per 31 december 2015 is als volgt:

- de heer drs. L.N. Rottier, voorzitter college van bestuur;
portefeuille: pabo, hbo-pedagogiek, masters, identiteit, P&O, kwaliteitszorg, internationalisering en kennisontwikkeling.
- de heer drs. R.W. Zoutendijk, lid college van bestuur;
portefeuille: opleidingen leraar voortgezet onderwijs, Onderwijsadvies primair onderwijs en voortgezet onderwijs, Leerlingenzorg, financiën, Marketing & communicatie, Facilitair bedrijf en ICT.

Het cvb overlegt tweewekelijks in de bestuursvergadering. Daarnaast vindt één keer in de zes weken overleg plaats met de verschillende leidinggevenden in het centraal managementteam (cmt). In deze overleggen wordt onder andere het strategisch beleid van Driestar educatief mede geïnitieerd, voorbereid en geëvalueerd. Deze vergaderingen worden door het cvb voorbereid met een afvaardiging vanuit de managers, het zogenoemde presidium. Leden van het presidium kunnen het cvb bij afwezigheid vervangen. De managers van de hogeschool ontmoeten elkaar in het hogeschoolmanagementteam (hmt) en die van Onderwijsadvies in het begeleidingsmanagementteam (bmt). De managers van de hogeschool en van Onderwijsadvies voeren gezamenlijk overleg in het managementteam primair onderwijs (mt-po) en het managementteam voortgezet onderwijs (mt-vo). Daar worden de jaarbeleidsplannen op elkaar afgestemd. De conceptjaarbeleidsplannen worden met het cvb besproken en door het cvb goedgekeurd. De managers hebben vervolgens drie keer per jaar een formeel overleg met het bestuur over de viermaandsrapportages. Daarbij richten ze zich op vijf aspecten: inhoud, personeel, financiën, kwaliteit, en marketing & communicatie. Met deze informatie heeft het college van bestuur instrumenten in handen om te kunnen (be)sturen.

De raad van toezicht (rvt) ziet toe op een adequate besturing van Driestar educatief en op de algemene gang van zaken binnen de instelling, alsmede het bewaken van de grondslag. De rvt is in 2015 zesmaal plenair bijeengewees in bijzijn van het cvb. Zie het bericht van de raad van toezicht hierover.

Zie voor de samenstelling en bezoldiging van het college van bestuur en de raad van toezicht bijlage 2.

Medezeggenschapsraad en cliëntenraad

De medezeggenschapsraad (mr) bestaat uit zestien leden, van wie de helft gekozen wordt uit en door de personeelsgeleding en de andere helft uit en door de studentengeleding. Er zijn in 2015 zeven nieuwe leden in de mr gekomen, van wie drie vanuit het personeel en vier vanuit de studenten. Een aantal van hen heeft een korte cursus medezeggenschapsrecht gevolgd, anderen zullen deze cursus begin 2016 nog volgen.

De mr heeft in 2015 viermaal vergaderd. De personeelsgeleding (pmr) is daarnaast vijf keer en de studentengeleding (smr) vier keer bijeengekomen in afzonderlijke vergaderingen.

De mr kent een financiële, een arbo- en een beleidscommissie, waarin onderwerpen worden voorbereid.

Het cvb was op de vergaderingen telkens (gedeeltelijk) aanwezig of vertegenwoordigd, voor toelichting of vragenbeantwoording. Voorafgaand aan de vergaderingen was er overleg tussen het cvb en de voorzitters van de raad of geleding.

De mr heeft kennisgenomen van de verslagen van de opleidingscommissies pabo/hbo-pedagogiek en Ivo.

De volgende onderwerpen zijn in het verslagjaar aan de orde geweest en indien nodig van advies of instemming voorzien: diverse onderwijs- en examenregelingen, (sociaal) jaarverslag 2014, jaarrekening 2014, begroting 2015, de oprichting van het Piet Kuijtfonds, Driestar educatief in 2020, jaarbeleidsplannen 2015 cvb, P&O en pabo/Onderwijsadvies, Kaderbrief 2016, strategisch beleidsplan 2016-2019, plan bedrijfshulpverlening, arbozaken, ontwikkelingen en inkoopbeleid facilitair bedrijf, privacy portaal en eduweb, jaaroverzicht en rooster sluiting gebouwen, duurzame inzetbaarheid personeel, 'vlootschouw' (proactief personeelsbeleid) en personeelsbeleidsplan 2015, functiegebouw Driestar educatief, transitie Onderwijsadvies en teamvorming, identiteit, medewerkerstevredenheids-onderzoek.

De studentengeleding heeft zich daarnaast beziggehouden met de volgende onderwerpen: privacy eduweb, instellingscollegegeld, Engels op de pabo, onderzoek DKZ afstudeerscripties pabo, evaluatie academische pabo, duurzaamheid, identiteit pabo, themadag en uitdagende cultuur, bestuurlijke hantering visitatie, evaluatie roostering hertentamens en inlevertermijn stageverslagen, ICT, Samen opleiden.

Bij de vergaderingen van de smr is naast het cvb ook altijd iemand van het management van de pabo aanwezig.

In 2015 heeft drie keer overleg met de rvt plaatsgevonden. Zie de bijdrage van de voorzitter van de rvt in dit document.

Voor aanbieders van dyslexiezorg bestaat vooralsnog geen verplichting tot het voeren van een cliëntenraad.

Kwaliteitszorg

Onderwijs

Om de kwaliteit van activiteiten zichtbaar te maken en te borgen, hanteert Driestar educatief een eigen, intern kwaliteitszorgsysteem. Volgens dit systeem worden regelmatig onderzoeken gedaan. De resultaten worden gerapporteerd en er worden verbeteracties opgezet. De Dienst Kwaliteitszorg (DKZ) ondersteunt medewerkers bij het doen van onderzoek, doet onderzoek op verzoek en neemt zelf initiatieven. In 2015 heeft DKZ de gebruikelijke jaarlijkse onderzoeken uitgevoerd:

- uitvoeren van de interne audit bij Driestar onderwijsadvies;
- ondersteunen van de externe audit bij Driestar onderwijsadvies (door Certiked ten behoeve van ISO 9001-certificering, zie pagina 17);
- uitvoeren van tevredenheidsonderzoeken onder klanten van Driestar onderwijsadvies;
- uitvoeren van onderzoek naar de tevredenheid van studenten over de modules;
- uitvoeren van onderzoek naar de tevredenheid van studenten over de toetsing;
- uitvoeren van onderzoek naar de kwaliteit van toetsing en van eindwerken;
- bijdrage leveren aan accreditatie van de leergang bewegingsonderwijs.

Samen met de gegevens van het Cedeo-klanttevredenheidsonderzoek, de Nationale Studenten Enquête en de HBO-Monitor leveren de uitkomsten van de bovengenoemde onderzoeken een goed beeld van de tevredenheid en de kwaliteit van de geleverde diensten en het gegeven onderwijs. Uit de hierboven weergegeven activiteiten blijkt dat DKZ niet alleen onderzoeken uitvoert, maar ook bijdraagt aan de processen (van audits en visitaties) die moeten leiden tot heraccreditatie van de

opleidingen. Medewerkers van DKZ zijn contactpersoon tussen de opleidingen, de visiterende en beoordelende instelling (Certiked VBI) en de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). Tevens vormen medewerkers van DKZ (soms samen met anderen) een panel dat een proefvisitatie of -audit uitvoert.

Jeugdhulp

Betrokkenheid jeugdigen en ouders bij kwaliteitsbeleid

Driestar educatief behandelt zo schoolnabij mogelijk (vaak op de school). Dit betekent dat er korte lijntjes zijn met zowel het kind/de ouders als de leerkrachten en dat vragen en klachten direct opgepakt kunnen worden. Hiertoe hebben wij zowel een klachtenprotocol als een calamiteitenprotocol. Daarnaast hebben wij op cliëntniveau tevredenheidsonderzoeken door ONL en op schoolniveau door Cedeo, en wijzen wij cliënten op de beschikbaarheid van het onafhankelijk vertrouwenswerk in de jeugdhulp. Zoals eerder vermeld, bestaat voor aanbieders van dyslexiezorg vooralsnog geen verplichting tot het voeren van een cliëntenraad.

Kwaliteitsbeoordeling en het resultaat daarvan

De kwaliteit van de geleverde ondersteuning wordt inzichtelijk gemaakt door het meten van cliënttevredenheid en effectiviteit. Gegevens over cliënttevredenheid zijn te vinden in het volgende hoofdstuk. Onderzoek en behandeling van EED is wetenschappelijk onderzocht. Hierdoor is een evidence-based werkwijze ontwikkeld. Deze bewezen effectieve werkwijze is volledig geprotocolleerd en wordt door Driestar educatief als partner van Onderwijszorg Nederland en lid van het Kwaliteitsinstituut Dyslexie (KD) nageleefd. Bovendien heeft ONL een wetenschapsgroep waarin de meest recente vindingen aangaande EED gemonitord, uitgezocht, gedeeld en toegepast worden.

Effectiviteit van zorg wordt gewaarborgd door aansluiting bij het Kwaliteitsinstituut Dyslexie (KD). Hiertoe leveren wij managementinformatie aan het KD en verwelkomen wij het instituut bij de periodieke audits. In 2015 hebben wij ons kwaliteitskeurmerk kunnen behouden.

Onze kwaliteit wordt ook door een onafhankelijke partij gemeten. Hiertoe leveren wij maandelijks gegevens aan Stichting Benchmark GGZ (SBG) om Routine Outcome Measurement (ROM) toe te passen. Vanwege de bij de transitie 'geknipte' DBC's (Diagnose Behandeling Combinaties) is het voor SBG op dit moment nog niet mogelijk om over huidige zorgtrajecten de effectiviteit te meten. Dit is pas mogelijk wanneer de eerste zorgtrajecten zijn afgerond (medio 2016). Voor een goed beeld (N > 25) is het voor Driestar educatief pas eind 2016 weer mogelijk om uitspraken te doen over effectiviteit.

Certificering en student- en klanttevredenheid

Onderwijs

Studenttevredenheid

De studenttevredenheid is onverminderd hoog. Onze deeltijdlerarenopleidingen Nederlands, wiskunde, geschiedenis, Duits en Engels zijn volgens de Keuzegids hbo 2016 de beste van Nederland. Economie scoorde een tweede plaats. Nederlands en wiskunde kregen het predicaat 'topopleiding'. Volgens de Keuzegids is het bijzonder dat veel studenten van onze talenopleidingen binnen vijf jaar hun studie succesvol afronden. Ook wordt het vaardighedenonderwijs hoog gewaardeerd. De pabo van Driestar educatief werd derde. 'Een topper in het westen', schrijft de Keuzegids, 'met uitstekende slagingscijfers en volgens studenten een stevige voorbereiding op hun baan als leerkracht.' De deeltijdopleiding pedagogiek behaalde de vierde plaats in de ranglijst van pedagogiekopleidingen. Vooral over de inhoud van de opleiding zijn studenten erg tevreden.

Ook uit interne evaluaties en de Nationale Studenten Enquête blijkt dat studenten grote waardering hebben voor de opleidingen (zie bijlage 1, Hogeschool in cijfers).

Certificering Onderwijsadvies: ISO 9001, Cedeo en keurmerk EDventure

In mei 2015 voerde Certiked een groot onderzoek uit in het kader van de ISO-certificering. We slaagden daarvoor 'met vlag en wimpel'. Dat betekent dat we voor de komende drie jaar weer voorzien zijn van het internationaal erkende keurmerk ISO-kwaliteitscertificaat 9001. De commissie roemde met name

de energie en passie van collega's voor hun vak. Driestar educatief is ook in het bezit van de Cedeo-erkenning. Cedeo is een onafhankelijke keuringsinstantie die de klanttevredenheid van dienstverleners in Nederland meet. In het tweede halfjaar van 2015 is weer een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Dat onderzoek heeft geleid tot een nieuw certificaat met een geldigheidsduur van twee jaar. Beide certificaten samen geven ons het recht om het keurmerk Onderwijsadvies van de brancheorganisatie EDventure te voeren.

Interne onderzoeken Onderwijsadvies, Managementadvies en Leerlingenzorg

Klanttevredenheid Onderwijsadvies en Managementadvies(2015)

	2012	2013	2014	2015	Doelstelling
Klanttevredenheid	4,4	4,4	4,5	4,5	4,0

Klanttevredenheid Leerlingenzorg (2015)

	2012	2013	2014	2015	Doelstelling
Geplande consultatie	4,8	4,8	4,6	4,5	4,0
Psychologisch onderzoek	4,5	4,6	4,5	4,7	4,0

Jeugdhulp

Klanttevredenheidsonderzoek

Het klanttevredenheidsonderzoek jeugdhulp is uitgevoerd door Parantion, een onafhankelijk onderzoeksbureau, onder ouders van de kinderen die gebruikmaken van bij ONL aangesloten dyslexiezorgverleners. ONL behandelt ieder jaar landelijk vele kinderen met ernstige enkelvoudige dyslexie, waarbij ouders en scholen nauw betrokken zijn. Over alle aspecten, zoals de bereikbaarheid, wachttijden, behandeling en resultaten, is een ruime meerderheid zeer tevreden. 98% van de ouders beoordeelt de deskundigheid van de behandelaar als goed tot zeer goed. Maar liefst 95% van de ouders wil ONL bij anderen aanbevelen. Ruim 90% vindt de informatievoorziening tijdens de behandeling goed. Het uiteindelijke effect van de behandeling is natuurlijk het belangrijkste. Uit het onderzoek blijkt dat bij meer dan 90% van de kinderen de behandeling het gewenste doel bereikt. 94% van de kinderen leest en spelt beter, op een bij hun mogelijkheden en ontwikkeling passend niveau.

Studie en functiebeperking

Driestar educatief acht het van belang dat studenten met een functiebeperking, handicap of chronische ziekte hun opleiding kunnen volgen op de hogeschool. Er zijn diverse voorzieningen getroffen, waaronder de mogelijkheid aanpassingen in het opleidingsprogramma te maken. Aangezien Driestar educatief een kleine hbo-instelling is, was en is onze kracht vooral het zorg-op-maatbeleid en de persoonlijke aanpak. Met het college van bestuur is overleg geweest over de stijgende problematiek bij studenten, die overigens in het hele hoger onderwijs waar te nemen is.

De Ivo en pabo hebben twee coördinatoren voor studie & functiebeperking. In het verslagjaar is voor de pabo een vervangings- en afstemmingplan gemaakt tussen de coördinator studie & functiebeperking, de studietoelator en de coördinator pabo5+.

In 2015 zijn 18 medewerkers gestart met de cursus 'Contextuele begeleiding van studenten'. Daarnaast zijn 8 studietoelatorbegeleiders de cursus 'Begeleiding van studenten met een functiebeperking' begonnen.

Begin 2015 maakten 97 pabostudenten gebruik van deze vorm van begeleiding. Aan het einde van het verslagjaar waren dat er 95. Bij de Ivo hebben 12 studenten van deze faciliteit gebruikgemaakt.

Studenten met een beperking zijn te spreken over de zorg op onze hogeschool. Dat blijkt uit de Gebruikerstoets Studeren met een Handicap 2015. Zij vinden dat op de juiste manier rekening met hen wordt gehouden.

Examencommissies en toetsberaad

Driestar hogeschool kent vier examencommissies: pabo, Ivo, hbo-pedagogiek en master Leren en innoveren. De examencommissies hebben ieder een jaarverslag gemaakt.

Ook dit jaar stonden de kwaliteitsverhoging en kwaliteitsborging van toetsen en werkstukken centraal. Het toetsplan is geactualiseerd. Door het bezoeken van studiebijeenkomsten heeft deskundigheidsbevordering plaatsgevonden, met name op het gebied van toetsing. Iedere examencommissie heeft een extern lid, zoals verplicht gesteld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

De voorzitters van de examencommissies worden nauw betrokken bij de herziening van de onderwijs- en examenregelingen.

De examencommissies van de pabo en Ivo zijn vertegenwoordigd in het Landelijk Overleg Examencommissies van lerarenopleidingen.

Het toetsberaad bestaat uit leden van het management, DKZ en studentzaken. In dit beraad worden vooral de praktische zaken rondom toetsing besproken.

Vertrouwenspersonen en individuele begeleiders

Binnen Driestar educatief zijn in het kader van de klachtenregeling ongewenst gedrag twee medewerkers aangesteld als vertrouwenspersonen voor de hogeschool. Er is een vacature voor de functie van vertrouwenspersoon bij Onderwijsadvies. Daarnaast is er een externe vertrouwenspersoon, dat wil zeggen: iemand die niet verbonden is aan Driestar educatief. De vertrouwenspersonen van de hogeschool hebben zich tijdens de tweede periode aan elke klas gepresenteerd. Gedurende één uur is voorlichting gegeven over gewenst gedrag binnen de school. Er is een brochure verspreid met daarin de route voor de student naar de vertrouwenspersoon, coördinator handicap & studie en de individuele begeleider.

In het verslagjaar is de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vastgesteld.

De vertrouwenspersonen maken per cursusjaar een verslag van hun werkzaamheden. In 2015 zijn geen klachten ingediend op grond van de klachtenregeling ongewenst gedrag.

De twee vertrouwenspersonen van Driestar educatief functioneren als extern vertrouwenspersoon voor de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) en zijn in het verslagjaar een aantal maal geraadpleegd. Ook heeft intervisie plaatsgevonden met de collega's van de CHE en Viaa. In het kader van de certificering bij de LVV (Landelijke Vereniging voor Vertrouwenspersonen), vindt de intervisie drie keer per jaar plaats.

Driestar educatief heeft twee individuele begeleiders die gesprekken kunnen voeren met studenten met psychische of studieproblemen. Uit de jaarverslagen blijkt dat de vertrouwenspersonen soms geraadpleegd worden door die groep studenten.

Klachten

Driestar educatief acht het van groot belang dat studenten, medewerkers of klanten bij een geschil of klacht gehoor vinden en kunnen rekenen op een onafhankelijk en rechtvaardig oordeel.

Onderwijs

In de reglementen en algemene voorwaarden van Driestar educatief staat beschreven waar een bezwaar tegen een besluit, of een klacht over een bepaalde handelwijze of situatie kan worden ingediend.

Hogeschool

Binnen de hogeschool is één klacht ontvangen die is afgehandeld overeenkomstig het Klachtenreglement studenten hogeschool.

Het College van Beroep voor de Examens (COBEX) heeft in het verslagjaar acht beroepschriften (drie voor de pabo, vijf voor de Ivo) ontvangen. Deze hebben niet geleid tot een zitting; de zaken zijn afgehandeld met een minnelijke schikking.

Onderwijsadvies

In 2015 zijn binnen de afdeling Onderwijsadvies drie klachten ontvangen. Deze zijn volgens de geldende procedure afgehandeld.

Jeugdhulp

Leden van Onderwijszorg Nederland, waaronder Driestar educatief, hechten veel waarde aan de kwaliteit van hun dienstverlening. Als een ouder onverhoopt niet tevreden is over de werkwijze of dienstverlening van ONL, dan kan een klacht ingediend worden. Hiervoor staat een klachtenregeling op de website van Driestar educatief. De klacht wordt behandeld door een klachtencommissie die bestaat uit drie leden, waaronder één jurist.

Als de behandeling van de klacht niet tot een bevredigende oplossing leidt, kan men besluiten in hoger beroep te gaan bij de Geschillencommissie van ONL.

Wat jeugdhulp betreft, bestaat er dus binnen Driestar educatief een aparte klachtenregeling en een interne klachtencommissie. In 2015 zijn geen klachten ontvangen.

Horizontale verantwoording en dialoog

Onderwijs

Hogescholen moeten aan de direct belanghebbenden (stakeholders) en aan de samenleving als geheel laten zien welke bijdrage aan de publieke taak is geleverd en hoe de publieke middelen zijn ingezet. Driestar educatief hecht veel belang aan het afleggen van verantwoording aan en het in dialoog zijn met haar omgeving. In dit kader worden de volgende overleggen onderscheiden:

- Vier keer per jaar vindt overleg plaats met de jaargroepen van studenten onder leiding van het management van de pabo of de studietoelichting, in het zogenoemde klassenvertegenwoordigersoverleg. In het verslagjaar zijn onder andere de volgende onderwerpen aan de orde geweest: module-evaluatie, jaar- en toetsevaluatie, voorzieningen, roosters, opdrachten en tentamens. Daarnaast vindt per klas twee keer per jaar een evaluatie plaats (dit geldt alleen voor de eerstejaarsstudenten).
- Driestar educatief kent drie opleidingscommissies (oc's): pabo/hbo-pedagogiek, master Leren en innoveren, en Ivo. De oc pabo/hbo-pedagogiek heeft zich gebogen over een aantal grote thema's, zoals het boekje 'Driestar educatief naar 2020', de stream Samen opleiden, passend onderwijs en jeugdhulp in de scholen, en internationalisering. Daarnaast is gesproken over de (stage)opdrachten, de onderwijs- en examenregelingen en het voorkomen van plagiaat/fraude. De oc voor de master Leren en innoveren heeft zich beziggehouden met de onderwijs- en examenregeling. Daarnaast zijn verschillende jaar- en semesterevaluaties met de leden doorgesproken en zijn suggesties gedaan voor verbetering. De ervaringen van studenten uit verschillende leerjaren hebben geleid tot een aantal opmerkingen en voorstellen ten aanzien van de studiereis. Bij de oc Ivo kwam aan de orde: de onderwijs- en examenregeling, identiteit, facilitaire zaken, evaluatie van het toetsplan en van tentamenbespreking, besprekpunten naar aanleiding van de accreditatie, een nieuw stramien voor module-evaluaties en 'Driestar educatief naar 2020'. De oc voor de master Leren en innoveren heeft zich beziggehouden met het competentieprofiel van de master, het toetsplan en de onderwijs- en examenregeling. Onder studenten is een inventariserend onderzoek gedaan naar suggesties voor 'innoveren' binnen de opleiding en naar aspecten van een krachtige leeromgeving.
- In 2015 is de klankbordgroep Strategisch beleid Driestar educatief één keer bijeengewees. De klankbordgroep bestaat uit personen vanuit de achterban die betrokken zijn bij het onderwijs of jeugd- en jongerenwerk en bestuurders/directeuren van scholen. Binnen dit gremium kunnen het cvb en de rvt over identitaire onderwerpen en strategische zaken van gedachten wisselen. Gesproken is over de kennisontwikkeling in wording en het imago van Driestar educatief.
- Op structurele basis vindt overleg plaats met de resonansgroep hogeschool. Daarin zijn bovenscholse directeuren uit het primair onderwijs en rectoren uit het voortgezet onderwijs vertegenwoordigd. De managers van Onderwijsadvies zijn daarbij ook aanwezig. In 2015 is deze groep twee keer bijeengewees. Daarbij is gesproken over Driestar educatief naar 2020, uitdagingen voor het onderwijs in 2020 op het gebied van ICT, de kenniskring Opvoedingsidealen, het lectoraat Christelijk leraarschap en het in te richten onderzoekscentrum.

- Vanuit de hogeschool en Onderwijsadvies zijn de medewerkers nauw betrokken op de ontwikkelingen in het veld. Er vinden bezoeken plaats aan federaties en bovenschoolse directiekringen. Daarmee wordt het werkveld geconsulteerd en willen we aangeven dat de opleidingen van en voor de mensen in het werkveld zijn.
- In 2015 heeft de resonansgroep hbo-pedagogiek, waar professionals uit de opvoedingsondersteuning en jeugdhulp deel van uitmaken, gesproken over het curriculum van het derde en vierde studiejaar. De aansluiting van de opleiding op het werkveld blijft ook onderwerp van gesprek aan de hand van een casus die wordt ingebracht.
- Ook in 2015 waren werkgroepen actief waarin we met vertegenwoordigers van scholen en kerken, en theologen van gedachten wisselen over de thema's pedagogische en theologische antropologie en 'Doeners in de kerk'. Op deze terreinen wil Driestar educatief een gidsfunctie vervullen. Het onderwerp 'Doeners' wordt uitgewerkt met de jeugdbonden HGJB, HHJO, JBG, LCJ en HJW.
- Driestar educatief is aanwezig bij het Bestuurdersoverleg van het reformatorisch voortgezet onderwijs.
- Driestar onderwijsadvies en Driestar managementadvies houden op structurele basis persoonlijk contact met de klanten.
- De managers van de pabo en Ivo maken deel uit van respectievelijk het LOBO (Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs) en ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten), beide gelieerd aan de Vereniging Hogescholen.
- Met de gemeente Gouda zijn afspraken gemaakt die gerelateerd zijn aan de maatschappelijke betrokkenheid van ons instituut op de stad.
- In 2015 is wederom een nieuwsbrief voor kerkenraden uitgegeven. Deze is tweemaal verschenen en naar meer dan duizend kerkenraden uit onze achterban verstuurd.

In het verslagjaar heeft het cvb vier regioavonden in Nijkerk, Gouda, Kapelle en Kampen georganiseerd over het boekje 'Driestar educatief naar 2020 – koers in ontwikkeling'. Tijdens deze avonden werd door vertegenwoordigers van kerken en scholen meegedacht over de eerste lijnen van ons nieuwe strategisch beleid. Daarbij werd over diverse onderwerpen die het onderwijs raken van gedachten gewisseld. Ook kwam aan de orde dat de doorwerking en verwoording van onze gereformeerde identiteit in alle facetten van onze organisatie aandacht moet houden. Het voornemen is om deze avonden in de toekomst vaker te organiseren en zo de verbinding met onze achterban te versterken.

Met medewerkers zijn koersgesprekken georganiseerd waarin de thema's van 'Driestar educatief naar 2020' aan de orde kwamen.

Jeugdhulp

Stakeholders op het gebied van jeugdhulpverlening zijn voor Driestar educatief allereerst de cliënten en hun ouders. Driestar educatief voert periodiek overleg met gemeenten (al dan niet verenigd in zorgregio's) die ons voor de jeugdhulp gecontracteerd hebben. Bovendien verlenen wij schoolnabije zorg (onderzoek en behandelingen vinden zo veel mogelijk plaats op de school van het kind). In dat kader hebben we nauw contact met zowel de kinderen, de ouders als de leerkracht en de intern begeleider van betreffende kinderen.

Continuïteitsparagraaf

Om iedere belanghebbende of belangstellende kennis te laten nemen van de wijze waarop het college van bestuur omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid is in het jaarverslag een continuïteitsparagraaf opgenomen. Dit is overeenkomstig het format van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en ook in lijn met de Jaarverantwoording 2015 Zorginstellingen en Jeugd, 5.2.3.

In deze paragraaf worden de verwachte ontwikkelingen besproken op het gebied van personeel, financiën en studentenaantallen, maar ook op het gebied van Onderwijsadvies en Jeugdhulp.

Gegevensset (A)

De meerjarenbegroting 2016-2018 is gebaseerd op de volgende gegevens:

	2015	2016	2017	2018
--	------	------	------	------

	werkelijk	begroot	begroot	begroot
Personele bezetting (fte)				
Bestuur en management	11	11	11	11
Onderwijzend personeel	63	66	65	65
Onderwijsadviseurs en orthopedagogen	59	60	60	60
Wetenschappelijk personeel (lectoraten)	2	2	2	2
Overige medewerkers	56	55	54	54
Aantal studenten				
Studenten	1.333	1.362	1.314	1.332

De personele bezetting vertoont naar verwachting de komende jaren in kwantitatieve zin een stabiele situatie na lichte groei van fte van het onderwijzend personeel in 2016.

Voor de studentenaantallen worden geen grote schommelingen in aantallen verwacht, doordat de opleidingen een stabiel beeld vertonen.

De balans vertoont, op basis van beleidsplannen en begroting, naar verwachting het volgende beeld:

Balans per 31 december (x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018
	werkelijk	begroot	begroot	begroot
Activa				
Materiële vaste activa	12.888	12.160	11.344	10.730
Financiële vaste activa	108	100	50	0
Totaal vaste activa	12.996	12.260	11.394	10730
Vlottende activa	12.745	12.588	12.996	13.200
Totaal activa	25.741	24.848	24.390	23.930
Passiva				
Algemene reserve (*)	16.125	15.599	15.095	14.551
Bestemmingsreserve privaat	3.800	3.514	3.583	3.676
Totaal eigen vermogen	19.925	19.113	18.678	18.227
Voorzieningen	222	285	262	253
Kortlopende schulden	5.594	5.450	5.450	5.450
Totaal passiva	25.741	24.848	24.390	23.930

(*) door het opnemen van werkelijke en begrote cijfers is er voor de mutatie 2015-2016 geen aansluiting op het resultaat.

Uit deze balans blijkt dat de financiële positie stabiel is. Dit blijkt ook uit de kengetallen van solvabiliteit en liquiditeit. Deze zijn als volgt:

	2015	2016	2017	2018
	werkelijk	begroot	begroot	begroot
Solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen)	0,77	0,77	0,77	0,76
Liquiditeit (current ratio)	2,28	2,31	2,38	2,42

Resultaatrekening (x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018
	werkelijk	begroot	begroot	begroot
Baten				
Rijksbijdrage	9.097	8.996	8.575	8.342
Collegegelden	2.383	2.369	2.384	2.409
Baten werk in opdracht van derden	7.879	7.603	8.026	8.202
Overige baten	2.087	1.898	1.867	1.833
Totaal baten	21.446	20.866	20.852	20.786
Lasten				
Personeelslasten	16.371	16.589	16.725	16.747
Afschrijvingen	1.037	1.046	961	904
Huisvestingslasten	1.458	1.420	1.318	1.318
Overige lasten	2.529	2.429	2.358	2.339
Totaal lasten	21.395	21.484	21.361	21.308
Saldo baten en lasten	51	-618	-510	-522
Financiële baten en lasten	110	97	97	97
Resultaat voor belasting	161	-521	-413	-425
Vennootschapsbelasting	-30	-64	23	26
Resultaat na belasting	191	-458	-436	-451

De verwachte resultaten worden veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen binnen de afdelingen:

Hogeschool

Driestar educatief is voortdurend alert op het op peil houden van de studenteninstroom. De hogeschool heeft daarbij te maken met de volgende ontwikkelingen en risico's:

- de invoering van het leenstelsel. Dit kan leiden tot een daling van het aantal studenten bij de pabo. Het is moeilijk een inschatting te maken van de gevolgen.
- de toelatingstoetsen pabo. De verwachting is dat de invoering van de landelijke kennistoets, naast hogere kosten, zal leiden tot een lagere instroom bij de pabo.
- studierendement bij pabo en Ivo. De verwachting is dat de landelijke kennistoetsen, naast hogere kosten, zullen leiden tot een lager rendement.

Bovendien investeert de hogeschool in de kwaliteit van het onderwijs en in internationalisering door middel van projecten. Dit leidt tot negatieve financiële resultaten in de begrotingsperiode.

Onderwijsadvies

Gezien de economische ontwikkelingen en de aangekondigde bezuinigingen in het po en vo worden de risico's op de markt groter. Het is van belang deze ontwikkelingen intern en extern intensief te volgen en de ontwikkeling van het personeelsbestand zo veel mogelijk kwalitatief en kwantitatief hierop af te stemmen. Acquisitie is van belang om de omzet op peil te houden.

Jeugdhulp

Met ingang van 2015 is de transitie jeugdzorg geïmplementeerd. Voor zover nu bekend, kan Driestar educatief de omzet in dit domein, met name van diagnose en behandeling van EED, op peil houden. De verdere ontwikkeling rondom dit domein qua tarieven, markt en omzetplafonds blijft een aandachtspunt in de komende jaren.

Overige private activiteiten

Driestar educatief huurt 121 woningen van woningbouwcorporatie Mozaïek. Deze woningen worden verhuurd aan met name studenten van de hogeschool.

Overige rapportages (B)

De aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

In de beleidsplannen en beleidsverantwoording per afdeling wordt separaat aandacht geschonken aan risicomanagement, door het formuleren van risico's en beheersmaatregelen. Deze stukken worden viermaandelijks besproken tussen management en college van bestuur. Daarnaast vormt het uitvoeren van een risicoanalyse onderdeel van alle toekomstige projecten. Het kwaliteitszorgsysteem is een instrument van het interne risicobeheersings- en controlesysteem.

Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Voor de komende jaren spelen de volgende risico's voor Driestar educatief. Daarachter opgenomen zijn de beheersingsmaatregelen.

- daling van de studenteninstroom (mede door het invoeren van het leenstelsel en toelatingstoetsen pabo) -> Goede marketing, scholing van aanstaande studenten, het aanscherpen van het profiel op het gebied van masters en het op hoog niveau houden van de bestaande opleidingen dragen bij aan de beheersing van dit risico.
- concurrentie op de markt voor onderwijsadvies -> Het leveren van hoogwaardige diensten, een betrouwbare partner zijn en goed relatiebeheer dragen bij aan handhaving van de concurrentiepositie (Transitie onderwijsadvies).
- als gevolg van de transitie jeugdzorg vindt de vergoeding van EED en basis-ggz plaats door gemeenten in plaats van de zorgverzekeraars -> Driestar educatief onderhoudt intensief de nieuwe contacten met gemeenten.
- niet voldoende blijven in de ontwikkeling van kwaliteit in het onderwijs en de dienstverlening -> Driestar educatief blijft investeren in professionalisering van het personeel en stelt intern budgetten beschikbaar voor innovatieve projecten.
- imago bij en afhankelijkheid van de trouw van de achterban -> Driestar educatief investeert in een goede relatie met de achterban en wil die waar mogelijk versterken.

Rapportage toezichthoudend orgaan

Deze rapportage is opgenomen in het bericht van de raad van toezicht op pagina 7.

Samenwerkingsverbanden

Driestar educatief werkt als zelfstandige organisatie nauw samen met partners ter realisering van haar missie. Hiermee bundelen we de krachten die organisaties hebben. Het doel van deze samenwerking is dat deze ten goede komt aan het (christelijk) onderwijs in binnen- of buitenland. Zie www.driestar-educatief.nl/over-ons/organisatie.

Bestuurs- en brancheorganisaties

- We zijn aangesloten bij de Vereniging Hogescholen als werkgeversorganisatie voor de hogeschool; voor Onderwijsadvies is de stichting aangesloten bij EDventure, de branchevereniging van adviesbureaus in Nederland. Driestar onderwijsadvies voert ook het keurmerk van EDventure.
- Daarbij zijn we lid van Onderwijszorg Nederland (ONL): een landelijke coöperatie van adviesbureaus van EDventure. ONL biedt gespecialiseerde zorg bij diagnose en behandeling van (ernstige) enkelvoudige dyslexie bij kinderen en bij gedragsproblemen.
- We zijn aangesloten bij twee besturenorganisaties, namelijk bij de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VGS) te Ridderkerk en Verus te Woerden.

Andere hogescholen

- We vormen een strategische alliantie (ZEG) met Hogeschool Viaa Zwolle en de Christelijke Hogeschool Ede. Deze alliantie richt zich op drie gebieden: kennisontwikkeling (lectoraten, kenniskringen en masteropleidingen), subsidievererving, en promotie van de belangen van christelijk hoger onderwijs. De bestuurders van de drie hogescholen voeren hierover regelmatig overleg. Gezamenlijk bieden we de master Leren en innoveren aan. Ook vond een lectoratendag plaats en een gezamenlijk overleg tussen de drie colleges van bestuur en raden van toezicht.
- Vanuit ZEG zijn er in het verslagjaar contacten gelegd met de bestuurders van de hogescholen die verenigd zijn in Interactum. We zoeken met elkaar naar versterking op thema's als

kennisontwikkeling en het ontwikkelen van masteropleidingen. Wij gaan onder de naam Radiant een coöperatie oprichten met de Christelijke Hogeschool Ede, De Kempel Helmond, IPabo Amsterdam, Iselinge Hogeschool Doetinchem, Thomas More Hogeschool Rotterdam, Viaa Zwolle, Katholieke Pabo Zwolle en Marnix Academie Utrecht.

- Onder de naam Penta Nova werkt Driestar educatief samen met de Marnix Academie, Christelijke Hogeschool Ede, Hogeschool Viaa Zwolle, Hogeschool Leiden en Hogeschool Inholland. Vanuit dit samenwerkingsverband worden opleidingen voor schoolleiders aangeboden. Voor de master Sen werken we samen met de Hogeschool Utrecht.
- Gezamenlijk met Hogeschool De Kempel, Katholieke Pabo Zwolle, Hogeschool Viaa, Marnix Academie en Iselinge Hogeschool is in het kader van de prestatieafspraken het Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap ingericht. Christelijke Hogeschool Ede is hierbij aangesloten. Dit expertisecentrum wil uitzoeken wat leraren anno 2020 nodig hebben om les te geven in scholen waar het gaat om waardengedreven onderwijs in relatie tot opbrengstgericht onderwijs. Zie ook onder het kopje Prestatieafspraken, Center of Expertise.

Internationaal

- Driestar educatief heeft een strategische alliantie met de organisatie voor ontwikkelings-samenwerking Woord en Daad om structureel samen te werken op het terrein van onderwijs en ontwikkelingssamenwerking (Edu4Change). De trainingen van Edu4Change richten zich op didactiek, leiderschap, ouderbetrokkenheid en problemen bij kinderen.
- Driestar educatief is lid van de International Association for the Promotion of Christian Higher Education (IAPCHE).
- Met de stichtingen Hulp Oost-Europa en Ondersteuning Gereformeerd Onderwijs in Oost-Europa trekken we gezamenlijk op bij projecten in Oost-Europa.
- Samenwerking met instellingen buiten Nederland en andere internationale contacten nemen toe in aantal en intensiteit.

Bezinning en toerusting

- VGS en RMU/GOLV: magazine De Reformatorische School (DRS), diverse seminars en stuurgroepen rondom de vrijheid van onderwijs.
- Panel Presentie: platform binnen de gereformeerde gezindte dat gericht is op het uitdragen van Bijbels genormeerde standpunten in de samenleving. In 2015 organiseerde Driestar educatief, samen met de RMU en Erdee Media Groep (EMG), vanuit dit panel voor de tweede keer een zomerschool voor 24 (oud-)studenten van hbo- en wo-instellingen met als doel toerusting en vorming. In 2016 krijgt dit wederom een vervolg.
- Platform Waarden en Normen: stelt zich tot doel de participatie in het maatschappelijk debat te bevorderen vanuit christelijke waarden en normen, over relevante thema's met elkaar tot afstemming te komen en activiteiten te ontwikkelen.
- Refo500: binnen dit project wordt tot en met de 500^e geboortedag van de Reformatie in 2017 op allerlei manieren aandacht gegeven aan de Reformatie (www.refo500.nl).
- Digibron: met verschillende partijen binnen de gereformeerde gezindte bouwen we aan een digitaal archief.
- Studium Generale: Driestar educatief organiseert jaarlijks een Studium Generale-programma. In het verslagjaar gebeurde dat mede in samenwerking met EMG.

Onderwijsadvies

- Voor de dienstverlening in het voortgezet onderwijs gingen we een samenwerking aan met Restment BV, een organisatie met veel ervaring op het gebied van beveiliging. Onder de naam V&I Educatie hebben we onder andere een loket dat 24/7 bereikbaar is voor bijvoorbeeld melding van calamiteiten, vermoedens van radicalisering of schending van integriteit. Andere diensten die we aanbieden, zijn training van personeel in de omgang met bedreigende situaties, een audit op het veiligheidsplan van de school, bewustwordingscampagnes en monitoring van online communicatie.
- Met een aantal leden van EDventure heeft Driestar educatief in 2015 Acadin van het ministerie van OCW overgenomen. Acadin is een digitale leeromgeving die scholen helpt beter onderwijs te geven aan hoogbegaafde kinderen.

Jeugdhulp

- ONL en EDventure: in 2015 hebben we (opnieuw) gemerkt hoe waardevol de samenwerking is van onderwijsadviesdiensten binnen de brancheorganisatie EDventure en de coöperatie Onderwijszorg Nederland. Zeker in het kader van de transitie jeugdzorg zijn we veel samen met de partnerorganisaties opgetrokken. Door in gezamenlijkheid als coöperatie met dezelfde visie, kwaliteitsstandaarden en werkwijze sterk te staan, konden wij als grotere speler aan de zorgregio's laten zien dat we kwalitatief goede schoolnabije zorg verlenen. Daarbij is ook veel nagedacht over transformatie en innovaties die nodig zijn om de zorg kwalitatief goed en betaalbaar te houden voor de toekomst. Er is een aantal pilots gestart om dit vorm te geven.
- Kwaliteitsinstituut Dyslexie: Driestar educatief bleef in 2015 aangesloten bij het Kwaliteitsinstituut Dyslexie (KD). We behielden in het verslagjaar het kwaliteitskeurmerk van het KD. De jaarlijkse bijeenkomst is bijgewoond, waarbij voorbeelden van samenwerking zijn gedeeld en toekomstige ontwikkelingen ter bespreking zijn voorgelegd aan de leden.
- Samenwerking christelijke jeugdhulp: Driestar onderwijsadvies presenteert zich samen met twaalf andere landelijk werkende christelijke en reformatorische aanbieders van jeugdhulp onder het label Samenwerking Christelijke Jeugdhulp, met behoud van eigenheid en zelfstandigheid van elke organisatie. In het verslagjaar werd hiervoor een coöperatie opgericht. Een van onze managers Onderwijsadvies is lid van het bestuur. De samenwerking heeft als doel de toegang tot de christelijke/reformatorische jeugdhulp in Nederland zo veel mogelijk te waarborgen en als aanbieders van identiteitsgebonden jeugdhulp zichtbaar te zijn voor gemeenten. Door het bundelen van specialisaties en werkgebieden kunnen we een totaalpakket aan jeugdhulp met herkenbare christelijke waarden bieden in elke gemeente. Wanneer wij ervaren dat beschikbaarheid van en keuzevrijheid voor categorale zorg in het geding zijn, trekken wij samen met partnerorganisaties op als sparringpartner voor wethouders en inkooporganisaties.

Naast bovenstaande samenwerkingsverbanden heeft Driestar educatief overeenkomsten gesloten met diverse andere partners (culturele instellingen, gemeenten, uitgeverijen, scholen, educatieve organisaties). Bij de totstandkoming van overeenkomsten wordt de notitie 'Helderheid in de bekostiging van het Hoger Onderwijs' in acht genomen. Alle samenwerkingsverbanden worden periodiek geëvalueerd. Dit maakt expliciet deel uit van het risicomanagement.

Prestatieafspraken, Center of Expertise

Verantwoording

Op grond van het Besluit experiment prestatiebekostiging hoger onderwijs dient in het jaarverslag 2015 de eindverantwoording van de prestatieafspraken plaats te vinden.

De eindverantwoording bestaat uit de volgende onderdelen:

- eindverantwoording verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces (zie onderstaand);
- eindverantwoording overige plannen profilering en valorisatie en aanvullende toelichting (zie supplement bij dit jaarverslag).

Deze verantwoording is gedeeld met de MR en de rvt. Onderstaande cijfers zijn geaccordeerd door de accountant. Op verzoek van de accountant zijn de uitkomsten van de nulmetingen bij docentkwaliteit en excellentie aangepast. Dit betreft verlagingen, waardoor ons ambitieniveau feitelijk is verhoogd.

Verplichte indicatoren

In onderstaande tabellen is de eindstand opgenomen op het gebied van: beperken uitval studenten (pabo-voltijd), rendement (pabo-voltijd), deelname van studenten aan excellentietrajecten (pabo-voltijd), docentkwaliteit pabo, onderwijsintensiteit (pabo-voltijd) en indirecte kosten.

Uitval (Bron: 1cijfer HO)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 1 oktober 2012	Stand van zaken 1 oktober 2013	Stand van zaken 1 oktober 2014	Ambitie 2015	Eind-stand
Aandeel van het totaal aantal voltijdbachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij dezelfde instelling in het hoger onderwijs staat ingeschreven	Cohort 2010: 21,7%	23,8%	19,4%	14,9%	Zonder gewijzigde omstandigheden is de uitval in het eerste jaar < 25%	20,6%

Rendement (Bron: 1cijfer HO)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 1 oktober 2012	Stand van zaken 1 oktober 2013	Stand van zaken 1 oktober 2014	Ambitie 2015	Eindstand
Aandeel van de voltijdbachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij dezelfde instelling inschrijven (herschrijvers) en dat in de nominale studietijd + één jaar (C+1) bij	Cohort 2006: 83%	88%	Cohort 2008: 87,7%	Cohort 2009: 86,9%	≥75%	82,1%

dezelfde instelling het bachelordiploma haalt						
---	--	--	--	--	--	--

Toelichting bij uitval en rendement:

We investeren in goede voorlichting aan aanstaande studenten; met elke student vindt een intakegesprek plaats. Tijdens de studie vindt intensieve studie- en stagebegeleiding plaats.

Teneinde uitval in de propedeuse van de pabo te beperken, is in het cursusjaar 2013-2014 een pilot gestart met de inzet van een mentor/tutor. Deze pilot is omgezet naar staand beleid. Mede door deze maatregelen kan de uitval worden beperkt en blijft het rendement op hoog niveau.

Kwaliteit/excellentie (Bron: studentenadministratie)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 31 december 2012	Stand van zaken 31 december 2013	Stand van zaken 31 december 2014	Ambitie 2015	Eindstand
Deelname van studenten aan excellente programma's	1,4%	2%	2,9%	3,3%	>4%	4,7% - (inclusief academische pabo)
Deelname van studenten aan plusprogramma's	22,1% (gemiddelde laatste twee jaren)	29%	34%	34%	>22,5%	26,9%

Toelichting:

- *Definitie*
Het excellentieprogramma bestaat uit drie opties: het honoursprogramma, het behalen van het Cambridge Advanced Certificate en dubbelstudie. De laatste twee onderdelen zijn in 2013 gevalideerd door de Commissie van Leading Experts van het Sirius Programma. Hierdoor is de terugvaloptie (studentenoordeel over de opleiding in het algemeen) die we bij het sluiten van de prestatieafspraken hadden gekozen mocht validering niet plaatsvinden, vervallen.
- *Berekeningsmethode*
In de teller is opgenomen het aantal studenten dat één van de drie excellentietrajecten haalt en in de noemer het aantal voltijd studenten. De studenten in de plusprogramma's tellen niet mee.
- *Veranderde randvoorwaarden*
Op 26 juni 2014 is door het cvb aan de minister van OCW bericht dat sprake is van veranderde randvoorwaarden: de academische pabo is gestart en dat was niet voorzien bij het maken van de prestatieafspraken. Wij hebben voorgesteld dat die ontwikkeling wordt meegewogen bij de beoordeling van excellentie binnen de hogeschool. Ook is gewezen op de vertraagde goedkeuring door Sirius van de nieuwe twee onderdelen van excellentie. Die vertraging heeft ook invloed op het behalen van onze ambities.

Nader uitgewerkt:

Bij het bepalen van het percentage van 4% gingen we ervan uit dat we in cursusjaar 2013-2014 de twee nieuwe onderdelen van excellentie konden uitvoeren. De goedkeuring vanuit Sirius nam echter ruime tijd in beslag, mede doordat we een van de weinige hogescholen waren die een dergelijke excellentieambitie hadden geformuleerd, en het in eerste instantie onduidelijk was hoe het goedkeuringstraject moest lopen. Uiteindelijk heeft de expertcommissie bij schrijven van 15 oktober

2013 positief geoordeeld over ons voorstel en toegezegd dit oordeel te verwerken in haar rapportage aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap eind 2013. Het goedkeuringstraject bij Sirius was zeer waardevol en heeft ons excellentiebeleid een positieve stimulans gegeven. Echter, door het tijdstip van goedkeuren (oktober 2013) was invoering in het cursusjaar 2013-2014 niet meer mogelijk. Nu is een start gemaakt in het cursusjaar 2014-2015, maar deze vertraging, die wij niet konden voorzien, belemmert voor een deel de realisatie van onze ambitie. Het is niet mogelijk deze onderdelen 'met terugwerkende kracht' te laten meetellen, omdat met Sirius is afgesproken dat deze studenten ook 'meesterschapsbijeenkomsten' moeten bijwonen en die zijn ingepland in het cursusjaar 2014-2015.

Op andere terreinen heeft Driestar educatief voortgang geboekt wat excellentie betreft, die niet voorzien was bij het maken van de prestatieafspraken. Met ingang van het cursusjaar 2014-2015 startten we met de academische pabo (meer hierover op pagina 34). Dit geeft aan dat wij steeds werken aan een breed palet van mogelijkheden voor studenten om excellentie te bevorderen. Om die reden hebben we het aantal deelnemers aan de academische pabo meegeteld bij de eindberekening. Als de academische pabo niet in de berekening wordt opgenomen, bedraagt de eindstand 4%.

Docentkwaliteit (Bron: personeelsadministratie)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 31 december 2012	Stand van zaken 31 december 2013	Stand van zaken 31 december 2014	Ambitie 2015	Eindstand
Aandeel van de docenten met een master/PhD in het totaal aantal docenten	Totaal aandeel master/PhD - >72,4%	73%	78%	76%	Totaal aandeel master/PhD >80%	80,7%

Toelichting:

- Dit betreft de definitie van de RCHOO, meetpunt 31 december 2015.
- Gedurende de periode 2012-2014 is actief geïnvesteerd in het behalen van masters door pabo-docenten. Dit leidt tot de eindstand van 80,7%. Voor specificatie zie de tabel Opleidingsniveau pabo op pagina 56. Overigens volgen op 31 december 2015 nog drie collega's een master.

Onderwijsintensiteit (Bron: studentenadministratie)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 31 december 2012	Stand van zaken 31 december 2013	Stand van zaken 31 december 2014	Ambitie 2015	Eindstand
Aandeel van de reguliere voltijdbachelor-opleidingen met minder dan twaalf geprogrammeerde contacturen (klokuur/week) in het eerste jaar	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Toelichting:

Driestar hogeschool (pabo-voltijd, regulier) kent per lesjaar vier periodes van ieder zes weken waarin colleges worden gegeven. Daarna volgen aansluitend een tentamenweek en twee stageweken. De studenten hebben dus acht volle stageweken in een jaar. Deze stageweken vallen echter niet onder de door de reviewcommissie gehanteerde definitie van contacttijd. Stageweken, oftewel praktijkleren, vormen echter een onmisbaar en substantieel onderdeel van de pabo-opleiding. De studenten worden ter plekke begeleid door begeleiders die door onze hogeschool zijn opgeleid en gecertificeerd. De opleiding is dus zeer stage-intensief en wij hebben bij het voorstel van onze prestatieafspraken aangegeven dat dit een nadere definitie van contacttijd voor onze sector nodig maken. Bij de nulmeting hebben we de definitie van de reviewcommissie gevolgd en toen kende de voltijd bachelor opleiding contacttijd van 12,3 uur per week (inclusief stage 18,7).

Eindafrekening

Het meetpunt voor de eindafrekening is 1 oktober 2015. De voltijdbacheloropleiding regulier binnen Driestar hogeschool kent dan bij benadering 12,1 geprogrammeerde contacturen per week in het eerste jaar. De stage-uren zijn daarin niet meegenomen. Dat wil zeggen dat 0% van onze reguliere voltijddopleidingen minder dan 12 uur contacttijd per week had.

Indirecte kosten (Bron:salarisadministratie)

Indicator	Begin-situatie 2012	Stand van zaken 31 december 2012	Stand van zaken 31 december 2013	Stand van zaken 31 december 2014	Ambitie 2015	Eindstand
Indirecte kosten verhouding OP/OOP (bij minder overhead stijgt de verhouding)	OP:OOP 1,6:1	1,6:1	1,64:1	1,72:1	OP:OOP 1,5:1	1,46:1

Toelichting:

- Er is een indeling gemaakt op basis van functiebenamingen zoals deze ook worden toegepast bij de Berenschotmethode. Het aantal fte OP betreft alle docenten van de hogeschool. Het aantal fte OOP betreft de medewerkers in ondersteunende functies die aan de hogeschool worden toegerekend.
- Op 31 december 2015 was de eindstand OP/OOP 1,46:1, in plaats van de geambieerde 1,5:1. Op 1 januari 2016 is het ambitieniveau van de prestatieafspraken wel bereikt. Dit is veroorzaakt door de volgende omstandigheden. De arbeidsovereenkomst met een medewerker OOP is per 1 januari 2016 beëindigd. De opvolger is met ingang van 1 december 2015 aangesteld om in het belang van continuïteit een inwerktraject mogelijk te maken. Hierdoor was op de peildatum een extra ondersteunende medewerker aangesteld, die op 1 januari niet meer in dienst was. Indien met deze omstandigheid rekening wordt gehouden, is de eindstand OP/OOP 1,50:1 en is de afgesproken ambitie gehaald.

Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap

Gezamenlijk met Hogeschool De Kempel, Katholieke Pabo Zwolle, Iselinge Hogeschool, Hogeschool Viaa en Marnix Academie is in 2012 in het kader van de prestatieafspraken een aanvraag gedaan voor de start van het Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap (CEPM). Deze aanvraag is gehonoreerd door de minister van OCW.

Onderwijs is mensenwerk en staat of valt met de gedrevenheid en professionaliteit van de leraar (waar 'leraar' staat kan ook 'zorgmedewerker' worden gelezen). Een leraar kan het verschil maken, maar dat lukt alleen als hij het belang van het kind centraal stelt met aandacht voor de belangen van ouders, de organisatie en de samenleving.

Persoonlijk meesterschap gaat over jezelf kennen, weten wat je inspireert, waar je voor staat en hoe dit zich verhoudt tot je werkomgeving. Je weg zoeken en vinden, zorgen dat je in je kracht blijft en dit altijd met het belang van de leerling in gedachten.

Ontwikkeling

Na twee jaar als Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap (CEPM) te zijn aangemerkt, is - ook door de reviewcommissie - geconcludeerd dat de eisen zoals gesteld aan zo'n center moeilijk/niet te vervullen zijn voor het CEPM. Dit heeft geleid tot het besluit niet langer onder het regime te blijven vallen van een Center of Expertise en dat heeft vervolgens weer geleid tot ruimte, veel ruimte om dat te bewerkstelligen wat bij aanvang de bedoeling was: een kenniscentrum voor en door opleidingen met de focus op leraren en leerlingen en de zorgmedewerker in het brede jeugddomein. 2015 is dan ook het jaar geweest waarin binnen deze gedachten vele projecten zijn gestart, zoals persoonlijk meesterschap in het brede jeugddomein, persoonlijk meesterschap op de werkplek, een narratieve aanpak, leren met aandacht, de veilige school/respect voor de klas, omgaan met identiteitsspanningen en het bevorderen van persoonlijk meesterschap in professionele leergemeenschappen. Dit is ondersteund met een subsidie vanuit het ministerie van OCW, geldend voor 2015 en 2016.

CEPM

Het Center of Expertise Persoonlijk Meesterschap is een virtueel centrum dat vanaf 2015 vier taken heeft:

1. het platform van debat zijn over persoonlijk meesterschap;
2. het beperkt ondersteunen van projecten;
3. het beheren van en communiceren over de projectresultaten;
4. het vervullen van de 'makelaars'functie voor nieuwe opdrachtgevers.

Het center zelf is vanaf 2015 een kleine organisatie bestaande uit drie personen die bij elkaar voor 0,9 fte inzetbaar zijn. Daarnaast is vanuit de eigenaren een tweehoofdig dagelijks bestuur benoemd voor tactische beslissingen. Het dagelijks bestuur legt verantwoording af aan het toezichthoudend bestuur en adviseert inzake strategische keuzes.

Bewust is gekozen voor een beperkte omvang van de bemensing van het center; de ontwikkeling vindt uiteindelijk plaats in de projecten die worden bemenst door de eigenaren.

Projectprocedure

Ieder project wordt beoordeeld door en bij financiering voor een deel gefinancierd vanuit het center. Belangrijke beoordelingscriteria zijn: betrokkenheid van meerdere (onderwijs- en/of zorg)instellingen, beoogde gevolgen voor het curriculum, gedegen praktijkonderzoek als onderlegger, looptijd van maximaal een jaar, de beoogde kennisdeling/verspreiding en de gerichtheid op verduurzaming .

De projecten

In 2015 liep een zestal projecten:

- Omgaan met identiteitsspanningen, een narratieve aanpak
Het doel van dit project is om in nauwe samenwerking met professionals in het onderwijs en de jeugdhulp interventies voor het leren omgaan met professionele dilemma's te ontwikkelen. Het gaat hierbij om de volgende vier specifieke interventies: coaching, collegiale consultatie, intervisie en

collectief leren. Kenmerkend voor deze interventies is dat ze professionals uitdagen om via reflectie en dialoog hun eigen professionele dilemma's te onderzoeken.

De aanname is dat zij zich hierdoor niet alleen beter bewust worden van hun dilemma's, maar ook dat ze die zodanig leren interpreteren dat ze er in professioneel opzicht (beter) mee leren omgaan. Hiervoor is een toolbox ontwikkeld.

- **Leren met aandacht**
Het project Leren met aandacht beoogt studenten en opleiders handreikingen te geven waarmee de professionele identiteit van studenten verder ontwikkeld kan worden. Hiervoor is allereerst een procesmodel ontwikkeld, dat in het tweede jaar een inbedding in het curriculum zal krijgen. Uiteindelijk zal - middels een app - een procesmodel opgeleverd worden met daaraan gekoppeld een bank met levensvragen en een inspiratiebank, die in meerdere dienstverlenende beroepspraktijken ingezet kunnen worden.
- **De veilige school/respect voor de klas/pabo-collegetour voor studenten**
In dit project zijn video's gemaakt van gesprekken tussen deskundigen op het terrein van bijvoorbeeld veiligheid, tolerantie en waardenoriëntatie en studenten en docenten. Deze video's zijn met bijpassende lesbrieven beschikbaar voor studenten en worden ingepast in het curriculum van hogescholen.
- **Passende professionaliteit in het brede jeugddomein**
Dit ontwerpgerichte onderzoek is gericht op een te ontwikkelen interventie/werkwijze met als doel de professionals in onderwijs en jeugdhulp zo toe te rusten dat zij individueel en ook gezamenlijk met een uitgebreid handelingsrepertoire antwoorden kunnen geven op vragen, problemen en dilemma's, en kritische beroepssituaties. Aan een minor 'Passende professionaliteit' wordt de laatste hand gelegd.
- **Persoonlijk meesterschap in professionele leergemeenschappen**
In dit project worden door middel van onderzoek interventies ontwikkeld waarmee scholen en begeleiders van professionele leergemeenschappen met eigen leervragen op het terrein van persoonlijk meesterschap in het mbo en hbo aan de slag kunnen.
- **Persoonlijk meesterschap op de werkplek**
Doel van dit project is om interventies te ontwikkelen om aanstaande en beginnende leraren te leren omgaan met professionele identiteitsspanningen op de werkplek.

2016 en verder

In 2016 zullen enkele projecten die in 2015 zijn gestart worden afgerond en zal een aantal nieuwe projecten starten. Belangrijk aandachtspunt in 2016 is verder de wijze waarop verduurzaming van het gedachtegoed vorm zal kunnen/moeten krijgen.

Organisatieontwikkeling deelnemende hogescholen

Gegeven het gevoelde belang van persoonlijk meesterschap hebben (bijna) alle betrokken onderwijsinstellingen ervoor gekozen persoonlijk meesterschap ook vorm te geven in de eigen organisatie met en bij de eigen medewerkers. Immers, goed voorbeeld doet goed volgen en ook als lerarenopleider maak je het verschil langs de lijn van persoonlijk meesterschap. Door het samenwerkingsverband kunnen de opbrengsten direct worden toegepast en bestaat de mogelijkheid elkaar een spiegel voor te houden, met een aanscherping van de gekozen aanpak tot gevolg. Dit laatste is ook direct de opmaat naar een andere wens die leeft binnen het center: het ontwikkelen en uitzetten van een 'merkwaarde' persoonlijk meesterschap. Deze 'merkwaarde' is dan gebaseerd op het inzichtelijk kunnen maken van de wijze waarop je een minimaal niveau persoonlijk meesterschap vorm hebt gegeven in je opleiding.

Hoofdstuk 2

Leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding

In het profiel van Driestar educatief zijn drie kerngebieden te onderscheiden: leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding. Op deze drie gebieden ontplooiën we onze activiteiten, waarbij onze focus is gericht op identiteit, innovatie (kennisontwikkeling), ICT en internationalisering. Wij noemen deze focuspunten ook wel de vier i's.

In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkelingen in 2015 binnen Driestar hogeschool, Driestar onderwijsadvies (waaronder managementadvies, leerlingenzorg en jeugdhulp), onze lectoraten, kenniskringen en expertiseteams. We presenteren de activiteiten per kerngebied, zodat goed zichtbaar wordt hoe onze hele organisatie gericht is op leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding. Binnen elk kerngebied ordenen we de onderwerpen per 'i'. We sluiten steeds af met een aantal overige ontwikkelingen.

Leraarschap

Driestar educatief draagt bij aan de verhoging van de kwaliteit van de leraar.

Hoe is in 2015 het kerngebied leraarschap versterkt vanuit de vier i's?

Leraarschap en identiteit

Deelonderzoeken Christelijk leraarschap

Voor het lectoraat Christelijk leraarschap was 2015 het laatste jaar van de lectoraatsperiode. Verschillende deelonderzoeken werden afgerond en de lector en kenniskring werkten toe naar oplevering van de resultaten. De resterende vensters voor de pedagogische canon voor christelijke leraren werden ontwikkeld en besproken in de kenniskring. In de onderzoeken 'De leraar als duider van de maatschappij en maatschappelijke ontwikkelingen en het vormen van kinderen' en 'Identiteit in de vaksecties' is de laatste hand gelegd aan de dataverzameling. De rapportages over deze projecten worden opgeleverd in 2016.

Herziening 'Essenties van christelijk leraarschap'

Vanuit het lectoraat Christelijk leraarschap hebben we gewerkt aan een herziening van 'Essenties van christelijk leraarschap'. Een groot deel van de kennis die binnen het lectoraat ontwikkeld is, vindt zijn weerslag in dit boekje. 'Essenties van christelijk leraarschap' probeert de kern van christelijk leraarschap te raken. Het is bedoeld als spiegel voor leraren, bestuurders, leidinggevend en studenten. Hoe verhouden zij zich tot de essenties? Het is dan ook belangrijk dat er een breed draagvlak is voor het boekje. Via brainstormsessies en besprekingen in teams zijn velen binnen en buiten Driestar educatief meegenomen in het ontwikkelproces.

Passend onderwijs en identiteit

Niet alleen over de praktische uitvoering van passend onderwijs, maar ook over de consequenties voor de identiteit van scholen leven veel vragen. Passend onderwijs heeft namelijk alles te maken met vorming, dienstbaarheid en acceptatie van diversiteit. Ons lectoraat Passend leraarschap schreef daarom in samenwerking met de lector Christelijk leraarschap de handreiking 'Met elkaar in gesprek over passend onderwijs. Handreiking voor bestuurs- en teamleden van christelijke scholen'. De handreiking werd gepresenteerd in een bijeenkomst van de raad van bestuur en de regiomanagers van het samenwerkingsverband Berséba en op het directienetwerk-midden van Berséba. Op het symposium van het lectoraat Passend leraarschap was er een workshop over de handreiking. Driestar educatief en het Ds. G.H. Kerstencentrum stuurden alle scholen van Berséba een exemplaar van de handreiking toe.

Identiteitsdag 2015

Op de Identiteitsdag 2015 van het lectoraat Christelijk leraarschap dachten we met zo'n 150 docenten uit basis- en voortgezet onderwijs, mbo en hbo na over de betekenis van het geloof van de leerkracht

voor de lesinhoud. Aan de bijeenkomst werden onder andere bijdragen geleverd door prof. Trevor Cooling, directeur van de faculteit National Institute for Christian Education Research in Canterbury (Engeland), en dr. Piet Raes, educatief medewerker van het Centrum voor Christelijk Vormingswerk (CCV) in het bisdom Gent (België).

Uitgaven lectoraat Christelijk leraarschap

In het verslagjaar werden twee publicaties voorbereid, die gepresenteerd zijn in januari 2016. Het betreft allereerst 'Gids, volg het spoor'. Deze uitgave is een vervolg op het boekje 'Gids, laat je gidsen', dat op verschillende scholen gebruikt wordt om in de teams het gesprek over allerlei aspecten van de identiteit te voeren. 'Gids, volg het spoor' heeft dezelfde opzet en is eveneens geschikt voor het gesprek op scholen of voor persoonlijke bezinning. De tweede publicatie is 'Pelgrimage, christelijk leraarschap tussen roeping en vreemdelingschap'. Deze is bedoeld om de opbrengst van het lectoraat in samenhang te presenteren. Een belangrijk onderdeel van de publicatie is het profiel van de christelijke leraar. Hierin laat het lectoraat in kort bestek zijn visie op christelijk leraarschap zien. Het profiel kan gebruikt worden bij functioneringsgesprekken, bezinningsbijeenkomsten, enzovoort.

Onderzoek van studenten

Ook pabostudenten uit de honoursclass en international class deden onderzoek in projecten van het lectoraat Christelijk leraarschap. Enkele studenten gingen na of er bij ouders en leraren een kloof is tussen het geleefde pedagogische mensbeeld en het beleden theologische mensbeeld. Een ander onderzoek richtte zich op het praktische gebruik van het boek 'Vensters op de hemel'. Ook onderzochten vier studenten welke factoren van invloed zijn op christelijk onderwijs in China, Israël, Ghana en Engeland. Hiervoor gebruikten ze het model 'Christian Education Worldwide' van het lectoraat. Een student van de Universiteit van Amsterdam deed in opdracht van het lectoraat onderzoek naar de bereidheid van leraren om deel te nemen aan brongerichte bijeenkomsten.

Themadag over het lijden

Aan het begin van het studiejaar 2015-2016 hadden we in de St. Janskerk in Gouda met studenten en andere belangstellenden een themadag over het lijden in de wereld en in het persoonlijk leven. Er was aandacht voor theologische en pastorale aspecten van het lijden, maar ook werd de verbinding naar het onderwijs gelegd.

Heidelbergse Catechismus

Docenten van de pabo schreven 'De Heidelbergse Catechismus als leerboek voor kinderen'. Dit boekje is een handreiking aan (toekomstige) leraren om samen met leerlingen het ontstaan en de inhoud van de Heidelbergse Catechismus opnieuw te doorleven, vanuit het perspectief van Frederik III en Zacharias Ursinus. De vijf lesontwerpen zijn opgezet vanuit het principe van exemplarisch leren. Verschillende vakken kregen een plaats in de lessenserie.

Leraarschap en innovatie

Academische pabo

We ronden het eerste collegejaar van de academische pabo af en begonnen met het tweede jaar. De academische pabo verbindt een volledige pabo-opleiding aan een universitair programma, namelijk het schakeljaar onderwijswetenschappen. Het programma duurt vier jaar en is geschikt voor vwo'ers en goede havisten. In het eerste jaar waren er helaas te veel uitvallers. Inmiddels hebben we de selectieprocedure aangescherpt. Halverwege het eerste leerjaar geven we daarnaast een advies om verder te gaan in de academische pabo of een overlooptraject naar de reguliere pabo te volgen. In 2015 selecteerden we twaalf nieuwe eerstejaarsstudenten voor de academische pabo. Op basis van hun resultaten tot nu toe verwachten we dat de meesten van hen de eindstreep zullen halen. Het curriculum voor leerjaar 2 is gereed en wordt uitgevoerd. Inmiddels wordt leerjaar 3 voorbereid. Onderdeel van het programma is een jaarlijkse uitwisseling met studenten van Hogeschool De Kempel in Helmond. De academische pabo heeft een vast docententeam, dat zelf verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van deze opleidingsvariant. De docenten slagen erin om met elkaar en met hun studenten een krachtige leergemeenschap te vormen.

De meer metacognitieve benadering van de academische pabo lijkt goed te passen bij instromers uit het vwo. We onderzoeken daarom op welke manier we de kennis en ervaring die we bij de academische pabo opdoen, kunnen inzetten ter verbetering van de bestaande vwo-stream.

Samen in Ontwikkeling met het basisonderwijs (SAM)

Met subsidie op grond van de regeling 'Versterking samenwerking lerarenopleiding en scholen' werken Driestar educatief en de deelnemende basisscholen sinds 2014 aan het project 'Samen in Ontwikkeling'. De activiteiten die onder het project vallen, zijn te verdelen in 'Samen opleiden' en 'Samen onderzoeken'. Het project loopt nog door tot 2017. We zijn tevreden over de stappen die we in 2015 maakten in de aansturing en uitvoering van het project. De verbinding die is ontstaan aan SAM en aan elkaar, willen we vasthouden en verder uitbouwen.

- **Samen opleiden**

Onder de noemer 'Samen opleiden' geven Driestar educatief en de deelnemende basisscholen een nieuwe impuls aan opleiden in de school. Studenten zijn twee dagen op de hogeschool en lopen daarnaast stage op een SAM-school, waar ze begeleid worden door bevoegde mentoren. Daarnaast investeren we in de groei van basisbekwame leerkrachten tot excellente leerkrachten. Hiervoor hebben we onder andere de werkplaats startende leraren opgezet: een leergemeenschap waarin pas afgestudeerde leraren in samenwerking met ervaren onderwijsprofessionals hun ontwikkeling doorzetten. In 2015 is het aantal werkplaatsen uitgebreid; inmiddels wordt de werkplaats in elke regio georganiseerd. De deelnemers vinden veel herkenning bij elkaar en leren veel van elkaar.

- **Post-hbo-opleidingen Jonge kind en Ouderbetrokkenheid**

In het kader van het opleiden van excellente leerkrachten binnen SAM, ontwikkelden we ook de post-hbo-opleidingen Jonge kind en Ouderbetrokkenheid. De post-hbo-opleiding Jonge kind startte in het collegejaar 2015-2016 met veertien studenten. De animo voor deze opleiding is groot. We verwachten in het nieuwe cursusjaar meer groepen te kunnen opleiden.

De post-hbo-opleiding Ouderbetrokkenheid is ontwikkeld in samenwerking met Hogeschool De Kempel en start in 2016. In de opzet van de opleiding zijn we ervan uitgegaan dat ouderbetrokkenheid niet om een specifieke functionaris vraagt, maar wel om een of enkele leraren die er meer van weten. In een beperkte eenjarige opleiding reiken we hun goede handvatten aan.

- **Samen onderzoeken**

'Samen onderzoeken' omvat het werk van vier leerkringen, bestaande uit pabodocenten en -studenten, onderwijsadviseurs en mensen uit de praktijk. Ze gebruiken hun verschillende expertises om samen kennis en producten te ontwikkelen die van waarde zijn voor zowel de basisschool als de opleiding. De thema's waarop ze zich richten, zijn 'omgaan met verschillen', 'opbrengstgericht werken', 'ouderbetrokkenheid' en 'pesten'. In 2015 kregen alle leden van de leerkringen een basisscholing op het gebied van onderzoek doen. Dit heeft de voortgang van de activiteiten bevorderd. Verder wordt flankerend onderzoek gedaan naar de meerwaarde van de werkplaatsen, het type student dat kiest voor Samen opleiden, en de werking van de professionele leergemeenschap in de opleiding van studenten en bij de leerkringen.

- **Uitwisseling en inspiratie**

In het verslagjaar namen we het online platform www.sameninontwikkeling.nl in gebruik om informatie over de opleidingsroute en de onderzoeken te delen met SAM-deelnemers en externen. Ook organiseerden we de SAM-dag 2015, waarop alle projectteams van Samen in ontwikkeling, in totaal zo'n zestig mensen, bijeenkwamen voor onderlinge inspiratie en ontmoeting.

Wetenschap en techniek

Van 2014 tot 2016 ontvangen we subsidie voor het project 'Wetenschap en techniek in de klas'. Dit project is bedoeld om wetenschap en techniek op te nemen in het curriculum van de pabo en om pabodocenten te professionaliseren. Op onze pabo wordt al veel gedaan aan wetenschap en techniek, onder meer onder de noemer 'onderzoekend en ontwerpand leren' en via het veldonderzoek. In het verslagjaar organiseerde de projectgroep een succesvolle eerste bijscholing van het hele docententeam. Daarnaast waren er verschillende professionaliseringsmomenten voor de projectgroep, waarin alle vakgroepen vertegenwoordigd zijn. We begonnen aan de bundel 'Verrassende wetenschap en

technologieontmoetingen in de klas', die moet dienen als inspiratiebron voor pabodocenten en leerkrachten in het basisonderwijs. Voor 2016 zien we het als een uitdaging om wetenschap en techniek vorm te geven als een overstijgend concept en na te denken over hoe we het verankeren in het curriculum. Twee collega's gaan een notitie schrijven waarin ze wetenschap en techniek bezien vanuit christelijk perspectief. Hiermee willen we studenten aan het denken zetten over de waarde van techniekonderwijs en hun christelijke visie daarop.

In het project leggen we een verbinding met het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs.

Samen opleiden met het Hoornbeek College

Onze Ivo en het Hoornbeek college voor mbo ontvangen eveneens subsidie voor het samen opzetten van een opleidingsschool. Sinds september 2015 kunnen startende docenten van het Hoornbeek College hun bve-opleiding (beroepsonderwijs en volwasseneducatie) volgen in een duaal traject van leren en werken. Alle locaties van het Hoornbeek College doen mee, met uitzondering van de locatie Goes, die al participeert in de Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS). In de achterliggende periode hebben we gewerkt aan een goede opleidingsstructuur. Inmiddels zijn acht docenten van het Hoornbeek College opgeleid tot schoolopleider; in het studiejaar 2016-2017 volgt een nieuwe groep. Na de opleiding bieden we de schoolopleiders jaarlijkse nascholings- en intervisiemomenten. We verwachten in 2017 de samenwerking structureel te maken in een erkende opleidingsschool.

In de opleiding zal aandacht zijn voor de thema's 'omgaan met verschillen', 'opbrengstgericht werken', 'ouderbetrokkenheid' en 'pesten'. In december 2015 gingen vier themagroepen van start met het ontwikkelen van kennis en producten op deze gebieden.

▪ Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG)

Aankomende mbo-docenten die al een hbo-diploma hebben of door opleiding en ervaring over een vergelijkbaar kwalificatieniveau beschikken, bieden we de mogelijkheid een lesbevoegdheid te halen via een PDG-traject.

Afstudeerrichtingen Ivo

De voorbereiding op de invoering van de afstudeerrichtingen in de deeltijdlerarenopleidingen per september 2016 ligt op schema. In het verslagjaar hebben we een viertal overkoepelende doelen vastgesteld die we bij studenten willen bereiken. Deze hebben betrekking op: burgerschap van studenten zelf en hun leerlingen, afstemming op de leerling, bezinning op trends en ontwikkelingen in het onderwijs, en een onderzoekende en kritisch reflecterende houding. Daarnaast zijn de vier modules van het pedagogisch-didactisch programma vastgesteld. In elke module voegen we twee thema's uit leerjaar 1 t/m 3 samen, zodat we de lijn vast kunnen houden. De thema's worden op zo'n manier ingevuld dat nieuwe perspectieven op de onderwerpen ontstaan. Studenten kunnen door de hele leerlijn heen masterclasses volgen. De opdrachten die ze doen, zijn toegesneden op de eigen context van elke student. Ongeveer een derde van de studietijd wordt gevuld met praktijkgericht onderzoek in de eigen school.

Master Christian education

We begonnen met een vooronderzoek naar de opzet van een Engelstalige master Christian education. Hierin zullen studenten zich verdiepen in het wezenlijke van christelijk onderwijs, opleiden en leidinggeven. De doelgroep bestaat uit belangstellenden uit primair en voortgezet onderwijs, mbo en hbo, uit Nederland en uit het buitenland. Deelnemers hebben een afgeronde onderwijsopleiding op bachelorniveau. Het streven is dat de masteropleiding in september 2017 gaat draaien. Ze is in principe tweejarig, maar kan worden verkort of verlengd. Het programma gaat uit van blended learning. De ontwikkeling van deze master sluit naadloos aan bij onze profilering als christelijk kennisinstituut en onze ambities op het gebied van internationalisering.

Aanbodcluster Passend onderwijs

Driestar educatief wil meer focus aanbrengen in haar activiteiten, door deze te clusteren rond een beperkt aantal essentiële thema's. De inrichting van het aanbodcluster Passend onderwijs is een eerste concretisering daarvan. De ervaringen in deze pilot zullen we meenemen in de verdere uitwerking van onze aanbodclustering.

In 2015 hebben we nagedacht over onze collectieve ambitie voor passend onderwijs. We clusterden al onze bestaande en te ontwikkelen activiteiten op het gebied van passend onderwijs in één aanbodcluster

Passend onderwijs. Tevens is een stuurgroep Passend onderwijs ingericht, bestaande uit collega's uit verschillende onderdelen van de organisatie. In opdracht van de stuurgroep gingen vier productontwikkelteams aan de slag met de thema's 'jongens- en meisjesbrein', 'hoogbegaafdheid', 'communiceren met kinderen' en 'ouderbetrokkenheid'. De teams werken aan een verdiepingsslag op deze terreinen in het aanbod van Driestar onderwijsadvies en in het curriculum van de pabo.

- Jongens- en meisjesbrein

Het onderwijs 'verjuft'. Niet alleen doordat er vooral vrouwen voor de klas staan, maar ook doordat er vaak op een vrouwelijke manier wordt lesgegeven. Dat heeft nadelige gevolgen voor de motivatie van jongens. Het productontwikkelteam 'jongens- en meisjesbrein' ontwikkelt kennis en aanbod om de aanpak van leerkrachten geschikter te maken voor jongens. In Benthuisen is op de School met de Bijbel een proeftraject gestart om te kijken waar de kansen liggen. We maakten opnames en bekeken deze met elkaar, waarna de leerkrachten gericht aan de slag gingen voor de klas. Een van de aandachtspunten is bijvoorbeeld minder woorden gebruiken bij het geven van een opdracht.

- Hoogbegaafdheid

Het productontwikkelteam 'hoogbegaafdheid' ontwikkelde een cursus waarin leerkrachten in vijf bijeenkomsten basiskennis opdoen over hoogbegaafdheid. In de komende periode zal ook een verdiepingscursus worden opgezet. Volgend cursusjaar is tevens aanbod gereed rond het brein en executieve functies bij hoogbegaafde leerlingen.

We bieden schoolteams een quickscan hoogbegaafdheid aan en denken mee over hun zone van naaste ontwikkeling op dit terrein. Op verschillende scholen begeleiden we meerjarentrajecten.

Daarnaast werden we mede-eigenaar van de digitale leeromgeving Acadin en implementeerden we een leerlijn voor hoogbegaafde leerlingen in ParnasSys. Zie hiervoor onder 'Leraarschap en ICT'.

Voor vragen die betrekking hebben op individuele leerlingen kunnen scholen orthopedagogen consulteren met de specialisatie hoogbegaafdheid.

- Communiceren met kinderen

Het productontwikkelteam 'communiceren' brengt verdieping aan in het aanbod op thema's als het gesprek met het jonge kind, gesprekken met het kind over het welbevinden, de motivatie en de (leer)ontwikkeling en het creatief communiceren met kinderen.

Leren van het speciaal basisonderwijs

Het lectoraat Passend leraarschap onderzocht via groepsinterviews met ambulant begeleiders wat leraren in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs van elkaar kunnen leren. De resultaten zijn gepresenteerd aan de regiocommissies van het samenwerkingsverband Berséba. Daarnaast werden ze gepubliceerd op de website van Didactief. In 2016 zullen we met een klankbordgroep nadenken over aanbevelingen richting de onderwijspraktijk.

Good practices

Daarnaast werd door het lectoraat verder gewerkt aan het onderzoek naar good practices. Welke scholen zijn succesvol in het onderwijs aan kinderen met een speciale onderwijsbehoefte en welke succescriteria liggen daaraan ten grondslag? De dataverzameling is afgerond. Het idee is om over dit onderzoek een aantrekkelijke publicatie te schrijven voor scholen in het (speciaal) basisonderwijs, waar ze zich aan kunnen spiegelen. Ook zullen we met de klankbordgroep nadenken over inspirerende andere manieren van kennisdeling met de onderwijspraktijk.

Overige deelonderzoeken Passend leraarschap

De literatuurstudie naar het belang van self-efficacy (zelfeffectiviteit) van leerkrachten voor het welslagen van passend onderwijs resulteerde in een publicatie in het Tijdschrift voor Orthopedagogiek, verschenen in januari 2016. Het onderzoek naar teamcultuur wordt in 2016 weer opgepakt.

Lunchdebat met OCW

Het ministerie van OCW nodigde het lectoraat Passend leraarschap uit om tijdens een lunchdebat te vertellen hoe leraren ondersteund kunnen worden bij het vormgeven van passend onderwijs. De lector legde het accent op de persoon van de leraar. Beleidsvoering rond passend onderwijs is noodzakelijk, maar het is de leraar die met zijn leerlingen het hart van het onderwijs vormt.

Hun gedrag, jouw gedrag

Tweehonderd onderwijsprofessionals kwamen naar het symposium 'Hun gedrag, jouw gedrag' van het lectoraat Passend leraarschap. Ze spraken niet alleen over het gedrag van leerlingen, maar spiegelde vooral ook hun eigen gedrag. Bio psycholoog Martine Delfos hield de hoofdlezing. Als je de juiste houding hebt, verdwijnt probleemgedrag, stelde Delfos. Bescheidenheid is in die houding het belangrijkste, aangevuld met respect en beschaving. Het lectoraat verzorgde een inspiratiemoment over good practices uit de praktijk van het primair onderwijs. Ook waren er verschillende workshops.

Quickscan passend onderwijs

Het lectoraat Passend leraarschap ontwikkelde een quickscan die inzicht geeft in de manier waarop een school passend onderwijs gestalte geeft. Wat gaat goed? Waar zitten de leemtes? De scan is digitaal in te vullen en bevat vragen over kennis, vaardigheden, attitude, self-efficacy en teamcultuur. Het lectoraat zal de resultaten gebruiken voor kwantitatief onderzoek. De afdeling Onderwijsadvies gaat met het onderzoeksverslag in gesprek met de school over de manier waarop deze zich verder kan ontwikkelen.

Onderwijs op maat

Voor het voortgezet onderwijs ontwikkelde Driestar onderwijsadvies de scan 'Onderwijs op maat'. Hiermee wordt in kaart gebracht in welke mate docenten van een school, locatie, afdeling, team of vakgroep in hun lessen inspelen op de verschillen tussen leerlingen en in hoeverre docenten hiervoor worden gefaciliteerd door voorzieningen en begeleiding. De scan werd in 2015 afgerond en aangeboden aan de scholen. Daarnaast werd scholing ontwikkeld op het gebied van omgaan met verschillen. Verschillende docententeams volgen reeds een scholingstraject.

Promotietrajecten

Het onderzoek naar de rol van grammatica-instructie in het proces van tweedetaalverwerving en het onderzoek naar de betekenisverandering van religieus erfgoed in een museale context werden voortgezet. Dat geldt ook voor het onderzoek naar de invloed van intrapersonlijke factoren op studieresultaten van eerstejaarspabostudenten en de mediërende rol van academisch uitstelgedrag. Over dit onderzoek werd een eerste wetenschappelijk artikel gepubliceerd, in Pedagogische Studiën, Tijdschrift voor onderwijskunde en opvoedkunde

In de Ivo startten twee collega's met een nieuw promotieonderzoek. Het ene heeft betrekking op 'assessment for learning' en loopt aan de University of Leeds. Het tweede heeft betrekking op betekenisvol onderwijs en wordt uitgevoerd aan de Canterbury Christ Church University.

Leraarschap en ICT

ICT in de pabo

In de pabo hebben alle vakgroepen nagedacht over een ICT-project dat van meerwaarde is bij het geven van hun specifieke vak. Elke vakgroep diende een eigen projectvoorstel in. In 2015 werd gestart met de uitvoering daarvan. Een voorbeeld is het digitaliseren van het stageportfolio.

Daarnaast zijn experimenten gedaan met de digitale leer- en werkomgeving OnderwijsOnline.

ParnasSys-academie

Samen met ParnasSys richtte Driestar onderwijsadvies de 'ParnasSys-academie' in met cursussen voor ParnasSysgebruikers. De academie onderscheidt een cursusaanbod gericht op persoonlijke ontwikkeling en een aanbod gericht op schoolontwikkeling. Beide kennen scholing op basis-, verdiepend en expertniveau. In de academie kregen bestaande cursussen een plek, maar er vond ook uitbreiding plaats. Nieuw is bijvoorbeeld een eenjarige cursus voor intern begeleiders.

Module Leerlijnen ParnasSys

De module Leerlijnen van ParnasSys werd uitgebreid met leerlijnen voor peuters. Hiermee kan de ontwikkeling worden gevolgd en een beredeneerd aanbod worden gemaakt voor zowel de groep als het individuele kind. Het pakket is gebaseerd op de 'Peuterstappen' van de CED-groep. Uit de doelen van deze uitgave is een selectie gemaakt op basis van de SLO-doelen.

Om de ontwikkeling van meer- en hoogbegaafde leerlingen te ondersteunen, werd de module Leerlijnen uitgebreid met het pakket 'Kader voor ontwikkeling'. Dit bevat de doelen van de SLO, eerder de Doelen- en Vaardigheidslijsten (DVL) genoemd. De leerkracht kan de doelen gemakkelijk opnemen in een werkplan, de ontwikkeling van de leerling volgen en doelen evalueren. We willen deze leerlijn ook verbinden met alle andere mogelijkheden in ParnasSys, zoals ZIEN!, de CED-leerlijnen en bijvoorbeeld de vaardigheidsgroeigrafieken.

Verder werd het nieuwe leerlijnenpakket Copernicus toegevoegd. Dit pakket, ontwikkeld door de CED-groep, is bedoeld om leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs in kleine stappen praktische vaardigheden aan te leren, zoals brood smeren, drinken inschenken of een broek opvouwen.

Verder met ParnasSys

150 leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders bezochten het symposium 'Verder met ParnasSys'. We bespraken hier de laatste ontwikkelingen binnen ParnasSys en lanceerden de ParnasSys-academie. Daarnaast was er keuze uit een groot aantal relevante workshops.

Ontwikkelingen ZIEN!

Aan het scholingsaanbod rond ZIEN! voegden we in het verslagjaar een basiscursus toe voor nieuwelingen in een team of teamleden die de startscholing van ZIEN! hebben gemist.

Na de leerlingenlijst voor groep 5 t/m 8 vulden we ook de vragenlijst voor groep 1 t/m 4 aan met stellingen over pestgedrag en pestbeleving.

Het groepsprofiel werd uitgebreid met meer mogelijkheden en overzichtelijker gemaakt.

Ook werd een handelingssuggestie ontwikkeld voor 'betrokkenheid', gericht op activerend en effectief onderwijs voor elke leerling. We reiken de leerkracht hierin tips en materialen aan om het denken van leerlingen uit te dagen, effectieve feedback te geven, talenten aan te spreken en verantwoordelijkheid van leerlingen te ondersteunen. Naast de algemene handelingssuggestie is er een aanvullende handelingssuggestie met het oog op meer- en hoogbegaafde leerlingen.

Voortzetting Acadin

Per 1 augustus 2015 namen de onderwijsadviesbureaus verenigd in de branchevereniging EDventure de digitale leeromgeving Acadin over. Acadin is ontwikkeld door SLO en Kennisnet en biedt verrijkende leeractiviteiten voor leerlingen met cognitief talent in het basisonderwijs. Nu de financiële steun van het ministerie van OCW hiervoor is afgelopen, zetten de onderwijsadviesbureaus het onderhoud en de ontwikkeling voort. Driestar onderwijsadvies presenteerde Acadin aan de scholen uit haar werkveld tijdens enkele bijeenkomsten over hoogbegaafdheid. Ook breidden we ons aanbod uit met ondersteuning bij de implementatie.

In Acadin en ParnasSys worden dezelfde doelen gebruikt.

Kindkans

Met de komst van passend onderwijs hebben samenwerkingsverbanden instrumenten nodig voor zaken als het verdelen van middelen, het toewijzen van arrangementen, het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen of het gezamenlijk vergaderen met onderwijs, gemeente en zorg. Educator ontwikkelde hiervoor de applicatie Kindkans. In 2015 ging Driestar educatief een samenwerking aan met Educator om de applicatie te ondersteunen en door te ontwikkelen. Naast ParnasSys is inmiddels ook het leerlingvolgsysteem ESIS gekoppeld aan Kindkans. Een ruime meerderheid van de samenwerkingsverbanden kan daardoor gebruikmaken van de applicatie.

Digileerwijzer vo en po

Het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs rondde de Digileerwijzer voor het voortgezet onderwijs af. Deze werd gefaseerd in gebruik genomen in de DORVO-scholen. De Digileerwijzer helpt docenten en bestuurders via een reeks van vragen het gesprek aan te gaan over media in het algemeen en digitale leermiddelen in het bijzonder. In de tweede helft van 2015 begon het lectoraat met de ontwikkeling van een variant van de Digileerwijzer voor het primair onderwijs. We verwachten deze in het najaar van 2016 te kunnen presenteren.

Mediawijs en onderwijs

Ongeveer 75 belangstellenden woonden het symposium 'Mediawijs en onderwijs' bij. De lector Nieuwe media in vorming en onderwijs benadrukte in zijn lezing 'Docent onderweg naar 2020' het belang van

vorming, levenswijsheid, discipelschap, kleinschaligheid en gezag in het onderwijs. Michel van Ast, senior trainer en adviseur op het vlak van onderwijs en ICT, ging in op de vraag hoe technologie leren kan ondersteunen. Op de dag van het symposium verscheen ook een bijlage bij het Reformatorisch Dagblad met interviews en artikelen over het thema.

Leraarschap en internationalisering

Internationalisering op weg naar 2020

Op basis van een uitgebreide studie maakten we keuzes voor de manier waarop we van betekenis willen zijn in de internationale wereld van de 21ste eeuw. Deze zijn beschreven in het plan Internationalisering Driestar educatief 2020 (INDE 2020, zie ook hoofdstuk 1, onder Internationalisering).

Buitenlandervaringen studenten

Alle voltijd-pabostudenten doen in hun opleiding een buitenlandervaring op, variërend van een internationale werkweek tot het volgen van internationale studieroutes.

De Ivo heeft nu in alle deeltijdopleidingen een internationale week in leerjaar 3. Er werd bijvoorbeeld een Londense studieweek ontwikkeld met een wiskundewandeling.

Revisie minor Christian Education: crossing the borders

In 2015-2016 was er geen international class. Enerzijds waren er te weinig aanmeldingen vanuit onze eigen studentengroep, anderzijds werd na vijf jaar het programma gereviseerd en zagen we af van internationale werving. In 2016-2017 start weer een groep.

Contacten met scholen internationaal

In het verslagjaar waren er regelmatig contacten met partneruniversiteiten en andere scholen waarmee we een relatie hebben. We deelden kennis met onze partneruniversiteit Nort-West University (NWU) in Potchefstroom (Zuid-Afrika) en hadden enkele uitwisselingsstudenten van deze universiteit te gast. Ook spraken we over de invulling van de nieuwe contractperiode.

Enkele medewerkers van de pabo gingen naar Zuid-Korea om nader kennis te maken met onze partneruniversiteit in Seoul en de mogelijkheden voor verdere samenwerking te verkennen.

In het kader van Erasmus+ gaven collega's van de vakgroep Duits gastlessen op de Partium Christian University in Roemenië. Ook maakten we afspraken met een nieuwe partner: Univerzita Majeta Bela in Slowakije. Het contract met de Károli Gáspár University in Hongarije werd uitgebreid.

Vanuit de Ivo was er het jaarlijkse bezoek als visiting researcher aan de University of Leeds en werd een bezoek gebracht aan de Canterbury Christ Church University. Daarnaast werden de contacten met enkele Christian Ethos-scholen geïntensiveerd.

Internationale netwerken

Driestar educatief is lid van het wereldwijde netwerk IAPCHE (International Association for the Promotion of Christian Higher Education). Enkele medewerkers leverden een bijdrage op de IAPCHE-conferentie in Grand Rapids. In 2016 wordt een Europese IAPCHE-conferentie in Biezenmortel georganiseerd. We bespraken verder mogelijkheden voor samenwerking met de Association of Christian Schools International (ASCI), een wereldwijd netwerk dat trainingen en conferenties organiseert.

Congressen en conferenties

Er namen collega's deel aan onder andere het Congress of European Research in Mathematics Education (CERME, Praag) en aan conferenties van de American Educational Research Association (AERA, Chicago), International Association of Teachers of English as a Foreign Language (IATEFL, Manchester), Kuyers Institute for Christian Teaching and Learning (Grand Rapids), European Association for Practitioner Research on Improving Learning (EAPRIL, Luxemburg) en Higher Education Learning and Teaching Association in South Africa (HELTASA, Potchefstroom).

Project Primrose

In het project Primrose werken we samen met de interkerkelijke stichting Bonisa Zending aan de opbouw van een christelijke lerarenopleiding in Beijing (China). In de afgelopen periode ontwikkelden we enkele courses voor deze pabo, die inmiddels aan haar derde jaar bezig is. Enkele collega's gingen

naar China om een aantal lessen te geven aan studenten. Ook spraken we met de leiding ter plaatse over de versterking en uitlijning van het curriculum.

Trainingen in Tirgu Mures

In de afgelopen drie jaar hebben medewerkers van Driestar onderwijsadvies, op verzoek van Stichting Ondersteuning Gereformeerd onderwijs in Oost-Europa (OGO) en Stichting Hulp Oost-Europa (HOE), cursussen verzorgd voor leerkrachten in de onderbouw van het basisonderwijs in Tirgu Mures (Roemenië). In 2015 zijn we begonnen om lokale trainers op te leiden, zodat ze in de toekomst zelf cursussen kunnen verzorgen voor christelijke leerkrachten uit heel Transsylvanië, onder verantwoordelijkheid van het Roemeens Reformatorisch Pedagogisch Instituut (RRPI) in Cluj.

Projecten in Afrika

Voor het trainen van leraren in de Afrikaanse context heeft Driestar educatief samen met Woord en Daad het programma Edu4change ontwikkeld. In het verslagjaar gaven we een training in Addis Abeba. In opdracht van Stichting de Verre Naasten te Zwolle verzorgden we het programma ook in Gboko (Nigeria). Deelnemers waren leraren verbonden aan de scholen van de lokale kerk NKST.

Voor Red een Kind namen een medewerker van Driestar educatief en een collega van Viaa Hogeschool deel aan een conferentie in Kigali (Rwanda), waar gewerkt wordt aan de ontwikkeling van een meer praktijkgericht curriculum voor de lerarenopleidingen. Ook participeerden ze in enkele werkgroepen.

Calamiteitenplan

In 2015 stelden we een calamiteitenplan vast voor het geval zich in het buitenland onverhoopt calamiteiten voordoen waarbij studenten of docenten betrokken zijn.

Netwerk christelijke lerarenopleidingen

Samen met Woord en Daad willen we een netwerk opzetten van een tiental lerarenopleidingen in Azië, Zuid- en Midden-Amerika en Afrika, die christelijke leraren opleiden voor zowel primair als voortgezet onderwijs. Waar mogelijk zoeken we samenwerking met bestaande christelijke opleidingen die qua identiteit en kwaliteit bij ons passen. Voor de regio's waar geschikte lerarenopleidingen ontbreken, ontwikkelen we een strategie om die op te zetten. Aan elke opleiding zal een onderwijsadviesdienst verbonden zijn met een visie op verandering voor het onderwijs in de regio. In landen waar dat relevant is, zal ook in beleidsbeïnvloeding worden geïnvesteerd. Het netwerk moet in 2020 operationeel zijn. Inmiddels is een kwartiermaker aangesteld.

China in de les

Bonisa Zending heeft samen met studenten uit pabo 3 lessen over China ontwikkeld voor het basisonderwijs. Die lessen zijn samen met expressievoorbeelden rond beeldende vorming, culturele vorming en muziek opgenomen op de website www.chinaindeles.nl.

Engelstalige moduleboeken

De Ivo vertaalde in 2015 relevante delen van de moduleboeken van het pedagogisch-didactisch programma in het Engels. De vertaalde versie is bedoeld voor de tutorgroep die het programma in het Engels volgt. De Engelstalige tutorgroep kennen we overigens al een jaar of tien.

Platform vo-coördinatoren internationalisering

Wij zien het ook als rol van Driestar educatief om scholen uit het Nederlandse werkveld bij elkaar te brengen om van elkaar te leren en samen te werken op het gebied van internationalisering. In het reformatorisch voortgezet onderwijs gebeurt dit via het Platform Coördinatoren Internationalisering (PCI). In 2015 voerden we in opdracht van het schoolleidersoverleg een nulmeting uit naar de huidige stand van zaken in de scholen op het gebied van internationalisering.

Overige ontwikkelingen leraarschap

Studiekeuzecheckdagen

Studenten die zich voor 1 mei aanmelden voor een hbo-opleiding, krijgen sinds 2014 een studiekeuzecheck, resulterend in een niet-bindend studiekeuzeadvies. De Ivo deed in 2015 enkele aanpassingen in de opzet van haar studiekecheckdagen. Daarnaast monitorde ze het studieverloop van

studenten die gebruikmaakten van de check. We concluderen dat deze een grote voorspellende waarde heeft. Studenten met een positief studiekeuzeadvies doorlopen de studie gemiddeld sneller en met betere resultaten. Het percentage uitvallers daalde.

Toelatingstoetsen

Mbo'ers en havisten die cursusjaar 2015-2016 naar de pabo wilden, kregen als eersten te maken met de verplichte toelatingstoetsen voor aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek. In nauw overleg met de aanleverende scholen hielpen we veel studenten zich voor te bereiden. We gaven twee klassen mbo'ers een halfjaar lang lessen op de hogeschool. De meesten van hen slaagden en werden toegelaten. De havisten kregen extra scholing op hun eigen school. Ook zij kwamen voor het overgrote deel door de toets, al dan niet na herkansing. We namen negentien assessments af bij studenten die één toets niet gehaald hadden. De toelatingstoets heeft het nodige stof doen opwaaien. Landelijk blijkt de instroom bij de pabo's met een derde gedaald. Onze pabo moest een kleine vijftien procent van de aangemelde studenten afwijzen. Komend cursusjaar willen we mbo'ers dezelfde cursus aanbieden. Voor havisten zoeken we in overleg met de scholen naar mogelijkheden om het scholingstraject eerder te laten starten dan afgelopen jaar.

Landelijke kennistoetsen

Omdat het voor pabostudenten lastig bleek om de landelijke kennistoets voor rekenen te halen, hebben we het niveau van rekenen al in leerjaar 1 opgeschroefd. Studenten moeten nu in januari de 103-norm halen, voor de propedeuse is een 120-norm vereist.

Ook de kennistoetsen in de tweedegraadsopleidingen vroegen de nodige inspanning. Het slagingspercentage is nog steeds wisselend, per keer en per opleiding.

Revisie pabo 3

In de afgelopen periode hebben we grondig nagedacht over de vormgeving van het programma van pabo 3 en 4. In februari 2016 kon een gedragen rapport worden opgeleverd, dat een goede basis biedt voor de revisie. In het nieuwe programma willen we voorrang geven aan diepte boven een brede range aan keuzemogelijkheden. De focus moet liggen op essentiële elementen van leraarschap. Ook de lectoraten hebben daarover meegedacht. In 2016 zullen we een projectplan opzetten en beginnen met de uitvoering. De bedoeling is cursusjaar 2017-2018 te starten met de nieuwe opzet van pabo 3.

Herziening deeltijdpabo

Het project voor de herziening van de deeltijdpabo ligt op schema. De analysefase, waarin we onderzoek deden onder studenten, is afgerond en de rapportage is opgeleverd. In 2016 zullen we een projectplan opstellen en uitvoeren.

Evaluatiesysteem Ivo

De Ivo werkte in 2015 voor het eerst met het gereviseerde systeem van evalueren van de opleidingen. Het systeem richt zich nu meer op de doelen van de opleidingen en de mate waarin deze gerealiseerd worden. De uitkomsten van de eerste meting waren positief. Studenten blijken gemiddeld even tevreden over het pedagogisch-didactisch deel als over het vakdeel.

Afstudeergeschenk Ivo

De Ivo bundelde drie artikelen over leren in het boekje 'Al doende. Docent in ontwikkeling' ofwel 'Teaching and learning. Work in progress'. Het boekje is een Nederlandstalige en Engelstalige versie ineen. Het wordt als geschenk gegeven aan studenten die hun lerarenopleiding hebben afgerond.

Lesmethodes voortgezet onderwijs

In het verslagjaar zijn herziene delen opgeleverd van de eigen methoden 'Bronwijzer', 'Literatuur in zicht' en 'Taalpunt NL'. Daarnaast werd gestart met herziening van 'Leefwijzer'.

Bij de geschiedenis methode 'Bronwijzer' was digitale ondersteuning een belangrijk aspect van de herziening. Er is een applicatie gemaakt met per paragraaf uit het lesboek een aantal verwerkingsopdrachten, waarmee leerlingen zelf hun kennis kunnen toetsen. De vragen zijn beschikbaar op drie niveaus. Docenten kunnen de activiteit en resultaten van hun leerlingen volgen. Ongeveer de helft van de leerlingen die met de methode werken, maakt al gebruik van de applicatie. De opgedane ervaringen worden ook gebruikt voor een digitale component van 'Taalpunt NL'. We hanteren de lijn dat

we leerteksten in een boek blijven aanbieden. Het doornemen daarvan vraagt concentratie en rust. Ook grotere schrijfpodochten bieden we aan op papier. Het toetsen van feitenkennis en aanbieden van extra materiaal kan uitstekend digitaal.

We konden ook een aantal nieuwe scholen werven voor onze methoden.

Training M-experts

Driestar onderwijsadvies trainde de M-experts van het M-Tech programma in het gebruik van 'peerreviews' of collegiale toetsing voor kennisdeling. Het M-Tech programma is een landelijk programma om de doorstroom van mavoleerlingen naar technische vervolgoopleidingen te stimuleren. Er nemen zo'n honderd scholen aan deel. Deze vormen netwerken waarin ze, onder leiding van de M-experts, ontwikkelingen en kennis uitwisselen.

Conferenties en symposia

Er werden verschillende bijeenkomsten georganiseerd om kennis te delen met het onderwijsveld. Voor het basisonderwijs organiseerden we de jaarlijkse Conference Primary English. In een interactief programma keken we naar de ontwikkelingen in de achterliggende periode en bespraken we hoe het vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) verder versterkt kan worden.

Ruim 170 belangstellenden kwamen af op het symposium 'Het Jonge kind leren zien'. De hoofdlezing was van Helma Brouwers, specialist Jonge kind aan de Universiteit van Amsterdam en auteur van het boek 'Kiezen voor het jonge kind'.

Ook de animo voor ons symposium 'Begrijpend lezen' was groot. Josefine Karlsson van de Universiteit Leiden hield een hoofdlezing over de neurologische en cognitieve processen van het begrijpend lezen. Daarna waren er verschillende workshops.

Op twee inspiratiebijeenkomsten over hoogbegaafdheid in het primair onderwijs konden leerkrachten hun eigen casussen en ervaringen delen met andere leerkrachten en experts op het gebied van hoogbegaafdheid. Vervolgens keken we samen naar de kansen voor de eigen school.

Met geschiedenisdocenten uit het voortgezet onderwijs vond een uitwisselingsbijeenkomst plaats met het thema 'Vensters op de hemel', met onder andere een lezing van collega dr. Ewald Mackay.

Leiderschap

Driestar educatief draagt bij aan goed bestuur en leiderschap.

Hoe is in 2015 het kerngebied leiderschap versterkt vanuit de vier i's?

Leiderschap en identiteit

Zomerschool 2015

Voor de tweede keer organiseerden Driestar educatief, Panel Presentie en Erdee Media Groep een zomerschool voor talentvolle christelijke jongeren die aan het begin van hun loopbaan staan. Sprekers uit onder andere de politiek, de wetenschap en het maatschappelijk veld gaven interactieve presentaties over verschillende onderwerpen. Daarnaast was er aandacht voor vorming van de deelnemers vanuit het christelijk gedachtegoed, via een persoonlijke leerlijn.

Identiteit van de school

In een projectgroep wordt gewerkt aan samenhang in en verdieping en uitbreiding van ons aanbod op het gebied van identiteit en vorming en aan vergroting van de expertise. Een van de deelthema's is de identiteit van de school. Het is onze overtuiging dat de levensbeschouwelijke identiteit voortdurend aandacht verdient en steeds gekenmerkt wordt door de wisselwerking tussen de Bron, de dagelijkse onderwijspraktijk en de bredere context. Via individuele begeleidingstrajecten, lezingen, workshops of intervisietrajecten begeleiden we leidinggevendenden bij het leidinggeven aan identiteit. Verder verzorgen we bijvoorbeeld trajecten waarin we de geleefde en beleefde identiteit van de organisatie in beeld brengen en bijdragen aan het opstellen en uitvoeren van een ontwikkelplan. Ook is er expertise om scholen te helpen bij het doordenken van de relatie school en kerk of school en ouders.

Leiderschap en innovatie

Derde druk 'Onderwijs vraagt leiderschap!'

Maart 2015 verscheen de derde druk van 'Onderwijs vraagt leiderschap!'. In dit boek wordt in acht aspecten het repertoire voor goed leiderschap in een school beschreven. Nieuw in de derde druk is onder andere een leiderschapsscan op het interactieniveau van de raad van toezicht/bestuur(der). De eerste en tweede druk (4.000 exemplaren) zijn volledig uitverkocht. Ook drie jaar na de eerste uitgave blijkt het boek nog uiterst actueel. We zien dat het door scholen praktisch ingezet wordt. Managementteams toetsen hun werkpraktijken aan de acht aspecten en gebruiken de scans om leiderschap in het primaire proces op orde te brengen.

Leiderschap in de klas

In het verslagjaar bereidden we een nieuwe publicatie voor, over leiderschap in de klas. Deze moet in de loop van 2016 uitkomen. Bij het project is ook kinderboekenschrijver (en tevens directeur van een basisschool) Hans Mijnders betrokken.

'Zorg vraagt leiderschap'

Na de goede ontvangst van 'Zorg vraagt leiderschap' trokken we in het verslagjaar een collega aan met ervaring in de zorg, die zich specifiek op deze sector zou richten. Hoewel we enkele zorginstellingen als klant hebben, zagen we echter onvoldoende omzetgroei in de zorgsector om daarvoor een afzonderlijke adviseur beschikbaar te houden.

Werkplaats leiderschap

De afgelopen twee jaar heeft in Gouda een groep gedraaid met tien leidinggevendenden van diverse scholen. Dit traject is door alle deelnemers als zeer waardevol ervaren. De werkplaats kan gebruikt worden voor herregistratie in het schoolleidersregister.

Waarden van leidinggevendenden

Een van onze collega's doet een promotieonderzoek naar de waarden van leidinggevendenden in het reformatoerisch voortgezet onderwijs, op het niveau van sectordirecteuren. Hiervoor zijn vragenlijsten afgenomen bij de leidinggevendenden zelf en bij docenten. Op basis van de resultaten heeft de onderzoeker een aantal casussen uitgekozen die hij verder gaat uitdiepen. Het promotietraject wordt uitgevoerd aan de University of Leeds.

Leiderschap en ICT

Invloed van nieuwe media

Het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs begon medio 2015 een kwantitatief onderzoek naar de invloed van nieuwe media op de positie van gezagsdragers, identificatiefiguren en christelijke journalistiek. Het onderzoek moet resulteren in een aantal handreikingen. Ook het symposium 'Machtige media', dat het lectoraat belegt in mei 2016, gaat over dit onderwerp.

Leiderschap en internationalisering

Intensive course: Educational leadership

Voorjaar 2015 verzorgden we voor het eerst de tiendaagse intensive course 'Educational leadership'. Hiervoor waren tien (aankomende) schoolleiders bij ons te gast uit verschillende Afrikaanse landen, Bangladesh, Haïti en Indonesië. Het programma ging in op verschillende aspecten van leiderschap in het christelijk onderwijs. Daarnaast maakten de cursisten kennis met de praktijk van het Nederlandse onderwijs en bezochten ze het Wartburg College in Rotterdam. Ook voor onszelf was de ontmoeting met collega's uit andere culturen een mooie en verrijkende ervaring.

Leiderschap in Hongarije, Roemenië en Nederland

Enkele collega's brachten een bezoek aan Boedapest voor overleg over het leiderschapsproject 'Valuedriven Leadership' dat we willen opzetten met het Reformed Pedagogical Institute (RPI) in Hongarije, het Romanian Reformed Pedagogical Institute (RRPI) in Roemenië en verschillende universiteiten in Roemenië en Hongarije. Daarnaast waren we vertegenwoordigd op de

leiderschapsconferentie van de Association of Christian Schools International (ASCI) in Boedapest en op hun conferentie in Colorado Springs (USA).

Overige ontwikkelingen leiderschap

Onderwijs 2032

Op 28 mei verzorgden leden van EDventure, de brancheorganisatie van onderwijsadviesdiensten, op achttien plaatsen in Nederland debatten over toekomstbestendig onderwijs. Driestar onderwijsadvies organiseerde een avond samen met collega-adviesdienst OnderwijsAdvies. De opbrengsten werden verwerkt in een advies dat EDventure najaar 2015 aanbood aan het kabinet.

In november stond ook de Directeurendag, een jaarlijks terugkerend evenement van Driestar managementadvies en de VGS, in het teken van Onderwijs2032. Prof. Geert ten Dam, lid van de adviescommissie, gaf een toelichting op het pre-advies.

Samen met de RMU en de Reformatorische Oudervereniging (ROV) schreven Driestar educatief en de VGS een reactie op het gepresenteerde advies.

Penta Nova

Voor opleidingen op het gebied van schoolleiderschap participeren we in Penta Nova, het samenwerkingsverband met Christelijke Hogeschool Ede, de Marnix Academie, Hogeschool Viaa, Hogeschool Inholland en Hogeschool Leiden. In het verslagjaar werd veel werk verzet voor de accreditatie van de opleidingen Schoolleider Basisbekwaam en Schoolleider Vakbekwaam door het Schoolleidersregister Primair Onderwijs (SRPO). De opleidingen, en met name de begeleiding van studenten, werden positief beoordeeld. Adjunct-directeuren kunnen zich nu registreren met de opleiding Schoolleider Basisbekwaam en directeuren met Schoolleider Vakbekwaam. Er was opnieuw veel belangstelling voor de opleidingen. Ook startte weer een groep met de master Educational Leadership (MEL).

Een collega van Driestar managementadvies participeert in de kenniskring van het lectoraat Leidinggeven in het onderwijs, dat verbonden is aan Penta Nova.

Schoolplannen

In het verslagjaar begeleidde Driestar managementadvies veel basisscholen bij het opstellen van hun schoolplan 2016-2019.

Vorming/opvoeding

<i>Driestar educatief ondersteunt opvoeders.</i>
--

Hoe is in 2015 het kerngebied vorming/opvoeding versterkt vanuit de vier i's?

Vorming/opvoeding en identiteit

Religieuze identiteitsontwikkeling

Het promotieonderzoek naar de religieuze identiteitsontwikkeling van orthopraxe moslimjongeren werd afgerond. Uit de resultaten blijkt onder andere dat zowel personen met dezelfde opvatting als personen met een tegenovergestelde opvatting een rol spelen in de identiteitsontwikkeling. Opvallend is dat de jongeren door hun ouders in het algemeen gevormd worden, maar dat hun religieuze identiteit eerder beïnvloed wordt door religieuze leiders en docenten. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door de Universiteit Utrecht, de Protestantse Theologische Universiteit en Driestar educatief. Het startte als duo-project, waarin ook onderzoek werd gedaan onder orthodox-christelijke jongeren. Dit is helaas al eerder gestopt. De theorie over het verbinden en exploreren van jongeren is echter bruikbaar voor de begeleiding van beide doelgroepen.

Religieuze tolerantie

Orthodox-christelijke scholen hebben een relatief homogene populatie. Dat leidt vaak tot vragen over de vorming van leerlingen tot burgers in een plurale samenleving. Een van onze medewerkers doet

sinds 2013 promotieonderzoek naar de vraag hoe leraren het werken op een monoreligieuze school motiveren, hoe zij in hun onderwijs omgaan met de religieuze diversiteit en hoe zij religieuze tolerantie waarderen en hanteren als opvoedingsdoel.

Levensbeschouwelijke vorming

Tevens loopt een promotieonderzoek naar een pedagogisch-didactische methodiek voor levensbeschouwelijke vorming, gebaseerd op de cultuurhistorische theorie van Vygotskij. Het theoretisch kader is in grote lijnen gereed. Inmiddels is het praktijkonderzoek gestart, waarin met scholen van verschillende denominaties wordt onderzocht hoe de methodiek kan uitwerken. Focus daarbij is of wat theoretisch denkbaar is, ook praktisch uitvoerbaar is.

Vorming/opvoeding en innovatie

Opvoedingsidealen van ouders

De kenniskring Opvoedingsidealen liet in een kwalitatief onderzoek ouders uit de achterban vertellen over ervaringen die hen hebben gebracht tot opvoedingsidealen die volgens hen van wezenlijk belang zijn voor de opvoeding van hun kind. De geïnterviewde ouders spraken mild over de opvoeding die ze zelf kregen, maar hebben er wel een duidelijke mening over. Zij willen met hun opvoeding aansluiten bij wat hun kind nodig heeft om zijn of haar plek in te nemen in de huidige samenleving. Uiterlijke geloofstradities zijn voor sommige ouders onmisbaar om staande te blijven en voor andere ouders juist obstakels die afleiden van de kern. Het achterliggende opvoedingsideaal is voor beide groepen dat hun kind van harte God wil blijven dienen. Met de inzichten vanuit het onderzoek kunnen we ouders ondersteunen om te komen tot duidelijke en expliciete opvoedingsidealen, die hen helpen in de praktijk van de opvoeding.

Samenwerking kenniskring en hbo-pedagogiek

De samenwerking tussen de kenniskring Opvoedingsidealen en de opleiding hbo-pedagogiek kreeg verder vorm. Kennis uit literatuur- en praktijkonderzoek van de kenniskring werd verwerkt in het curriculum van de opleiding. Daarnaast voerden twee studenten pedagogiek hun afstudeeronderzoek uit in opdracht en onder begeleiding van de kenniskring. Eén onderzoek richtte zich op opvoedingsidealen van ouders en hulpverleners van kinderen met een psychische beperking. Het andere afstudeeronderzoek betrof de opvoedingsidealen van pleegouders.

Overige activiteiten kenniskring Opvoedingsidealen

Op de landelijke pedagogendag presenteerde de kenniskring de resultaten van onderzoeken naar opvoedingsidealen van reformatorische ouders en moslimouders, die werden uitgevoerd in een project met Odisee, campus Hoger Instituut Gezinswetenschappen te Brussel.

Na een eerste verkenning en contacten over mogelijke samenwerking is de kenniskring gestart met de ontwikkeling van een cursus voor ouders over opvoedingsidealen, inclusief cursusboek.

Ouderbetrokkenheid

Driestar onderwijsadvies was betrokken bij het stimuleringsproject van de reformatorische samenwerkingsverbanden passend onderwijs en de Reformatorische Oudervereniging (ROV). In dit project namen we op tien scholen voor primair en voortgezet onderwijs onze scan ouderbetrokkenheid af, die inzichtelijk maakte hoe ouders en leerkrachten het educatief partnerschap ervaren. Op basis hiervan volgden onder andere adviesgesprekken en begeleiding bij het aanstellen van een ouderfunctionaris of een werkgroep ouderbetrokkenheid en bij het ontwikkelen van een teambrede visie op ouders als partners. Februari 2016 werd het eindrapport opgeleverd met de bevindingen uit het onderzoek en aanbevelingen voor scholen en ouders.

Sociale veiligheid

Augustus 2015 werd de Wet sociale veiligheid van kracht. Deze verplicht scholen een sociaal veilige leeromgeving te waarborgen voor iedere leerling. Driestar onderwijsadvies ontwikkelde een scan om op scholen in het primair onderwijs de sociale veiligheid in kaart te brengen. Met een maatwerkadvies van onze expert kan de school vervolgens praktisch aan de slag met haar ontwikkelpunten.

Dyslexie en basis-ggz

Met de decentralisatie van de jeugdzorg per 1 januari 2015 is ook de jeugd-ggz, die voorheen onder de zorgverzekeringswet viel, onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten gebracht. Voor 2015 zijn we erin geslaagd om met alle zorgregio's waarin we al actief waren, contracten te sluiten voor diagnostiek en behandeling van ernstige enkelvoudige dyslexie. We konden de zorg niet alleen continueren, maar ook nieuwe cliënten aannemen. In de meeste zorgregio's mochten we ook basis-ggz blijven leveren. Het contracteren heeft veel tijd en energie gekost. Voor 2016 hebben we besloten gericht te onderhandelen, met zorgregio's waarin we de meeste zorg verlenen of waar veel scholen uit ons werkgebied zijn. Dit zijn nog altijd 21 van de 42 zorgregio's. Zie ook hoofdstuk 1.

Vorming/opvoeding en ICT

Mediagebruik reformatorische jongeren

In de afgelopen jaren deed het lectoraat Nieuw media in vorming en onderwijs kwantitatief onderzoek naar mediagebruik onder 3500 reformatorische jongeren uit het primair en voortgezet onderwijs en hun ouders. Voorjaar 2015 werd een vervolgenquête uitgezet onder de eerdere respondenten, om het longitudinale effect te onderzoeken. De slotrapportage verschijnt in 2016.

Daarnaast werd verder gewerkt aan het kwalitatieve vervolgonderzoek dat in 2014 startte. Hierin werden interviews gehouden met ouders en hun kinderen uit de respondentengroep, om in kaart te brengen hoe mediaopvoeding in de gezinspraktijk vorm krijgt, welke 'succesfactoren' er zijn en waar de knelpunten liggen. Het onderzoek moet in 2016 een praktische handreiking voor ouders en opvoeders opleveren op het gebied van mediaopvoeding.

MediaOpvoedwijzer

In samenwerking met Stichting Mediawijzer werkte het lectoraat aan de ontwikkeling van een MediaOpvoedwijzer, een variant van de Digileerwijzer, die bedoeld is voor opvoeders. De planning is deze in het najaar van 2016 te presenteren.

Digidreumes

Ook de allerjongste kinderen komen al in aanraking met media. Driestar onderwijsadvies breidde het aanbod uit met de training 'Digidreumes'. Deze leert pedagogisch medewerkers in de kinderopvang te werken aan een zorgvuldige mediaopvoeding bij peuters, en digitale media verantwoord, positief en spelenderwijs in te zetten om kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling.

Vorming/opvoeding en internationalisering

Externe validatie pedagogiekopleiding

Driestar hogeschool, het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen in Brussel en de hogescholen Zeeland en Rotterdam legden over en weer bezoeken af in het kader van de externe validatie van stagedocumenten, eindwerken en toetsing in de hbo-opleiding pedagogiek.

Hongarije

Twee docenten van onze pedagogiekopleiding verzorgden op onze partneruniversiteit Károli Gáspár in Nagykovács (Hongarije) enkele lessen voor studenten van de opleiding 'social work' en gingen in gesprek met collega's daar. Ook bezochten ze enkele instellingen om stageplekken te werven voor studenten van de hbo-opleiding pedagogiek.

Overige ontwikkelingen vorming/opvoeding

Ontwikkelingen hbo-opleiding pedagogiek

In 2015 studeerden de eerste studenten van het eerste cohort van onze bekostigde pedagogiekopleiding af. Wij menen dat de opleiding zoals deze nu is vormgegeven, een goede voorbereiding biedt op het werkveld van de hbo'ers pedagogiek. Naar aanleiding van het rapport 'Meer van waarde. Kwaliteitsimpuls en ontwikkelrichting voor het hoger sociaal agogisch onderwijs' dachten we opnieuw na over onze positionering. Omdat het pedagogische de kern is van wat we studenten willen bieden, besloten we de opleiding 'hbo-pedagogiek' te blijven noemen en niet te kiezen voor de bredere benaming 'hogere sociale studies'.

Seksuele vorming in het vo

Mede door de vernieuwde kerndoelen rondom seksualiteit en seksuele diversiteit is de behoefte aan goed lesmateriaal in het christelijk voortgezet onderwijs toegenomen. In de afgelopen jaren heeft Driestar onderwijsadvies de methode 'Wonderlijk gemaakt' ontwikkeld voor basisscholen, praktijkonderwijs en ouders. Met deze basis willen we nu een vervolg ontwikkelen voor alle niveaus van het voortgezet onderwijs. In het verslagjaar dachten we na over het raamwerk.

Werkboekje voor echtscheidingskinderen

Twee van onze orthopedagogen schreven het verwerkingsboekje 'Mijn ouders wonen niet meer bij elkaar', voor kinderen van ongeveer 8 tot 12 jaar. Kinderen kunnen het zelfstandig doorwerken of samen met bijvoorbeeld de leerkracht of intern begeleider. Ze kunnen hun eigen verhaal kwijt in het boekje. Daarnaast staan er vijf Bijbelstudies in. Deze zijn pastoraal van toon en sluiten aan bij de vragen waar echtscheidingskinderen mee te maken hebben.

Transculturele hulpverlening

De komst van vluchtelingen naar Nederland vraagt ook actie van scholen in ons werkveld. Driestar onderwijsadvies ontwikkelde expertise op het gebied van transculturele hulpverlening, zodat ze de scholen kan ondersteunen bij de opvang van allochtone leerlingen.

Leerlingenzorg

De orthopedagogen en psychologen die periodiek op de scholen komen voor een consultatie en zo nodig onderzoek, hadden in het afgelopen jaar ook op de meeste scholen zitting in het ondersteuningsteam. Door de transitie jeugdzorg was het een jaar van samen zoeken naar de goede route om te voldoen aan de ondersteuningsbehoeften van een kind/gezin. Een verwijzing loopt immers sinds 1 januari 2015 via de sociale teams en de hulp wordt vergoed door de gemeente. De zorg zo dicht mogelijk bij de burgers brengen is een veelgehoorde slogan.

Hoofdstuk 3

Randvoorwaarden: Facilitair bedrijf, personeel, financiën, Marketing & communicatie

Om de strategische doelen te bereiken, moeten de randvoorwaarden in orde zijn. Dit hoofdstuk beschrijft de activiteiten en resultaten uit 2015.

Facilitair bedrijf

Huisvesting

In 2015 hebben we veel energie gestopt in het project om het 'oude' gebouw in de nieuwe huisstijlkleuren te schilderen en het meubilair in de lokalen te vernieuwen. Een mooi onderdeel van het project was het in beeld brengen van de historie en de visie van onze organisatie op de wanden. Zo blijft de rijke historie zichtbaar voor onze collega's en studenten. Ook werden wanden voorzien van een foto per vakgroep. Het oude meubilair kreeg een nieuwe bestemming in Malawi.

Naast de locatie in Goude heeft Driestar educatief voor de onderwijsadviseurs en voor het houden van symposia ook een locatie in Kapelle en Barneveld. In het verslagjaar is een onderzoek gestart naar de huisvesting in Kapelle. Samen met de samenwerkingspartners zoeken we naar een geschikte en betaalbare oplossing.

Het gebouw in Gouda gebruiken we niet alleen voor eigen activiteiten. Steeds meer andere organisaties maken gebruik van onze faciliteiten en parkeergelegenheid. In het afgelopen jaar werden er diverse conferenties en studiedagen van organisaties in de zorg en het onderwijs gehouden. Met de Cursus Godsdienst Onderwijs (CGO) maakten we afspraken over wekelijks gebruik van onze ruimten. De studentenhuisvesting werd in de zomervakantie ook gebruikt voor de zomerschool.

Kosten huisvesting (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Kosten huisvesting	2.235	2.156	2.148
% totale omzet	10,4	10,4	10,4

Kosten mediatheek (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Kosten mediatheek	488	479	433
% totale omzet	2,3	2,3	2,1

Uitgeverij

In 2015 hebben we in eigen beheer, met diverse drukkerijen waarmee we samenwerken en uitgeverij De Banier, een aantal uitgaven verzorgd, zoals 'De Heidelbergse Catechismus als leerboek voor kinderen', het werkboekje voor echtscheidingskinderen 'Mijn ouders wonen niet meer bij elkaar', een uitgave over C.S. Lewis als wetenschapper, apologeet en romancier en het diplomeringsgeschenk van de Ivo. Al deze uitgaven kunnen worden besteld via onze webwinkel.

We deden een Europese aanbesteding om een leverancier te selecteren voor de ontwikkeling van de lesmethodeapplicaties, het drukken van lesmethoden en de logistieke afwikkeling. Ook is een aanbesteding gestart voor de reprodiensten voor onder andere moduleboeken en cursusmaterialen.

ICT

In 2013 hebben we in ONL-verband een nieuw registratiesysteem voor dyslexiebehandelingen geïmplementeerd, om de structurele groei in de dyslexiedienstverlening nog beter en efficiënter te kunnen ondersteunen. De transformatie in de zorg vroeg in 2015 om aanpassingen in de software en in onze interne bedrijfsprocessen.

Gedurende het gehele jaar werkten we aan projecten om alle basisvoorzieningen up-to-date en veilig te houden. Met collega's van de pabo startten we een bijzonder project voor het gebruik van OnderwijsOnline in de lessen. Hiermee kunnen we onze doelstellingen realiseren op het gebied van afstandsleren en blended learning.

Kosten ICT (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Kosten ICT	1.056	1.046	1.062
% totale omzet	4,9	5,1	5,1

Duurzaamheid

Een werkgroep van studenten en collega's werkt continu aan bewustwording op het gebied van duurzaamheid. Een mooi voorbeeld daarvan is de plaatsing van een nieuwe vetafvalbak in de studentenhuisvesting. Ook zijn alle producten bij de catering fair trade en hebben we het aanbod uitgebreid met onder andere biologische producten. De Dag van de Duurzaamheid is gevierd met onder andere een tweedehandskledingmarkt.

Kosten Facilitair bedrijf (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Kosten Facilitair bedrijf	4.721	4.547	4.543
% totale omzet	22,0	21,9	21,9

Studenttevredenheid

Ook in 2015 bezochten veel bezoekers de Open dag van de Hogeschool.

We zijn trots op alle collega's van het Facilitair bedrijf die gedurende het gehele jaar extra inzet hebben geleverd en eraan hebben meegeholpen dat we opnieuw hoog presteerden op het punt van onze faciliteiten.

Tevredenheid huisvesting Nationale Studenten Enquête (NSE)

	NSE 2015	Landelijk gemiddelde
Tevredenheid studenten	4,0	3,0

Personeel

Ons strategisch beleidsplan bevat de volgende doelen op het gebied van het personeel(sbeleid):

- Medewerkers van Driestar educatief werken brongericht.
- Driestar educatief investeert in persoonlijke ontwikkeling van medewerkers.
- De organisatie wordt gekenmerkt door een professionele cultuur, heldere aansturing, eigenaarschap, bereidheid tot verantwoorden, ontwikkelingsgerichtheid en transparante communicatie.
- Medewerkers van Driestar educatief beschikken over onderzoeksvaardigheden, ondernemend vermogen en vaardigheden om studenten en klanten te trainen en te begeleiden.
- Iedere medewerker heeft zijn eigen kwalificaties en competenties en zorgt ervoor dat deze op peil zijn en blijven in het licht van actuele ontwikkelingen.
- De medewerkers van Driestar educatief hebben een antenne voor ontwikkelingen die zich buiten het instituut voordoen en spelen daarop in.

In 2015 waren er de volgende ontwikkelingen:

Wijzigingen managementstructuur

In het verslagjaar pasten we de taakverdeling aan binnen het management van Driestar onderwijsadvies. We kennen nu de rollen van interne en externe manager. De interne manager geeft leiding aan de thuisbasisteams van Onderwijsadvies en Leerlingenzorg. De externe manager brengt onze organisatie onder de aandacht bij onder andere grote scholennetwerken, nieuwe samenwerkingsverbanden en zorgregio's. Ze werkt daarbij nauw samen met de relatiebeheerders en kartrekkers van de thuisbasisteams. Binnen het Facilitair bedrijf gaat Studentzaken functioneren als een zelfsturend team. We beschouwen dit als een pilot.

Toerustingsmodule

In het verslagjaar volgde opnieuw een deel van de medewerkers de toerustingsmodule. Hierin bestudeerden ze christelijke bronnen en de betekenis daarvan voor de praktijk van het werk. Inmiddels heeft het grootste deel van de vaste medewerkers de module gevolgd en is een vervolg in voorbereiding.

Vlootschouw

Een van de uitspraken van het koersdocument 'Driestar educatief op weg naar 2020' is dat in 2020 een groot deel van de collega's naast vakbekwaam voor de eigen functie ook onderzoeksbekwaam, internationaal bekwaam of projectbekwaam moet zijn. Per afdeling zijn de aard en omvang van de benodigde kwaliteiten verder uitgewerkt. Via een zogenoemde 'vlootschouw' hebben we de huidige competenties van de medewerkers in beeld gebracht. In het verslagjaar hebben de afdelingen een plan ingediend voor de ontwikkeling die nog nodig is tot 2020. De betekenis daarvan voor de individuele medewerkers wordt meegenomen in de functionerings- en beoordelingsgesprekken.

Projectbekwaam, internationaal bekwaam en onderzoeksbekwaam

Driestar educatief ontwikkelt eigen leerlijnen voor het ontwikkelen van de hierboven genoemde bekwaamheden. In het cursusjaar 2015-2016 startte de leerlijn Projectbekwaam. Deze bevat drie opleidingen: projectmedewerker, junior projectmanager en senior projectmanager. De leerlijn Internationaal bekwaam is gereed en begint binnenkort. De leerlijn Onderzoeksbekwaam is nog in ontwikkeling.

Overige professionalisering

Opnieuw haalde een aantal collega's een Cambridge-certificaat voor hun vaardigheid in het communiceren in de Engelse taal.

Verschillende medewerkers maken gebruik van de faciliteiten voor het doen van promotieonderzoek en het behalen van masters.

We werken structureel aan het vergroten van het aantal gz-psychologen en orthopedagogen-generalist bij Driestar onderwijsadvies.

Beoordelen en belonen

Binnen Driestar educatief werken we met een tweejarige cyclus van afwisselend beoordelingsgesprekken en functioneringsgesprekken tussen leidinggevende en medewerker. In 2015 hebben alle afdelingen functioneringsgesprekken gevoerd.

Tevredenheidsonderzoek

Eind 2015 werd opnieuw een tevredenheidsonderzoek uitgevoerd onder onze medewerkers. 76% van de collega's vulde de vragenlijsten in. De resultaten komen beschikbaar in 2016.

Aanpak werkdruk

Binnen de pabo deden we een pilot voor het in beeld brengen van de zaken die leiden tot de beleving van werkdruk. In 2016 wordt hierover een studiedag georganiseerd.

Duurzame inzetbaarheid

Per 1 augustus ging als onderdeel van de cao-afspraken de nieuwe regeling Duurzame inzetbaarheid in. Deze faciliteert activiteiten van medewerkers om het werk goed, gezond en gemotiveerd te blijven doen, zoals sabbatsverlof, recuperatieverlof, zorgverlof, werkervaring buiten de school of activiteiten gericht op verbreden van de inzetbaarheid. Eigen verantwoordelijkheid en keuze van de medewerker staan voorop. In het verslagjaar hebben we op verschillende manieren intern aandacht besteed aan het onderwerp. Daarnaast overlegden we met andere hogescholen over de invulling van de regeling. Het opgestelde reglement kreeg instemming van de pmr. Voor de implementatie nemen we graag de tijd en ruimte. We kozen voor een pilotjaar waarin iedereen zo veel mogelijk een eigen bestemming kan geven aan de beschikbare uren.

Participatiewet

Als hbo-instelling zijn we verplicht extra banen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vanuit onze identiteit willen we dat ook graag. In het verslagjaar legden we een bestand aan van belangstellenden, zodat we hen gericht kunnen benaderen als we een passende vacature hebben. Ook onderzochten we in welke afdelingen we hen het beste kunnen inzetten.

Werkervaringsplaatsen

Driestar educatief wil tijdelijke werkervaringsplekken aanbieden aan hoogopgeleide professionals die door gebrek aan werkervaring geen baan vinden. In het verslagjaar ontwikkelden we hier beleid voor, dat in 2016 wordt ingevoerd.

Meldcode huiselijk geweld

Onze organisatie is verplicht een meldcode te hanteren voor het geval docenten, onderwijsadviseurs of orthopedagogen signalen ontvangen van huiselijk geweld. We hebben twee aandachtsfunctionarissen en drie vertrouwenspersonen aangewezen voor dit onderwerp.

Arbeidsmarktcommunicatie

We namen een nieuw platform in gebruik voor werving en vacatures: www.werkenbijdriestar-educatief.nl. Hierop profileren we ons als een brede werkgever voor (onderwijs)talenten. We kiezen op de website voor een persoonlijke insteek, door medewerkers van Driestar educatief aan het woord te laten over hun werk en de organisatie.

Jeugdhulp

De manieren waarop wij de kwaliteit van onze medewerkers jeugdhulp borgen, zijn de overleg- en intervisiemomenten tussen de hoofd- en medebehandelaren. Zij komen jaarlijks meerdere keren bij elkaar voor intervisiebijeenkomsten intern, daarnaast ook nog extern met andere behandelaars op niveau van brancheorganisatie ONL. Daarnaast zijn er meelesgroepen bij het dossier. Hierin worden lopende zorgtrajecten besproken, waar nodig met ondersteunend videomateriaal, zodat de hoofdbehandelaar echt in de zorgpraktijk meekijkt. Bij twijfel over de diagnose zijn er korte lijntjes en extra contact tussen de onderzoeker en de hoofdbehandelaar. Ook bestaat er bij ONL een wetenschapsgroep. Daarin wordt geborgd dat onze behandelingen actueel blijven en geïnnoveerd worden, geënt op de meest recente wetenschappelijke vindingen. In het verslagjaar zijn meerdere

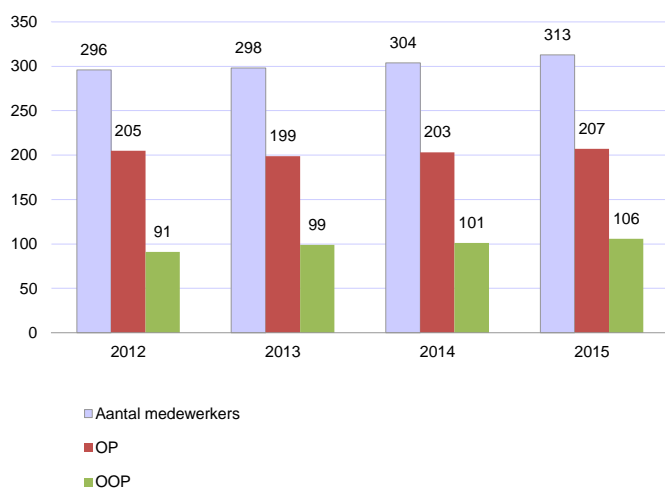
nieuwe behandelaren benoemd. Voorwaarde voor benoeming is het bezit van een master met uitstroomprofiel leer- en gedragsstoornissen.

Beleid inzake ontslag

Bij beëindiging of niet verlengen van een arbeidsovereenkomst is het beleid een overgang naar ander werk soepel te laten verlopen. Dit is zowel van belang voor de werkgever als voor de werknemer, en leidt op termijn ook tot lagere kosten. Hiervoor wordt een exitgesprek gehouden waarbij gewezen wordt op regelingen die van toepassing zijn en wordt een (extern) loopbaantraject aangeboden.

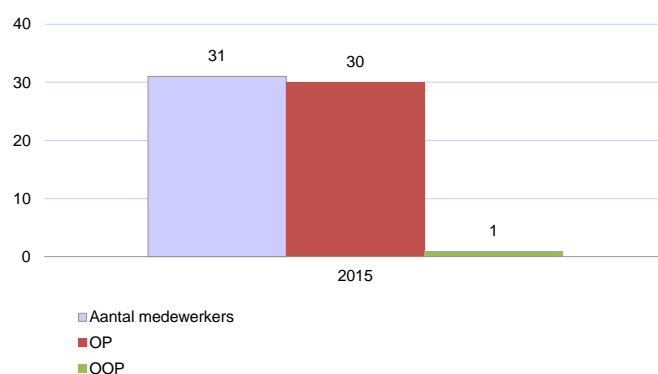
Personeel 2015 in cijfers

Personeel (aantal)

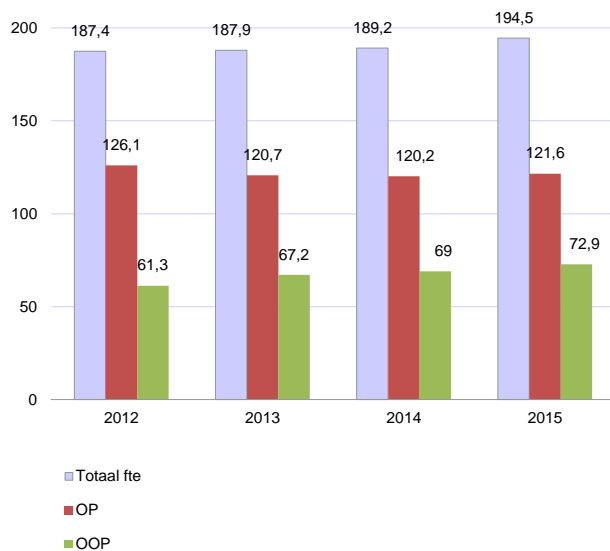
	Mannen		Vrouwen	
OP	86	(27,5%)	121	(38,7%)
OOP	28	(8,9%)	78	(24,9%)
Totaal	114	(36,4%)	199	(63,6%)

Personeel (aantal) - dyslexie

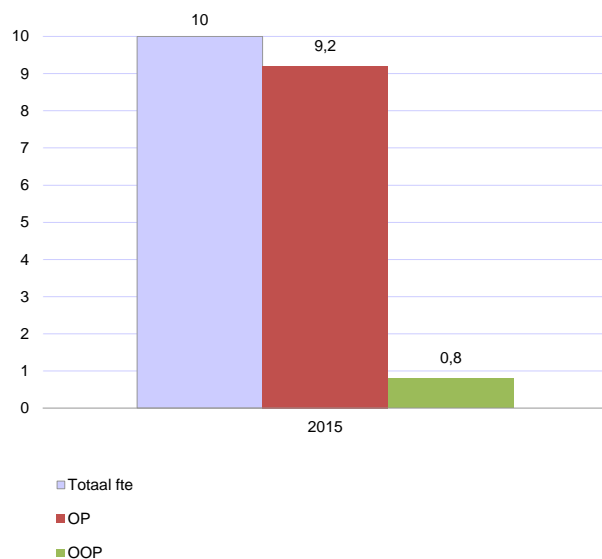
	Mannen		Vrouwen	
OP	-	(0%)	30	(96,8%)
OOP	-	(0%)	1	(33,2%)
Totaal	-	(0%)	31	(100%)

Personeel (fte)

	Mannen		Vrouwen	
OP	58,9	(30,3%)	62,7	(32,2%)
OOP	24,0	(12,3%)	48,9	(25,2%)
Totaal	82,9	(42,6%)	111,6	(57,4%)

Personeel (fte) - dyslexie

	Mannen		Vrouwen	
OP	-	(0%)	9,2	(92%)
OOP	-	(0%)	0,8	(8%)
Totaal	-	(0%)	10	(100%)

Toelichting:

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat het aantal medewerkers in 2015 gestegen is. Zowel het aantal fte mannen als vrouwen is gestegen ten opzichte van 2014. Onder OP wordt verstaan onderwijzend personeel, onderwijsadviseurs en orthopedagogen. Onder OOP wordt verstaan onderwijsondersteunend personeel, inclusief de managers en lectoren.

In het kader van de Jaarverantwoording 2015, zorginstellingen en jeugd, is de omvang (fte) en man/vrouwverhouding voor de dyslexiebehandeling (EED) apart vermeld. Uit deze tabel blijkt dat het onderdeel jeugdhulp een klein deel van onze organisatie betreft. De fte van de hoofdbehandelaars en de werkzaamheden voor de basis GGZ zijn opgenomen in de tabel personeel (algemeen), niet zijnde dyslexie. Dit heeft te maken met het feit dat de werkzaamheden van de hoofdbehandelaars op ook op andere terreinen ligt dan basis GGZ en jeugdhulp (EED).

Fte

Afdelingscategorie	Fte
Pabo	54,88
Hbo-pedagogiek	1,84
Lectoraten en masters	1,80
Lvo	16,88
Leerlingenzorg	18,66
Dyslexie	9,97
Onderwijsadvies po	27,59
Onderwijsadvies vo	7,40
Facilitair bedrijf	36,60
Staf	18,60
Studentenhuisvesting	0,63

Verdeling fulltime – parttime

	Man	Vrouw	Totaal	%
< 0,3	25	30	55	17,6%
0,3 - 0,5	6	47	53	16,9%
0,5 - 0,7	8	55	63	20,1%
0,7 - 1	75	67	142	45,4%
Totaal	114	199	313	100%

Dyslexie

	Vrouw	%
< 0,3	12	38,7%
0,3 - 0,5	12	38,7%
0,5 - 0,7	6	19,4%
0,7 - 1	1	3,2%
Totaal	31	100%

Toelichting:

De verhouding tussen fulltimers en parttimers is in 2015 niet relevant gewijzigd.

Verzuim personeel

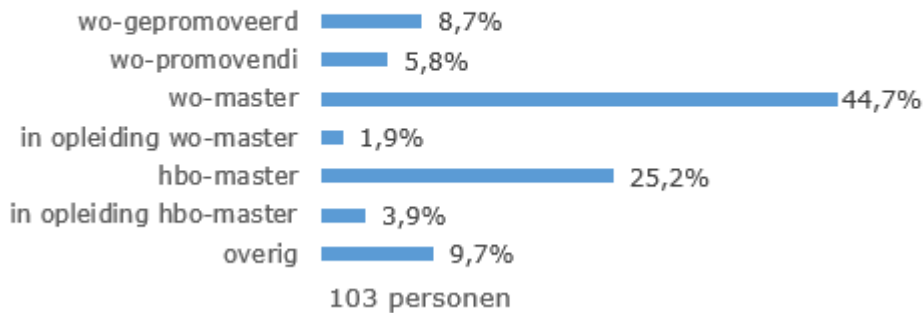
Totaal	2014	2015	2015 dyslexie	Doelstelling	Landelijk hbo (2014)
	3,2%	2,6% (3,9% inclusief zwangerschapsverlof)	0,9% (3,1% inclusief zwangerschapsverlof)	< 4%	4,19%

Toelichting:

De doelstelling met betrekking tot het ziekteverzuim binnen Driestar educatief is in 2015 weer ruim behaald en ten opzichte van 2014 zijn we erin geslaagd om het verzuim terug te dringen. Op de verschillende locaties van Driestar educatief wordt gewerkt met afzonderlijke arbo-commissies, omdat arbobeleid mede samenhangt met de huisvesting.

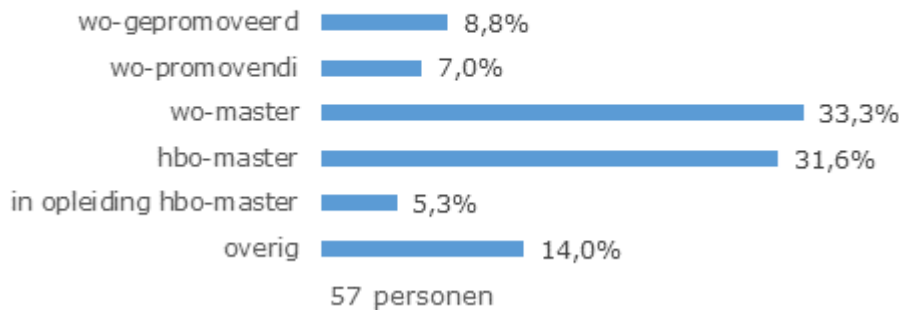
HOGESCHOOL

AANTAL PERSONEN IN % VAN TOTAAL HOGESCHOOL

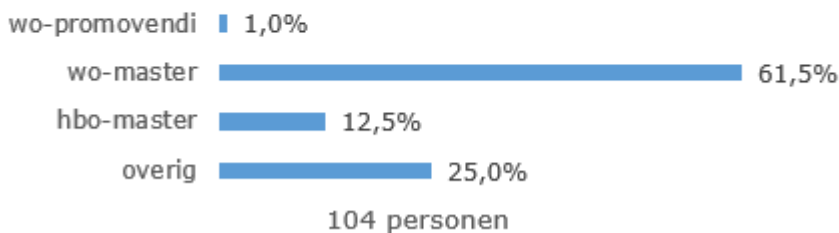
PABO

AANTAL PERSONEN IN % VAN TOTAAL PABO

ONDERWIJSADVIES EN LEERLINGENZORG

AANTAL PERSONEN IN % VAN TOTAAL ONDERWIJSADVIES EN LEERLINGENZORG

Dyslexie

AANTAL PERSONEN IN % VAN TOTAAL DYSLEXIE

Toelichting:

Ook het faciliteren van promotieonderzoek en het behalen van masters heeft in 2015 vruchten afgeworpen. Aan het begin van het verslagjaar waren acht medewerkers bezig met promotieonderzoek. In het verslagjaar is één collega gepromoveerd. Van één traject vindt de afronding naar verwachting in 2016 plaats, in 2017 zal nog een traject worden afgerond. De andere vijf trajecten zullen vermoedelijk in 2017/2018 afgerond worden. In het verslagjaar zijn twee nieuwe medewerkers gestart met promotieonderzoek en is één collega gestopt.

Het betreft de volgende onderwerpen:

- Een pedagogisch didactische methodiek voor levensbeschouwelijke vorming in het primair onderwijs.
- De rol van grammatica instructie bij vreemde taal verwerving.
- Van geloof naar erfgoed. De betekenisverandering van religieuze objecten in een museale omgeving.
- Het boek Spreuken in (professioneel) begeleiden.
- Toepassing van de positieve psychologie bij het remediëren van studie-uitstelgedrag.
- Religieuze tolerantie als opvoedingsdoel voor leerkrachten in monoreligieuze christelijke basisscholen.
- Een psychologische en theologische kijk op flourishing.
- The role of vocabulary in young learners' second language development.
- Betekenisvol leren binnen de context van de lerarenopleiding.

Zes collega's zijn bezig met hun masteropleiding, sommige met hun tweede master. Twee collega's in het eerste jaar en vier in het tweede jaar. Dit betreft drie collega's van de pabo en drie medewerkers van de Ivo. In 2015 hebben twee medewerkers (één van Onderwijsadvies-vo en één van Onderwijsadvies-po) hun opleiding tot respectievelijk gz-psycholoog en de opleiding tot orthopedagoog-generalist afgerond. Eén medewerker van de afdeling Onderwijsadvies-po zal begin 2016 de opleiding voor schoolpsycholoog afronden. Eén medewerker van de afdeling Leerlingenzorg-po volgde in het verslagjaar het tweede jaar van de opleiding tot orthopedagoog-generalist. Daarnaast is één medewerker uit de afdeling Leerlingenzorg-po gestart met de opleiding tot gz-psycholoog.

Voor alle hoofd- en medebehandelaren geldt dat ze geregistreerd staan in het KD-register en dat ze in het bezit zijn van een AGB-code.

Financiën

Financieel beleid

Binnen Driestar educatief werken we met een eenduidig financieel beleid. Managers zijn, binnen bepaalde kaders, resultaatverantwoordelijk voor hun afdeling (resultaatverantwoordelijke eenheden). Bij Onderwijsadvies en Leerlingenzorg wordt gestuurd op het behalen van omzettoelen (declarabiliteit).

Financieel resultaat

Resultaat 2015 (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Rijksbijdrage	9.097	8.876	9.006
Collegegelden	2.383	2.426	2.286
Baten werk in opdracht van derden	7.779	7.482	7.330
Overige baten	2.087	1.945	2.091
Totaal baten	21.446	20.729	20.714
Personeelslasten	16.371	16.059	15.529
Afschrijvingen	1.037	1.050	996
Huisvestingslasten	1.458	1.384	1.438
Overige lasten	2.529	2.434	2.484
Totaal lasten	21.395	20.927	20.447
Saldo baten en lasten	51	-199	266
Financiële baten en lasten	110	112	112
Resultaat voor belasting	161	-86	378
Vennootschapsbelasting	-30	-35	-82
Resultaat na belasting	191	-51	460

Rentabiliteit (resultaat in percentage van omzet)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Rentabiliteit	1%	0%	2%

De stijging van de rentabiliteit ten opzichte van de begroting wordt verklaard in de bespreking van het resultaat.

Resultaten per 31 december 2015

(per resultaatverantwoordelijke eenheid x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Hogeschool	287	122	762
Onderwijsadvies	-126	-143	-259
Overige private activiteiten	31	-30	-43
Facilitair bedrijf en Bestuur & staf	0	0	0
Resultaat na belasting	191	-51	460

Het financieel resultaat over 2015 is € 242.000 hoger dan begroot.

Bij de hogeschool dragen de hogere rijksbijdrage door projecten en hogere overige opbrengsten bij aan een hoger financieel resultaat dan begroot. De hogere personele lasten en een hogere doorbelasting van kosten verminderen dit effect.

In 2015 is de omzet bij Onderwijsadvies ten opzichte van 2014 licht gestegen. Maar de personele lasten stegen met € 140.000. De doorbelaste overheadkosten waren € 117.000 lager dan begroot.

Het resultaat bij de overige private activiteiten is hoger dan begroot door eenmalige baten.

De operationele kosten van Facilitair bedrijf en Bestuur & staf zijn door hogere personele lasten en onverwachte uitgaven voor de onderhoud van het gebouw hoger dan begroot.

De kosten van de ondersteunende diensten worden doorbelast aan de afdelingen Hogeschool (publiek) en Onderwijsadvies (privaat). Doorberekening vindt plaats op basis van vastgestelde criteria zoals werktijdeenheden en studentenaantallen.

Balans

Balans per 31 december 2015 (x € 1.000)

	2015	2014
	werkelijk	werkelijk
Immateriële vaste activa	108	0
Materiële vaste activa	12.888	13.248
Voorraden	60	79
Vorderingen	2.833	3.055
Liquide middelen	9.852	9.551
Totaal activa	25.741	25.933
Algemene reserve	16.125	15.838
Bestemmingsreserve, privaat	<u>3.800</u>	<u>3.896</u>
Eigen vermogen totaal	19.925	19.734
Voorzieningen	222	273
Kortlopende schulden	5.594	5.926
Totaal passiva	25.741	25.933

Publiek/privaat

De hogeschool verzorgt de activiteiten die uit publieke middelen worden gefinancierd. De afdeling Onderwijsadvies verzorgt de private activiteiten. De overige private activiteiten betreffen activiteiten gerelateerd aan de hogeschool die niet zijn bekostigd en algemene investeringen in onderwijs ten behoeve van de achterban van de organisatie, en de studentenhuysvesting. De splitsing van activiteiten komt ook tot uitdrukking in de indeling van het eigen vermogen.

Het eigen vermogen stijgt door een toevoeging van het resultaat met € 191.000 en bedraagt € 19.925.000.

Vermogen en liquiditeit

Vermogenspositie en liquiditeitspositie (current ratio)

	2015	2014
	werkelijk	werkelijk
Solvabiliteit	0,77	0,76
Liquiditeit	2,28	2,14

Uit deze ratio's blijkt de gezonde financiële positie van Driestar educatief. In het financieel beleid zijn voor genoemde ratio's als waarden minimaal 0,30 respectievelijk minimaal 1,0. genoemd

Kasstroomoverzicht

De mutatie liquide middelen is als volgt:

Kasstroomoverzicht (x € 1.000)

	2015	2014
	werkelijk	werkelijk
Saldo 1 januari	9.551	7.986
Kasstroom uit operationele activiteiten	1.086	2.038
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-785	-472
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Saldo 31 december	9.852	9.551

De post liquide middelen is gestegen met € 301.000.

Profileringsfonds

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij een student niet tijdig de opleiding kan afronden, of waarin om andere redenen financiële ondersteuning nodig is. Iedere instelling kent daarom op grond van artikel 7.51 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek een Profileringsfonds. In 2015 is geen beroep gedaan op dit fonds.

Opgave aantallen studenten en vergoedingen Profileringsfonds 2015

Aantal EER-studenten dat in 2014 een tegemoetkoming heeft ontvangen uit het Profileringsfonds	Subtotaal van de in 2014 aan EER-studenten verstrekte vergoedingen uit het Profileringsfonds (x € 1.000)	Aantal niet-EER-studenten dat in 2014 een tegemoetkoming heeft ontvangen uit het Profileringsfonds	Subtotaal van de in 2014 aan niet-EER-studenten verstrekte vergoedingen uit het Profileringsfonds (x € 1.000)	Grand totaal van de in 2014 verstrekte vergoedingen uit het Profileringsfonds (x € 1.000)
Geen EER-studenten	€ 0	Geen niet-EER-studenten	€ 0	€ 0

Beleggingsbeleid

In 2015 is gehandeld binnen het treasurystatuut en binnen de richtlijnen belenen en beleggen. Driestar educatief heeft geen beleggingen of beleningen afgesloten.

Rechtmatigheid ('Notitie helderheid')

In aansluiting op de jaarrekening volgt hieronder een verantwoording van de aanwending van publieke gelden voor de hogeschool. Hierbij wordt aangesloten bij de thema's uit de notitie 'Helderheid in de bekostiging van het hoger onderwijs' van het ministerie van OCW.

- geldstromen. Driestar educatief heeft in de jaarrekening een duidelijk onderscheid gemaakt tussen publieke (hogeschool) en private (Onderwijsadvies en studentenhuysvesting) geldstromen.
- opleiding medewerkers hogeschool. Op 1 oktober 2015 waren drie medewerkers van de hogeschool ingeschreven als student.
- rijksbijdrage en private activiteiten. De hogeschool besteedt de rijksbijdrage aan het onderwijs en de ondersteuning van het onderwijs aan de hogeschool. De middelen uit de rijksbijdrage worden niet aangewend voor private activiteiten. De hogeschool verzorgt als kennisinstituut contractactiviteiten waarbij interne docenten betrokken zijn. Deze activiteiten zijn in 2015 kostenneutraal uitgevoerd. Dit geldt ook voor de inzet van personeel bij de samenwerking met andere partners binnen het hoger onderwijs.
- uitbesteding. De hogeschool heeft geen onderwijsprogramma's uitbesteed aan private organisaties.

- maatwerktrajecten. De hogeschool heeft geen publieke middelen aangewend voor de organisatie van maatwerktrajecten voor bedrijven of organisaties.
- collegegeld niet betaald door de student zelf. Deze situatie heeft zich niet voorgedaan: de student betaalt zelf of de student heeft schriftelijk verklaard dat hij ermee instemt dat een derde betaalt, veelal de ouders.
- studenten volgen modules van opleidingen. Er worden modules aangeboden die leiden tot een deelcertificaat.
- de student volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven. De hogeschool heeft geen studenten die ingeschreven zijn voor een opleiding terwijl ze daadwerkelijk een andere opleiding volgen en op een diploma gericht zijn van die laatste opleiding.
- bekostiging van buitenlandse studenten en internationale uitwisselingsovereenkomsten. Driestar educatief heeft geen buitenlandse studenten. Wel zijn er uitwisselingsprogramma's. De kosten daarvan werden gedekt vanuit beurzen of door de student zelf. Bij uitwisseling met buitenlandse studenten wordt met gesloten beurzen gewerkt, omdat het de intentie is een gelijk aantal studenten bij één instelling in en uit te wisselen.
- het verlenen van vrijstellingen. Vrijstellingen worden alleen verleend door de examencommissie. De werkwijze van de examencommissie is vastgelegd in de OER.
- bekostiging van het kunstonderwijs. Dit is niet van toepassing.

Marketing & communicatie

Professionalisering

In het verslagjaar werkte de afdeling Marketing & communicatie aan professionalisering door het uitbouwen van de onderscheiden expertises van marketing, communicatie en digitale communicatie. Voor vormgeving en tekstschrijven is een medewerker Marketing & communicatie aangetrokken. Deze duidelijke focus in taakgebieden ging gepaard met sterkere profilering van de dienstverlening voor collega's, bewuste interne klantgerichtheid en grotere kwaliteit. Dat leidde in de loop van het jaar tot goede onderlinge binding met andere afdelingen binnen de organisatie.

Projectcommunicatie

Vanuit Marketing & communicatie werd intensief meegedacht over twee grote projecten binnen Driestar onderwijsadvies. De eerste was communicatie over de transitie op weg naar 2020, met het doel onderwijsadviseurs en orthopedagogen hier effectief over te informeren en mee aan de slag te laten gaan. Daarnaast leverde de afdeling een bijdrage aan het clusteren van het aanbod op basis van onder andere een marktonderzoek naar gedrag en behoeften van klanten, websiteverkeer en concurrentieanalyse. De kaders die hiervoor werden aangereikt, zijn bruikbaar voor het management en kunnen in 2016 leiden tot meer focus in het aanbod voor onze klanten.

Online aanwezigheid

Een doorlopend speerpunt is het verbeteren van de online aanwezigheid van de organisatie door heldere websites, aanwezigheid op sociale media en bijdragen aan externe online platforms. Daarnaast worden medewerkers steeds meer professioneel actief op sociale media en krijgen zij daarvoor de juiste handvatten aangereikt door de afdeling Marketing & communicatie. Door sterk te sturen op een kwaliteitsverbetering van de content op websites en sociale media, neemt het verkeer naar onze websites nog steeds toe. Ook bij klantcontact spelen websites en sociale media een steeds grotere rol.

Studentenwerving

Voor de hogeschool werd een nieuwe wervingscampagne gelanceerd, de zogenaamde verhaalcampagne 'Het mooiste beroep van de wereld'. Voor de pabo, de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs en de hbo-opleiding pedagogiek bedachten we inspirerende spreuken en verhalen om de waarden van het beroep van (christelijke) leraar of pedagoog voor het voetlicht te brengen. Deze campagne wordt niet alleen in bladen en kranten gebruikt, maar is ook online te vinden via onze eigen kanalen en op externe websites.

Gegevensmanagement

Een project van de afdeling was het verder opzetten van een duidelijke structuur voor gegevensmanagement in het crm-systeem. Op basis daarvan kunnen we leads van studenten en klanten beter volgen. Dit kreeg onder andere zijn beslag binnen de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs, waar geïnteresseerde potentiële studenten na een eerste contact allemaal op een passende manier worden benaderd. Actuele relatiegegevens en centraal gestuurde communicatie met klanten zijn nodig voor betere klantenbinding.

Alumni

Goed gegevensbeheer is een voorwaarde voor contact met alumni van de hogeschool. In 2015 dachten we na over het opzetten van alumninetwerken. Inmiddels wordt onderzocht of het opnieuw uitbrengen van een alumni- en relatiemagazine passend is. Besloten is het contact met alumni centraal te organiseren voor de hele hogeschool, met een spits naar de verschillende opleidingen. Inhoudelijk zal het contact met de afgestudeerde professionals vooral gericht zijn op onderlinge inspiratie en verbinding.

Interne communicatie

Samen met de afdeling Personeel & organisatie maakten we in het centraal managementteam een start met het doordenken van de interne communicatie en cultuur binnen de afdelingen. Dit project zal een vervolg krijgen in 2016.

Facilitair

De afdeling Marketing & communicatie werkte nauw samen met het Facilitair bedrijf, onder andere voor aankleding van het gebouw en narrow casting (Studentzaken) en het opzetten van een goede structuur voor het organiseren van evenementen (secretariaat en receptie).

Werving internationale studenten

Er was samenwerking met de afdeling International office rond een wervingsplan voor internationale studenten (intensive courses en international class); een samenhangende strategie hiervoor wordt in de toekomst ontwikkeld. We gaan proberen bij bedrijven en relaties fondsen te werven voor internationale studenten die een cursus in Nederland niet kunnen betalen. Daarnaast dachten we na over de communicatie van de speerpunten van internationalisering.

Bijlage 1

Hogeschool in cijfers

Driestar hogeschool in 2015 in één oogopslag

Aantal studenten	2013	2014	2015
Hogeschool	1326	1363	1310
Pabo	784	832	815
Lvo	400	376	349
Hbo-pedagogiek	107	102	89
Master Leren en innoveren	35	53	57

Rendement	2013	2014	2015
Pabo-bachelor	84%	83%	83%
Pabo-propedeuse	70%	61%	63%
Lvo-bachelor	58%	54%	53%
Lvo-propedeuse	47%	59%	34%
Pedagogiek-bachelor	81%	59%	68%
Pedagogiek-propedeuse	58%	43%	42%

Studentinstroom en studierendement (1 oktober 2015)

Aantal studenten

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hogeschool	1367	1436	1414	1327	1326	1363	1310
Voltijd	763	787	772	724	696	729	708
Deeltijd	455	483	477	446	470	478	454
Duaal	149	166	165	157	160	156	148
Pabo	901	904	879	815	784	832	815
Voltijd	763	787	772	724	696	729	708
Deeltijd	93	77	69	65	62	75	80
Duaal	45	40	38	26	26	28	27
Lvo	454	519	392*	387	400	376	349
Deeltijd	350	393	265	256	266	248	228
Duaal	104	126	127	131	134	128	121
Master L&I	12	13	5	10	35	53	57
Deeltijd	12	13	5	10	35	53	57
Pedagogiek	-	-	138	115	107	102	89
Deeltijd	-	-	138	115	107	102	89

* Daling lvo hangt samen met het met ingang van 2011 apart vermelden van hbo-pedagogiek.

Toelichting:

Onder lvo wordt tot 2011 verstaan de opleidingen: Duits, economie, Engels, geschiedenis, Nederlands, wiskunde en hbo-pedagogiek. Sinds 1 september 2011 is hbo-pedagogiek bekostigd en wordt deze opleiding apart vermeld in het overzicht.

Het aantal studenten is als volgt over de lvo-opleidingen verdeeld:

	2014 totaal	2014 deeltijd	2014 duaal	2015 totaal	2015 deeltijd	2015 duaal
Lvo	376	248	128	349	228	121
Duits	38	28	10	39	28	11
Economie	64	48	16	60	44	16
Engels	112	74	38	111	70	41
Geschiedenis	41	21	20	33	16	17
Nederlands	71	45	26	58	35	23
Wiskunde	50	32	18	48	35	13

Aantal studenten: leeftijd

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hogeschool	1436	1414	1327	1326	1363	1310
< 20	584	565	490	420	520	471
20-24	540	521	502	545	484	507
25-29	107	112	105	105	113	111
30-39	205	216	103	107	111	108
40 >			127	149	135	113
Pabo (totaal)	904	879	815	784	832	815
< 20	484	487	430	363	449	407
20-24	380	348	340	381	329	354
25-29	21	24	21	19	27	30
30-39	19	20	17	13	19	17
40 >			7	8	8	7
Pabo (voltijd)			724	696	729	708
< 20			425	361	438	402
20-24			296	330	285	302
25-29			3	5	6	4
30-39			0	0	0	0
40 >			0	0	0	0
Pabo (deeltijd)			65	62	75	80
< 20			1	0	3	0
20-24			25	29	26	32
25-29			16	12	19	24
30-40			16	13	19	17
> 40			7	8	8	7
Pabo (duaal)			26	26	28	27
< 20			4	2	8	5
20-24			19	22	18	20
25-29			2	2	2	2
30-40			1	0	0	0
> 40			0	0	0	0

Lvo (totaal)	519	392*	387	400	376	349
< 20	100	59	52	49	62	55
20-24	160	123	119	125	112	114
25-29	82	66	60	62	55	48
30-39	177	144	68	70	65	62
> 40			88	94	82	70
Lvo (deeltijd)			256	266	248	228
< 20			10	8	13	10
20-24			37	43	41	45
25-29			54	52	47	41
30-39			68	70	65	62
> 40			87	93	82	70
Lvo (duaal)			131	134	128	121
< 20			42	41	49	45
20-24			82	82	71	69
25-29			6	10	8	7
30-39			0	0	0	0
> 40			1	1	0	0
Master L&I	13	5	10	35	53	57
20-24			1	2	2	6
25-29	4	3	1	3	7	9
30-39	9	2	3	9	16	16
> 40			5	21	28	26
Pedagogiek		138	115	107	102	89
<20		19	8	8	9	9
20-24		50	42	37	41	33
25-29		19	23	21	24	24
30-39		50	15	15	11	13
> 40			27	26	17	10

*Daling Ivo hangt samen met het met ingang van 2011 apart vermelden van hbo-pedagogiek.

Aantal studenten: vooropleiding

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hogeschool	1436	1414	1327	1326	1363	1310
Havo	727	718	714	655	587	445
Mbo	333	346	194	165	232	169
Vwo	188	200	179	127	110	87
Ho	128	123	109	212	280	568
Overig	60	27	131	167	54	41
Pabo (totaal)	904	879	815	784	832	815
Havo	557	544	534	497	458	350
Mbo	229	220	129	103	165	119
Vwo	85	90	85	72	64	56
Ho	12	18	14	47	131	280
Overig	21	7	53	65	14	10
Pabo (voltijd)			724	696	729	708
Havo			512	483	444	337
Mbo			86	71	125	91
Vwo			78	67	61	53
Ho			5	27	96	225
Overig			43	48	3	2
Pabo (deeltijd)			65	62	75	80
Havo			18	10	8	8
Mbo			25	16	27	21
Vwo			6	4	1	2
Ho			9	17	29	43
Overig			7	15	10	6
Pabo (duaal)			26	26	28	27
Havo			4	4	6	5
Mbo			18	16	13	7
Vwo			1	1	2	1
Ho			0	3	6	12
Overig			3	2	1	2
Lvo (totaal)	519	392	387	400	376	349
Havo	170	135	141	136	110	87
Mbo	104	75	35	34	29	23
Vwo	103	85	71	41	39	28
Ho	103	83	81	110	163	188

Overig	39	14	59	79	35	23
Lvo (deeltijd)			256	266	248	228
Havo			62	48	43	28
Mbo			23	24	19	15
Vwo			40	21	20	14
Ho			80	103	134	150
Overig			51	70	32	21
Lvo (duaal)			131	134	128	121
Havo			79	88	67	59
Mbo			12	10	10	8
Vwo			31	20	19	14
Ho			1	7	29	38
Overig			8	9	3	2
Master L&I	13	5	10	35	53	57
Havo	13	2	8	1	1	0
Mbo				1		0
Ho		3	0	30	50	0
Vwo			1	1	0	56
Overig			1	2	2	1
Hbo- pedagogiek	-	138	115	107	102	89
Havo		37	31	21	18	8
Mbo		51	30	27	38	27
Vwo		25	22	13	7	3
Ho		19	14	25	36	44
Overig		6	18	21	3	7

Instream: voltijd, deeltijd, duaal (1 oktober 2015)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hogeschool	406	380	356	377	417	337
Voltijd	222	227	215	190	238	185
Deeltijd	136	117	106	145	140	123
Duaal	48	36	35	42	39	29
Pabo	261	260	239	219	278	211
Voltijd	222	227	215	190	238	185
Deeltijd	28	19	21	24	32	25
Duaal	11	14	3	5	8	1
Lvo	141	82	86	109	91	78
Deeltijd	104	60	54	72	60	50
Duaal	37	22	32	37	31	28
Master L&I	4	0	10	27	25	25
Deeltijd	4	0	10	27	25	25
Hbo- pedagogiek		38	21	22	23	23
Deeltijd		38	21	22	23	23

Instream: vooropleiding

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hogeschool	406	380	356	377	417	349
Havo	196	199	196	176	191	161
Mbo	93	99	27	37	94	68
Vwo	74	46	40	44	40	38
Ho	28	31	32	59	77	69
Overig	15	5	61	61	15	13
Pabo	261	260	239	219	278	211
Havo	151	155	159	128	153	116
Mbo	64	69	12	23	73	49
Vwo	40	27	24	32	28	31
Ho	2	7	5	7	17	13
Overig	4	2	39	29	7	2
Lvo	141	82	86	109	91	78
Havo	45	32	31	42	34	30
Mbo	29	15	8	9	4	7
Vwo	34	13	12	12	12	6
Ho	22	20	18	23	34	29
Overig	11	2	17	23	7	6
Master L&I	4	0	10	27	25	25
Vwo			1	1	0	0
Ho			8	25	24	25
Overig			1	1	1	0
Hbo-pedagogiek	4	38	21	22	23	23
Havo		12	6	5	4	3
Mbo		15	7	5	17	12
Vwo		6	3	0	0	1
Ho		4	1	4	2	2
Overig		1	4	8	0	5

Studierendement pabo

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rendement hoofdfase	75%	67%	87%	84%	83%	83%
Rendement propedeuse	78%	84%	70%	70%	61%	63%

Studierendement Ivo

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rendement hoofdfase	30%	41%	62%	58%	54%	53%
Rendement propedeuse	74%	62%	59%	47%	59%	54%

Studierendement hbo-pedagogiek

				2013	2014	2015
Rendement hoofdfase				81%	59%	68%
Rendement propedeuse				58%	43%	42%

Toelichting:

1. rendementgegevens per 31 augustus, in % van instroom;
2. rendement hoofdfase: % studenten, opleiding behaald binnen 5 jaar;
3. rendement propedeuse: % studenten, propedeuse behaald binnen 2 jaar.

Bachelorrendement pabo-voltijd (prestatieafspraken)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Rendement bachelor	84%	83%	88%	87,8%	86,9%	82,1%	

Toelichting:

Met OCW is een prestatieafpraak gemaakt over het rendement pabo-voltijd in 2015 (zie ook hoofdstuk 1). Daarbij wordt de volgende definitie gebruikt: het aandeel van de voltijdbachelorstudenten dat zich na het eerste studiejaar opnieuw bij dezelfde instelling inschrijft (herschrijvers) en dat in de nominale studietijd + één jaar (C+1) bij dezelfde instelling het bachelordiploma haalt. (Bron: 1 cijfer ho)

Bindend afwijzend studieadvies (BAS)

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Aantal BAS pabo	22	19	7	11	20
Aantal BAS Ivo	14	10	10	8	15
Aantal BAS hbo- pedagogiek			0	0	0

Studenttevredenheid

Nationale Studenten Enquête (NSE) 2015 (pabo voltijd, deeltijd, duaal)

	NSE 2013	NSE 2014	NSE 2015	Landelijk gemiddelde 2015 hbo
Inhoud	3,9	3,8	3,8	3,6
Vorbereiding beroepsloopbaan	4,2	4,3	4,3	3,7
Docenten	4,0	3,9	3,9	3,6
Informatievoorziening	3,8	3,7	3,7	3,3
Studielast	3,3	3,3	3,3	3,4

Nationale Studenten Enquête (NSE) 2015 (Ivo)

	NSE 2013	NSE 2014	NSE 2015	Landelijk gemiddelde 2015 hbo
Inhoud	3,7	3,6	3,7	3,6
Vorbereiding beroepsloopbaan	4,04	3,8	4,0	3,7
Docenten	3,91	3,8	4,0	3,6
Informatievoorziening	3,6	3,5	3,6	3,3
Studielast	3,3	3,5	3,5	3,4

Nationale Studenten Enquête (NSE) 2015 (hbo-pedagogiek)

	NSE 2014	NSE 2015	Landelijk gemiddelde 2015 hbo
Inhoud	3,9	4,0	3,6
Vorbereiding beroepsloopbaan	3,7	3,8	3,7
Docenten	4,0	4,0	3,6
Informatievoorziening	3,7	3,7	3,3
Studielast	3,7	3,6	3,4

Nationale Studenten Enquête (NSE) 2015 (master Leren en innoveren)

	NSE 2015	Landelijk gemiddelde 2015 hbo
Inhoud	4,1	3,6
Vorbereiding beroepsloopbaan	4,0	3,7
Docenten	4,4	3,6
Informatievoorziening	4,2	3,3
Studielast	3,9	3,4

Bijlage 2

Samenstelling en bezoldiging college van bestuur en raad van toezicht in 2015

Samenstelling en nevenfuncties college van bestuur

- drs. L.N. Rottier
 - lid raad van toezicht Stichting Red een Kind (onbezoldigd)
 - lid bestuur Net Foundation (onbezoldigd)
 - lid bestuur IAPCHE, International Association for the Promotion of Christian Higher Education, voor West-Europa (onbezoldigd)
 - voorzitter bestuur stichting Vrienden van Radiance (onbezoldigd)
 - lid Advisory Committee of Hope University College, Ethiopië (onbezoldigd)
- drs. R.W. Zoutendijk
 - lid raad van toezicht van de vereniging EDventure, de brancheorganisatie voor onderwijsadviesbureaus (bezoldigd)
 - lid raad van toezicht Verus (bezoldigd)

Specificatie bezoldiging topfunctionarissen (WNT)

Leidinggevende topfunctionarissen

	drs. L.N. Rottier	drs. R.W. Zoutendijk
Functie	Voorzitter	Lid
Duur dienstverband in 2015	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	nee	nee
Bezoldiging 2015		
Beloning	130.061	117.192
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	15.380	15.012
Totaal bezoldiging	145.441	132.204
Toepasselijk WNT-maximum	178.000	178.000
Declaraties*	1.229	1.912
Bezoldiging 2014		
Beloning	127.073	120.683
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	21.608	19.131
Totaal bezoldiging	148.681	139.814
Toepasselijk WNT-maximum	199.905	199.905
Declaraties*	3.537	2.112

* De leden van het college van bestuur ontvangen geen vaste onkostenvergoeding, maar declareren de werkelijke kosten.

Toezichthoudende topfunctionarissen

	drs. P.J. Vergunst	ds. G. Clements	drs. P.M. v/d Dorpel
Functie	Voorzitter	Lid	Lid
Duur dienstverband	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging 2015			
Beloning	4.900	3.400	3.400
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging	4.900	3.400	3.400
Toepasselijk WNT-maximum	26.700	17.800	17.800
Totaal bezoldiging 2014	4.900	3.400	3.400
Toepassing WNT-maximum	14.993	9.995	9.995

	dr. A. Goudriaan	dr. A. Bout	ing. J.L. Pieper
Functie	Lid	Lid	Lid
Duur dienstverband	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging			
Beloning	3.400	3.400	3.400
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging	3.400	3.400	3.400
Toepasselijk WNT-maximum	17.800	17.800	17.800
Totaal bezoldiging 2014	3.400	3.400	3.400
Toepassing WNT-maximum	9.995	9.995	9.995

	mr. A. Weggeman
Functie	Lid
Duur dienstverband	01/01 - 31/12
Bezoldiging	
Beloning	3.400
Belastbare onkostenvergoedingen	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0
Totaal bezoldiging	3.400
Toepasselijk WNT-maximum	17.800
Totaal bezoldiging 2014	3.400
Toepassing WNT-maximum	9.995

Kosten Bestuur & staf (x € 1.000)

	2015	2015	2014
	werkelijk	begroot	werkelijk
Kosten Bestuur & staf	1.816	1.941	1.786
% totale omzet	8,5	9,4	8,62

Overige gegevens leden raad van toezicht

- Drs. P.J. Vergunst (1960), voorzitter vanaf 1 januari 2010
beroep: algemeen secretaris Gereformeerde Bond
kerkgenootschap: Protestantse Kerk in Nederland (Gereformeerde Bond)
overige nevenfuncties: geen
datum aftreden: 31-12-2017
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2007. Op 13-12-2012 herbenoemd t/m 31-12-2017.
profiel: strategisch beleid, identiteit
- Ds. G. Clements (1955)
beroep: predikant
kerkgenootschap: Gereformeerde Gemeenten
overige nevenfuncties: docent aan de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten
datum aftreden: 31-12-2015
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2007. Op 16-12-2010 herbenoemd t/m 31-12-2015.
profiel: opvoeding en onderwijs, identiteit
- Dr. A. Goudriaan (1969)
beroep: universitair hoofddocent aan de Faculteit der Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit te Amsterdam
kerkgenootschap: Protestantse Kerk in Nederland (Gereformeerde Bond)
overige nevenfuncties: lid bestuur stichting Guido de Brès, lid wetenschappelijke adviesraad Driestar educatief
datum aftreden: 31-12-2016
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2007. Op 14-12-2011 herbenoemd t/m 31-12-2016.
profiel: opvoeding en onderwijs
- Ing. J.L. Pieper (1958)
beroep: manager Projects & Operation Support Evides Waterbedrijf
kerkgenootschap: Hersteld Hervormde Kerk
datum aftreden: 31-12-2017
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2009, herbenoemd t/m 31-12-2017.
profiel: financiën en bedrijfsleven
- Mr. A. Weggeman (1968)
beroep: directeur directie Advisering van de Raad van State
kerkgenootschap: Gereformeerde Gemeenten in Nederland
overige nevenfuncties: lid gemeenteraad Capelle aan den IJssel, voorzitter van de commissie van beroep en van de commissie van geschillen van de Vereniging tot Bevordering van Schoolonderwijs op gereformeerde grondslag (VBSO), lid van de klachtencommissie van het Van Lodenstein College, Amersfoort
datum aftreden: 31-12-2017
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2010, herbenoemd t/m 31-12-2017.
profiel: bestuurlijk en overheid

- Drs. P.M. van den Dorpel (1966)
beroep: CEO BioTech Venture
kerkgenootschap: Gereformeerde Gemeenten
overige nevenfuncties: voorzitter bestuur basisschool
datum aftreden: 31-12-2015.
tjdstip eerste benoeming: 01-01-2011
profiel: financiën

- Dr. A. Bout (1960)
beroep: CEO Bioceros
kerkgenootschap: Gereformeerde Gemeenten
overige nevenfuncties: Economic Board provincie Utrecht
datum aftreden: 31-12-2016
tjdstip eerste benoeming: 01-03-2012
profiel: bedrijfsleven

Bijlage 3

Overzicht bachelor- en masteropleidingen Driestar hogeschool + post-hbo

Bachelor

	Voltijd	Deeltijd	Duaal
Educatie			
Leraar basisonderwijs	▪	▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs algemene economie (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs Duits (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs Engels (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs geschiedenis (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs Nederlands (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs wiskunde (tweede graad)		▪	▪
Leraar voortgezet onderwijs geschiedenis (tweede graad)		▪	▪
Gedrag en maatschappij			
Pedagogiek		▪	

Master

- Special educational needs (in samenwerking met de Hogeschool Utrecht);
- Leren en innoveren (in samenwerking met de lerarenopleidingen van de Christelijke Hogeschool Ede en Viaa);
- Educational Leadership (Penta Nova, samenwerkingsverband tussen Christelijke Hogeschool Ede, Viaa, Marnix Academie en Driestar educatief).

Post-hbo

- Post-hbo-opleiding Taalcoördinator
- Post-hbo-opleiding Rekencoördinator
- Post-hbo-opleiding Leescoördinator
- Post-hbo-opleiding Supervisor en coach
- Post-hbo-opleiding Vakleerkracht bewegingsonderwijs
- Post-hbo-opleiding Vakspecialist muziek
- Post-hbo-opleiding School Video Interactie Begeleider (SVIB)
- Post-hbo Jonge kind
- Post-hbo Schoolopleider
- Post-hbo Schoolleiderschap Penta Nova

Driestar educatief

Burg. Jamessingel 2 Postbus 368 2800 AJ Gouda
T 0182-540333 info@driestar-educatief.nl

www.driestar-educatief.nl

Driestar educatief is een praktijkgericht kenniscentrum dat een inspirerende bijdrage levert aan het christelijk onderwijs in binnen- en buitenland. Dat doen wij met opleidingen, diensten en producten van Driestar hogeschool, Driestar onderwijsadvies en Driestar managementadvies.

Supplement bij jaarsverslag 2015

Eindreview prestatieafspraken
betreffende profilering
en valorisatie

Driestar educatief

Eindreview Prestatieafspraken Driestar educatief (profilering en valorisatie)

Supplement bij Jaarverslag 2015

Achtergrond en leeswijzer

Dit supplement betreft de verantwoording van de realisatie van onze ambities op het gebied van profilering en valorisatie zoals verwoord in de prestatieafspraken

In de brief van 19 januari 2016 van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) met als onderwerp "proces eindbeoordeling prestatieafspraken" wordt hierover opgemerkt dat geen format wordt voorgeschreven. Geadviseerd wordt het voorstel voor de prestatieafpraak te recapitulieren en vervolgens te beschrijven of de voorgestelde plannen m.b.t. profilering en valorisatie van de grond zijn gekomen. Onder profilering wordt dan verstaan: differentiatie onderwijs, herordening opleidingsaanbod en zwaartepuntvorming in onderzoek.

Leeswijzer:

- **In dit supplement wordt het voorstel (in zwart) van de prestatieafspraken van Driestar educatief op het gebied van profilering en valorisatie herhaald. De eindreview is weergegeven in blauw. De midterm review van de prestatieafspraken hadden we op dezelfde wijze vormgegeven;**
- **In het Jaarverslag 2015 is op de pagina's 27-30 de eindverantwoording van de verplichte indicatoren (onderwijskwaliteit en studiesucces) van de prestatieafspraken opgenomen;**
- **Verantwoording over het CEPM is terug te vinden in het Jaarverslag 2015, pagina's 31-32.**

Profiel Driestar Educatief 2012-2016

Samenvattend

Driestar Educatief

- is een kleinschalige, in opvoeding en onderwijs gespecialiseerde hbo-instelling, die zowel bachelor- als masteropleidingen biedt;
- is een adviesdienst, gericht op primair en voortgezet onderwijs, voor zowel leraar, leerling als leidinggevende;
- heeft een eigen christelijke identiteit die bepalend is voor ons denken en handelen;
- biedt uitstekende kwaliteit en heeft al jaren hoge student- en klanttevredenheid;
- biedt een elkaar versterkende combinatie van publieke (hbo) en private (onderwijsadvies) activiteiten;
- is gericht op de kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding;
- wil zich gaan profileren op excellentie;
- investeert in kennisontwikkeling op bovenstaande kerngebieden, waarbij praktijkonderzoek een belangrijke component is;
- heeft opleidingen die zeer goed zijn ingebed in het werkveld en er bestaat een nauwe relatie met het werkveld (groepen van scholen);
- heeft een sterk groeiende internationale oriëntatie.

Driestar Educatief werkt brongericht, in nauwe samenwerking met organisaties, onderwijsinstellingen en klanten in binnen en buitenland, in verbinding met maatschappelijke ontwikkelingen, eigenzinnig en geconcentreerd.

Toelichting bij het profiel

Onderstaand worden de ambities verwoord voor onderwijs, onderzoek en valorisatie, die tijdens de review in 2016 kunnen worden geëvalueerd, alsmede voornemens met betrekking tot het bijstellen van het onderwijs- en onderzoeks aanbod

In het profiel van Driestar Educatief zijn drie kerngebieden te onderscheiden: leraarschap (*Driestar Educatief draagt bij aan de verhoging van de kwaliteit van de leraar*), leiderschap (*Driestar Educatief draagt bij aan goed bestuur en leiderschap*) en vorming/opvoeding (*Driestar Educatief ondersteunt opvoeders en draagt bij aan de ontwikkeling van de school als vormingsinstituut*). Op deze drie gebieden wil Driestar Educatief haar activiteiten ontplooiën. De voor de periode 2012-2016 gekozen strategische doelen zijn dan ook direct te koppelen aan deze drie kerngebieden. Hieronder worden de ambities geschetst met daaraan gekoppeld indicatoren.

In het kader van deze eindreview voor de prestatieafspraken wordt hierna per indicator of groep van indicatoren in blauw de stand van zaken eind 2015 vermeld. Per kerngebied wordt geëindigd met een algemene conclusie. De indicatoren zijn nauw verbonden met onze profilering en valorisatie. Daar waar evident sprake is van profilering (onderwijsdifferentiatie, herordening onderwijsaanbod en zwaartepuntvorming onderzoek) of valorisatie wordt dat apart vermeld.

Strategisch beleid op weg naar 2020 Voor(t)varend

Ons strategisch beleidsplan plan 'Talent in ontwikkeling' bestrijkt de periode 2012-2015. We profileerden ons in deze beleidsplanperiode op de kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding. Binnen deze kerngebieden richtten we de focus op identiteit, innovatie (kennisontwikkeling), internationalisering en ICT. Deze focus was leidend voor de keuzen die de afgelopen jaren gemaakt zijn.

In 2014 zijn we gestart met onze doorkijk naar 2020. Hiervoor is 'Driestar educatief naar 2020. Koers in ontwikkeling' geschreven als input voor de discussie over de vraag waar Driestar educatief voor staat in de wereld van 2020.

Aan de hand hiervan heeft een uitgebreide consultatie van onze medewerkers en de vertegenwoordigers van onze doelgroepen en achterban plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nieuw strategisch beleidsplan, 'Voortvarend', dat begin 2016 is gepresenteerd. In dit plan is onze koers uitgewerkt in zeven kernachtige uitspraken op het gebied van identiteit, personeel en cultuur, kennisontwikkeling, aanbod, internationalisering, structuur en middelen, en partnerschappen.

Het motto van het plan is: Voortvarend. We varen voort in de gekozen richting, ontwikkelen kennis, les- en adviespraktijken op onze kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming, en we willen dat ook voortvarend doen. Daarnaast willen we vóór varen, dat wil zeggen: mede leidinggeven aan (de doordening van) het christelijk onderwijs en daarin ook dienstbaar zijn.

Kerngebieden: leraarschap, leiderschap, vorming en opvoeding.

Leraarschap

1. *Driestar Educatief draagt bij aan verdieping en verbreding van de kennis over het leraarschap: nieuw lectoraat.*

Indicatoren

- De focus van dit nieuwe lectoraat en deze kennisontwikkeling is: opleiding en begeleiding van de leraar. We richten ons op de versterking van de beroepsidentiteit, de levensbeschouwelijke identiteit en de idealen/passie/bezieling van een christelijke leraar. En op de doorontwikkeling van christelijke pedagogiek en didactiek.
*Voor het lectoraat Christelijk leraarschap was 2015 het laatste jaar van de lectoraatsperiode. Het lectoraat heeft verschillende onderzoeken en boeken opgeleverd (**valorisatie**). De opbrengsten zijn of worden doorvertaald naar het curriculum van de opleidingen, het honoursprogramma en the international class (**profilering**) Via de afdeling Onderwijsadvies is de kennis verwerkt in het scholingsaanbod voor scholen. (**valorisatie**).
In het kader van de doorontwikkeling van de christelijke pedagogiek en didactiek is in 2013 op initiatief van Driestar educatief een werkgroep gevormd. Deze bestaat uit deskundigen van binnen en buiten de organisatie die van gedachten wisselen over pedagogische en theologische antropologie. Dit is uitgemond in een kadernotitie. Daarnaast komt christelijke pedagogiek en didactiek uiteraard uitgebreid aan de orde bij de opleidingen, met name de bachelor pedagogiek.*
- Het lectoraat helpt met de uitkomsten van toegepast onderzoek om de verschillende eisen in onderlinge balans te brengen, waardoor de kwaliteit van de leraar verder kan verbeteren. De verschillende eisen zijn onder andere: vakbekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid, de vragen die Passend onderwijs aan de leraar stelt en de impact van Leraar 2020 en de andere actieplannen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Driestar Educatief integreert zo de plannen van de overheid op eigen wijze in de opleidingen en benut het momentum voor de verhoging van de kwaliteit van het onderwijs.
*Er zijn diverse boeken uitgegeven die ook in rapport zijn met de eisen die gesteld worden aan leraarschap in deze tijd (bv over opbrengstgericht leren, toetsing, identiteit in schoolvakken). Verschillende scholen uit po en vo deden een beroep op het aanbod van het lectoraat Christelijk leraarschap (**valorisatie**) Er waren aanvragen voor workshops, lezingen en studiedagen. Op basis van gesignaleerde behoeften ontwikkelde het lectoraat een model om met schooldirecties en teams in gesprek te gaan over de verschillende*

aspecten van de identiteit van de school (valorisatie).

- Bestaande kennisontwikkelingsactiviteiten binnen Driestar Educatief worden hiermee verbonden, zoals promotietrajecten.

De lector is als co-promotor betrokken bij een aantal promotietrajecten.

Honoursstudenten van de pabo zijn betrokken bij onderzoek van het lectoraat.

*Deze indicator heeft in 2014 voorts een impuls gekregen door onze 'Onderzoeksagenda', waarin we uiteenzetten hoe we streven naar meer samenhang in onze onderzoeksactiviteiten door onderzoek, lectoraten en promotieactiviteiten bij elkaar te brengen in één Onderzoekscentrum. Binnen het Onderzoekscentrum zal het praktijkgerichte onderzoek van Driestar educatief op een samenhangende en betekenisvolle wijze worden uitgevoerd. 'Samenhang' duidt op een inhoudelijk en organisatorisch geheel van onderzoeksactiviteiten. Betekenisvol wil zeggen dat het onderzoek bedoeld is om leraren te helpen in de dagelijkse praktijk hun leraarschap vorm te geven. Het Onderzoekscentrum versterkt de kwaliteit van kennisontwikkeling en kan dienstbaar zijn aan het werk dat binnen de lectoraten, de hogeschool en de adviesafdelingen wordt verricht. Het Onderzoekscentrum zal medio 2016 van start kan gaan. De eerste fase van voorbereiding bestond uit het consulteren van allerlei belanghebbenden om duidelijk te krijgen waar het Onderzoekscentrum zich in de komende jaren, binnen de kaders van onze missie, mee bezig moet houden (**profilering- zwaartepuntvorming onderzoek- , valorisatie**).*

2. *Driestar Educatief richt zich op het versterken van de basisvaardigheden.*

Indicatoren

- Ons onderwijs- en nascholingsaanbod is van hoog niveau, blijkend uit de accreditaties. Waar dat kan, verhogen we de kwaliteit nog verder.

Accreditaties

De Master Leren en innoveren is in 2013 gevisiteerd en wederom geaccrediteerd voor de periode 30 april 2014 tot en met 29 april 2020.

In 2014 werden onze pabo en Ivo gevisiteerd en opnieuw geaccrediteerd. De pabo scoorde op zes van de beoordeelde aspecten goed. Dit gold onder andere voor onderwijs, docenten, studieloopbaanbegeleiding en organisatie. Op de overige aspecten kreeg de pabo een voldoende. De Ivo scoorde op zeven kenmerken goed en op negen voldoende. Onder andere de eindkwalificaties, het programma en het personeel sprongen er positief uit. Ook de Reformatorische Academische Opleidingsschool (RAOS) en de Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS) werden in 2014 gevisiteerd en geaccrediteerd. In de RAOS participeren Driestar hogeschool en zes reformatorische vo-scholen. In de ZAOS werken we samen met alle Zeeuwse vo- en mbo-scholen en een aantal andere hogescholen.

Studenttevredenheid

De studenttevredenheid is onverminderd hoog. Onze deeltijderarenopleidingen Nederlands, wiskunde, geschiedenis, Duits en Engels zijn volgens de Keuzegids hbo 2016 de beste van Nederland. Economie scoorde een tweede plaats. Nederlands en wiskunde kregen het predicaat 'topopleiding'. Volgens de Keuzegids is het bijzonder dat veel studenten van onze talenopleidingen binnen vijf jaar hun studie succesvol afronden. Ook wordt het vaardighedenonderwijs hoog gewaardeerd. De pabo van Driestar educatief werd derde. 'Een topper in het westen', schrijft de Keuzegids, 'met uitstekende slagingscijfers en volgens studenten een stevige voorbereiding op hun baan als leerkracht.' De deeltijdopleiding pedagogiek behaalde de vierde plaats in de ranglijst van pedagogiekopleidingen. Vooral over de inhoud van de opleiding zijn studenten erg tevreden. Ook uit interne evaluaties en de Nationale Studenten Enquête blijkt dat

studenten grote waardering hebben voor de opleidingen.

Certificering Onderwijsadvies: ISO 9001, Cedeo en keurmerk EDventure

In mei 2015 voerde Certiked een groot onderzoek uit in het kader van de ISO-certificering. We slaagden daarvoor 'met vlag en wimpel'. Dat betekent dat we voor de komende drie jaar weer voorzien zijn van het internationaal erkende keurmerk ISO-kwaliteitscertificaat 9001. De commissie roemde met name de energie en passie van collega's voor hun vak. Driestar educatief is ook in het bezit van de Cedeo-erkenning. Cedeo is een onafhankelijke keuringsinstantie die de klanttevredenheid van dienstverleners in Nederland meet. In het tweede halfjaar van 2015 is weer een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Dat onderzoek heeft geleid tot een nieuw certificaat met een geldigheidsduur van twee jaar. Beide certificaten samen geven ons het recht om het keurmerk Onderwijsadvies van de brancheorganisatie EDventure te voeren. Zoals blijkt uit de jaarverslagen is de klanttevredenheid bij Onderwijsadvies al jaren stabiel hoog.

- Op het gebied van Nederlands, rekenen en pedagogiek hebben wij een kennisboekbeeld, een persoon die expert is. We bieden kennis van hoog niveau (theoretisch en praktisch toepasbaar) op het terrein van de referentieniveaus taal en rekenen, door medewerkers te stimuleren te promoveren en te trainen, en te publiceren.
Op het gebied van Nederlands en pedagogiek kennen we inmiddels boekbeelden. Bij rekenen is dat nog niet gelukt, ondanks werving. We streven er naar via 'eigen kweek' meer collega's tot boekbeeld te laten uitgroeien.
- De lerarenopleiding voortgezet onderwijs en Onderwijsadvies voortgezet onderwijs investeren in praktisch toepasbare kennis over de verbetering van de vakmatige resultaten van Nederlands, Engels en wiskunde/rekenen.
Driestar onderwijsadvies heeft aanbod ontwikkeld en uitgevoerd betreffende de implementatie van de referentieniveaus taal. Scholen zijn geholpen met de vertaalslag van de referentieniveaus naar de lespraktijk. Vooral de door Driestar educatief ontwikkelde toolkit verleent daarbij goede diensten. Deze geeft docenten bruikbare handvatten voor het bepalen van de beheersingsniveaus bij de beoordeling van opdrachten.
- Driestar Onderwijsadvies ontwikkelt kennis en praktijkgerichte instrumenten die de doorgaande leer- en ontwikkellijnen van zeer jonge kinderen tot leerlingen in het voortgezet onderwijs inzichtelijk maken en de volwassenen in dit proces ondersteunen en handreikingen bieden. Hierdoor zal een kind makkelijker de overgang maken van verschillende typen onderwijs.
In 2013 is de module Leerlijnen tot stand gekomen: een digitaal systeem dat op een praktische en overzichtelijke manier de ontwikkeling van de leerlingen en de planning (op leerling-, groeps- en schoolniveau) registreert.
- We organiseren meer nascholingsactiviteiten voor voortgezet en primair onderwijs vanuit het deltaplan Engels. Het lectoraat Engels deelt proactief de opbrengsten van haar onderzoek met de scholen en verbetert zo de kwaliteit van Engels op de scholen.
*Het Deltaplan Engels heeft in het cursusjaar 2015-2016 op zo'n 60 basisscholen cursussen geven, studiemiddagen verzorgd, lesbezoeken gedaan of een ouderavond verzorgd. Tevens is een studiedag voor personeel van basisscholen belegd die zeer goed bezocht werd. Daarnaast zijn er Cambridge cursussen gegeven op de pabo, aan medewerkers en externen (**valorisatie**).*

Het lectoraat Engels functioneerde in 2014 voor het vierde en laatste jaar. In de publicatie 'De aanjager' beschreef het lectoraat een aantal pilots die gedaan werden na onderzoek en literatuurstudie op het gebied van vocabulaireverwerving en luistervaardigheid. Ook werd verslag gedaan van de nulmeting van de stand van zaken bij het vak Engels op de zeven reformatorische vo-scholen. Het lectoraat Engels kreeg een vervolg in de vorm van een

projectgroep Engels van de zeven reformatorische vo-scholen. Deze heeft als taak de bevindingen en aanbevelingen van de kenniskring te vertalen naar zinvolle implementatie op de scholen.

*De opbrengsten van het lectoraat worden op deze manier direct **gevaloriseerd** op in ieder geval de zeven reformatorische vo-scholen.*

3. Driestar Educatief stemt haar opleidingen voortdurend af op ontwikkelingen.

Indicatoren

- We streven naar het behalen van de volgende accreditatieronde van het onderwijs op de hogeschool met minimaal dezelfde hoge waarderingen.

Vrijwel alle opleidingen zijn gedurende de looptijd van de prestatieafspraken geaccrediteerd. HBO pedagogiek volgt in 2017. Hoewel de beoordelingen in het algemeen goed waren, is het niet altijd gelukt dezelfde hoge waarderingen te halen als tijdens de vorige accreditatieronde.

- We streven naar vermindering van de uitval van eerstejaarstudenten op de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs met 20% en het halveren van het aantal studenten dat langer dan 5 jaar over de opleiding doet. Daarbij is het uitgangspunt gelijkblijvende instroom. De samenhang tussen vakken en pedagogisch-didactisch programma binnen deze opleidingen willen we verbeteren, met behoud van de huidige structuur van het curriculum.

Op basis van de Regeling studiekeuze activiteiten en studiekeuze advies is een stevig voorbereidingstraject opgezet, zodat aanstaande studenten een beter beeld krijgen van wat van hen wordt verwacht.

Het pedagogisch-didactisch programma binnen de Ivo is in 2013 ingrijpend herzien. Er is een onderzoekslijn ingevoerd lopend van jaar 1 naar jaar 4 en de opdrachten zijn aangepast. De voorbereiding op de invoering van de afstudeerrichtingen binnen de Ivo per september 2016 ligt op schema. In 2014 hebben we een viertal overkoepelende doelen vastgesteld die we bij studenten willen bereiken. Deze hebben betrekking op: burgerschap van studenten zelf en hun leerlingen, afstemming op de leerling, bezinning op trends en ontwikkelingen in het onderwijs, en een onderzoekende en kritisch reflecterende houding.

*Teneinde de uitval van mbo-studenten op de pabo het te verminderen is met het Hoornbeeck College en de Christelijke Hogeschool Ede gewerkt aan een project op het gebied van digitaal toetsen en toetsgestuurd leren, waarvoor we subsidie van SURF hebben ontvangen. Het doel van het project is het verhogen van het studiesucces van de mbo-studenten van de opleiding Onderwijsassistent die doorstromen naar de pabo. Er is een doorgaande leerlijn met bijbehorende toetsen van mbo naar hbo ontwikkeld voor de kernvakken rekenen en Nederlands (**profilering, zwaartepuntvorming**). Mbo'ers en havisten die cursusjaar 2015-2016 naar de pabo wilden, kregen als eersten te maken met de verplichte toelatingstoetsen voor aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek. In nauw overleg met de aanleverende scholen hielpen we veel studenten zich voor te bereiden. We gaven twee klassen mbo'ers een halfjaar lang lessen op de hogeschool. De maatregelen die de pabo in 2013 trof op het gebied van mentoraat en tutoraat, lijken eveneens bij te dragen aan een vermindering van de uitval van studenten in de propedeuse (**profilering, zwaartepuntvorming**).*

- Voor nog betere kwaliteit evalueert Driestar Educatief samen met haar afnemers doorlopend de opleiding en de advisering. Dat doet zij vanuit de overtuiging dat een structurele en wederkerige relatie leidt tot een trendsettend, kwalitatief hoogstaand onderwijs- en nascholingsaanbod, vanuit een gedegen conceptuele visie op onderwijs.

De Dienst Kwaliteitszorg (DKZ) verricht overeenkomstig het interne kwaliteitszorgsysteem regelmatig klanttevredenheidsonderzoeken en studentevaluaties. Met iedere klas op de pabo vinden drie keer per jaar evaluatie uren plaats. In ieder jaarverslag is een overzicht van de DKZ-onderzoeken terug te vinden.

Aandachtspunt blijft dat verbeteracties worden opgepakt en de pdca-cirkel zich sluit. Verbeteracties komen daarom aan de orde in het formele overleg tussen manager en cvb over de viermaandsrapportages.

- Waar nodig en passend binnen de missie en visie werkt Driestar Educatief samen met andere partners en instellingen, bijvoorbeeld met andere lerarenopleidingen, om zo tot een dekkend en passend aanbod te komen.

*Er bestaat een lijst met samenwerkingspartners, die jaarlijks wordt geëvalueerd (zie pagina 24-26 van het Jaarverslag 2015). In deze eindreview noemen we in ieder geval de volgende drie samenwerkingsverbanden: vanuit onze strategische alliantie met Hogeschool Viaa Zwolle en de Christelijke Hogeschool Ede (ZEG) zijn er in 2015 contacten gelegd met de bestuurders van de hogescholen die verenigd zijn in Interactum. We zoeken met elkaar naar versterking op thema's als kennisontwikkeling en het ontwikkelen van masteropleidingen. Wij gaan onder de naam Radiant een coöperatie oprichten met de Christelijke Hogeschool Ede, De Kempel Helmond, IPabo Amsterdam, Iselinge Hogeschool Doetinchem, Thomas More Hogeschool Rotterdam, Viaa Zwolle, Katholieke Pabo Zwolle en Marnix Academie Utrecht. De Master persoonlijk meesterschap is binnen Radiant in ontwikkeling met de planning deze in 2017 te starten (**profilering-> differentiatie**).*

*Ter versterking van het profiel van Driestar educatief is bekostiging aangevraagd voor de lerarenopleiding Godsdienst van Cursus Godsdienst Onderwijs, waarmee we reeds een samenwerkingsverband hebben. Het verzoek is afgewezen, evenals het daartegen ingediende bezwaar en beroepsschrift (**profilering-> herordening**).*

Driestar onderwijsadvies presenteert zich samen met twaalf andere landelijk werkende christelijke en reformatorische aanbieders van jeugdhulp onder het label Samenwerking Christelijke Jeugdhulp, met behoud van eigenheid en zelfstandigheid van elke organisatie. In 2015 werd hiervoor een coöperatie opgericht.

4. Driestar Educatief draagt bij aan een doorgaande ontwikkeling van leraren.

Indicatoren

- Driestar Educatief staat voor doorgaande ontwikkeling en professionalisering van haar eigen medewerkers en de mensen in het werkveld. Daartoe heeft zij een passend aanbod van post-hbo- en masteropleidingen die bijdragen aan individuele groei van de beroepsbeoefenaar, en een kwaliteitsimpuls betekenen voor het onderwijs als geheel.

*Begin 2014 heeft Driestar educatief voor het eigen personeel het Professionaliseringsplan 2014-2017 vastgesteld, waarin professionaliseringsbeleid wordt uiteengezet. Een belangrijk principe is dat professionalisering een onderdeel is van het functioneren van iedere medewerker. We stimuleren met name professionaliseringsactiviteiten die passen binnen onze kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding en de strategische speerpunten identiteit, innovatie, internationalisering en ICT. Op deze manier wordt in ons HRM-beleid kennisbenutting verankert (**valorisatie**). In het (sociaal) jaarverslag is terug te lezen hoeveel medewerkers welke scholing hebben gevolgd.*

Eén van de belangrijkste scholingsmogelijkheden is de zogenoemde werkplaats. Een werkplaats is een tweejarige, intensieve leerroute waarin medewerkers op basis van een actieplan hun kwaliteiten en vaardigheden verder ontwikkelen, met

behulp van coaching on the job, intervisie en leerbijeenkomsten. Ieder jaar start een nieuwe groep medewerkers.

*In antwoord op de 'Lerarenagenda 2013-2020: de leraar maakt het verschil', startten we de Professionele academie. Binnen deze academie verbinden we de studie aan de hogeschool met het doorstuderen van de leraar in de verschillende fasen van de loopbaan (**zwaartepuntvorming**). In deze Professionele academie zijn onze post-hbo-opleidingen ondergebracht, de masteropleidingen en de werkplaatsen (bv. voor startende en ervaren leraren). Nieuw is de TalentenTuin, waarmee een school of organisatie breed werkt aan groei en bloei van talent. We ontwikkelden twee nieuwe post-hbo-opleidingen: Jonge kind en Ouderbetrokkenheid. 'Jonge kind' startte in het collegejaar 2015-2016. 'Ouderbetrokkenheid' is ontwikkeld in samenwerking met Hogeschool De Kempel en start in 2016 (**profilering-> differentiatie**).*

*Aankomende mbo-docenten die al een hbo-diploma hebben of door opleiding en ervaring over een vergelijkbaar kwalificatieniveau beschikken, bieden we de mogelijkheid een lesbevoegdheid te halen via een Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG-traject, **profilering**)*

*In 2013 heeft een verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheden om door wijziging in het aanbod van onze masters ons profiel te verscherpen, waarbij ook losse modules gevolgd kunnen worden (**profilering-> differentiatie**). Dit staat in nauw verband met het Lerarenregister. Dit heeft geleid tot het besluit om in ieder geval de Engelstalige master Christian education te starten. Hierin zullen studenten zich verdiepen in het wezenlijke van christelijk onderwijs, opleiden en leidinggeven. De doelgroep bestaat uit belangstellenden uit primair en voortgezet onderwijs, mbo en hbo, uit Nederland en uit het buitenland. Het streven is dat de masteropleiding in september 2017 gaat draaien. Het programma gaat uit van blended learning. De ontwikkeling van deze master sluit aan bij onze profilering als christelijk kennisinstituut en onze ambities op het gebied van internationalisering. (**profilering-> differentiatie**). Daarnaast worden, zoals eerder vermeld, voorbereidingen getroffen om binnen Radiant de masteropleiding Passend meesterschap aan te bieden.*

- Driestar Educatief helpt scholen en leraren in het uitvoering geven aan de criteria van het lerarenregister, als hulpmiddel voor persoonlijke ontwikkeling.
[Zie hierboven](#)
- Driestar Educatief realiseert 'werkplaatsen voor (startende) leraren' en verbindt daarmee de schoolpraktijk met theoretische kennis. Deze werkplaatsen worden door het veld als "uitstekend" beoordeeld.
[Zie hierboven.](#)
- Driestar Educatief investeert zelf in inwerktrajecten en in masters en promoties.
Het inwerktraject van nieuwe docenten voor de Ivo is geïntensiveerd en sluit aan op de VELON-registratie. Het faciliteren van promotieonderzoek en het behalen van masters blijft vruchten afwerpen. Jaarlijks leggen we hierover verantwoording af in het (sociaal) jaarverslag. Ter indicatie: aan het begin van 2015 waren acht medewerkers bezig met promotieonderzoek. Zes collega's waren bezig met hun masteropleiding, sommige met hun tweede master. Dit betreft drie collega's van de pabo en drie medewerkers van de Ivo.

5. Driestar Educatief gaat voor diversiteit en differentiatie.

Indicatoren

- Driestar Educatief heeft een eigen en authentieke visie op en een integraal aanbod voor opbrengstgerichtheid en Passend onderwijs.
*Een belangrijke implementatie van deze indicator betreft het in 2013 verschenen boek 'Opbrengstgericht leren, meer dan presteren. Een integrale aanpak van OGW en HGW' (Muyncck, A. de, Both, D.D & Visser-Vogel, E., 2013). Onze visie komt ook naar voren in het aanbod van het Expertiseteam pubers van Onderwijsadvies en is verwerkt in het curriculum van de opleidingen (**valorisatie en profilering**). Voor Passend onderwijs, zie de indicatoren hierna.*
- Driestar Educatief is het kenniscentrum voor Passend onderwijs in Nederland. Dit geldt voor alle onderwijssectoren waarin wij actief zijn. Zij investeert gericht in kennisontwikkeling van alle aspecten rond Passend onderwijs. Dat doet zij in nauwe samenwerking met de omgeving, zoals de (landelijke) samenwerkingsverbanden. Dit heeft ook zijn weerslag op het curriculum van de opleidingen.
*In 2013 is een expertiseteam Passend onderwijs ingericht, waarin experts vanuit de Hogeschool en Onderwijsadvies zitting hebben. Onder dit expertiseteam zijn zeven werkgroepen actief, die zich bezighouden met onderwerpen die het hart van Passend onderwijs raken, namelijk: excellente scholen, groepsdynamica, handelingsgericht werken, hoogbegaafdheid, intern begeleiders, ouderbetrokkenheid/ opvoedingsondersteuning, en speciaal basisonderwijs. De subsidie die we hebben ontvangen in het kader van Samen opleiden en de leerkringen die we daarmee hebben ingericht, geven een extra impuls aan de ontwikkeling (**valorisatie en zwaartepuntvorming**). Voor het lectoraat Passend leraarschap benoemden we in 2014 een associate lector. De kenniskring was al in 2012 gestart. Het lectoraat onderzoekt hoe leraren in het kader van passend onderwijs het beste ondersteund kunnen worden bij de toenemende diversiteit in hun klas (**zwaartepuntvorming**). De nadruk ligt op de kennis, vaardigheden en attitude van de leraar, maar er is ook aandacht voor de ondersteunende teamcultuur op een school. De ontwikkelde kennis wordt verbonden met de genoemde werkgroepen en daarmee willen we het onderwijsveld van dienst zijn bij het realiseren van Passend onderwijs (**valorisatie**). Het lectoraat heeft verschillende producten opgeleverd voor het veld. In samenwerking met de lector Christelijk leraarschap werd de handreiking 'Met elkaar in gesprek over passend onderwijs. Handreiking voor bestuurs- en teamleden van christelijke scholen' geschreven. De handreiking werd gepresenteerd in een bijeenkomst van de raad van bestuur, de regiomanagers en het directienetwerk van Berséba (reformatorisch samenwerkingsverband primair onderwijs waarbinnen reformatorische scholen voor primair en speciaal onderwijs landelijk samen invulling geven aan de nieuwe wet Passend onderwijs) (**valorisatie**). Voorts onderzocht het lectoraat via groepsinterviews met ambulante begeleiders wat leraren in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs van elkaar kunnen leren op het gebied van passend onderwijs. De resultaten zijn gepresenteerd aan de regiocommissies van het samenwerkingsverband Berséba. Daarnaast werden ze gepubliceerd op de website van Didactief. In 2016 zullen we met een klankbordgroep nadenken over aanbevelingen hierover richting de onderwijspraktijk (**valorisatie**). De literatuurstudie naar het belang van self-efficacy (zelfeffectiviteit) van leerkrachten voor het welslagen van passend onderwijs resulteerde in een publicatie in het Tijdschrift voor Orthopedagogiek. Ten slotte nodigde het ministerie van OCW het lectoraat Passend leraarschap in 2015 uit om tijdens een lunchdebat te vertellen hoe leraren ondersteund kunnen worden bij het vormgeven van passend onderwijs (**valorisatie**). De Ivo participeert in een landelijke werkgroep Passend onderwijs van de gezamenlijke lerarenopleidingen. Een en ander heeft weerslag gekregen binnen de opleidingen, bijvoorbeeld via de minor zorg (**profilering**).*

- De drie masteropleidingen die Driestar Educatief met verschillende partners aanbiedt, worden zodanig vormgegeven en doorontwikkeld dat doorstudieren voor een behoorlijke groep studenten aantrekkelijk wordt en een betere positie op de arbeidsmarkt oplevert. *Het curriculum van de master Leren en innoveren is voor collegejaar 2012-2013 grondig gereviseerd. Daarnaast worden de drie masteropleidingen (SEN, Leren en innoveren en Educational Leadership) sinds 2013-2014 in-company aangeboden in Zeeland, in nauw overleg met het werkveld. Ook worden nieuwe masters ontwikkeld. (profilering-> differentiatie).*
- Driestar Educatief heeft aanbod voor hoger begaafden en stimuleert de ontwikkeling en optimale benutting van gaven en talenten. Hieronder valt ook een leerroute voor vwo-ers. *We hebben symposia gehouden over hoogbegaafdheid en bovendien kent de afdeling Onderwijsadvies aanbod. In het collegejaar 2014-2015 is een nieuwe studieroute gestart: de academische pabo (in samenwerking met de Open Universiteit). In het lesprogramma van deze studieroute is meer aandacht voor wetenschappelijke inzichten en onderzoeksvaardigheden dan op de reguliere pabo. Met deze studieroute geeft de hogeschool studenten met een vwo-diploma of een havo-diploma met een hoog gemiddeld eindcijfer een extra uitdaging. Dit schakelprogramma geeft uiteindelijk toegang tot de master Onderwijswetenschappen (profilering-> differentiatie). Het honoursprogramma is een excellentietraject voor studenten uit pabo 3 en 4. In 2013 is het subsidieproject waarmee het honoursprogramma is ontwikkeld, afgerond. Bij het auditbezoek heeft de auditcommissie op alle punten de hoogste beoordeling gegeven. Inmiddels is dit programma een vast onderdeel van het pabo-keuze-curriculum geworden (profilering-> differentiatie). In 2012 is besloten het excellentieaanbod te gaan verbreden. De Sirius expertcommissie heeft in oktober 2013 het Cambridge Advanced Programme of het doen van een dubbelstudie in combinatie met zogenoemde meesterschapsbijeenkomsten (intervisie) gevalideerd. Daarmee gaat het aantal studenten dat deze programma's gaat volgen, ook meetellen bij de prestatieafspraken op het gebied van excellentie. De verbreding is gestart in 2014 (profilering-> differentiatie).*
- Driestar Educatief zorgt voor praktijkgerichte instrumenten die na signalering en registratie, op basis van analyse, concrete doelen en handelingsuggesties verstrekken voor de leerkracht. Deze instrumenten worden door de leerkrachten en scholen hoog gewaardeerd. *De leerlingvolgssystemen ParnasSys en ZIEN! helpen leerkrachten hierbij. De afdeling Onderwijsadvies-po draagt zorg voor de scholing van deze systemen. Ook is een quick scan ontwikkeld ten behoeven van Handelings Gericht Werken.*
- Driestar Educatief ontwikkelt haar kennis op het gebied van leeromgeving en onderwijsconcepten door. *De laatste jaren hebben we ons gericht op Handelingsgericht werken, Opbrengstgericht werken en differentiatie/passende zorg in de klas. Deze indicator krijgt een vervolg binnen het Onderzoekscentrum en het lectoraat Passend leraarschap.*
- In de stream Samen opleiden wordt er bij de opleiding van studenten samengewerkt met de opleidingsschool. Voor de Lerarenopleiding Voortgezet Onderwijs (LVO) wordt de academische opleidingsschool verder opgezet. *Samen in Ontwikkeling met het basisonderwijs (SAM) -> Met subsidie op grond van de regeling 'Versterking samenwerking lerarenopleiding en scholen' werken Driestar educatief*

en de deelnemende basisscholen sinds 2014 aan het project 'Samen in Ontwikkeling'.

(profilering ->differentiatie)

De activiteiten die onder het project vallen, zijn te verdelen in 'Samen opleiden' en 'Samen onderzoeken'. Het project loopt nog door tot 2017. Onder de noemer 'Samen opleiden' geven Driestar educatief en de deelnemende basisscholen een nieuwe impuls aan opleiden in de school. Studenten zijn twee dagen op de hogeschool en lopen daarnaast stage op een SAM-school, waar ze begeleid worden door bevoegde mentoren. Daarnaast investeren we in de groei van basisbekwame leerkrachten tot excellente leerkrachten. Hiervoor hebben we onder andere de werkplaats startende leraren opgezet: een leergemeenschap waarin pas afgestudeerde leraren in samenwerking met ervaren onderwijsprofessionals hun ontwikkeling doorzetten. 'Samen onderzoeken' omvat het werk van vier leerkringen, bestaande uit pabodocenten en -studenten, onderwijsadviseurs en mensen uit de praktijk. Ze gebruiken hun verschillende expertises om samen kennis en producten te ontwikkelen die van waarde zijn voor zowel de basisschool als de opleiding. De thema's waarop ze zich richten, zijn 'omgaan met verschillen', 'opbrengstgericht werken', 'ouderbetrokkenheid' en 'pesten' **(valorisatie)**.

De Ivo-opleidingen werken in twee verschillende verbanden samen met vo- en mbo-scholen, in het kader van 'Opleiden in de School'. Er zijn twee geaccrediteerde opleidingsscholen, die in 2012 door het ministerie van OCW eveneens geaccrediteerd zijn voor de academische kop, waardoor twee academische opleidingsscholen ontstaan zijn. In de Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS) werken we samen met de Hogeschool Rotterdam, Fontys Tilburg en Zeeuwse vo- en mbo-scholen.

De Reformatorische Academische Opleidingsschool (RAOS) is het samenwerkingsverband met zes scholen voor reformatorisch voortgezet onderwijs. Subsidieaanvragen bij OCW van zowel de ZAOS als de RAOS voor enkele specifieke verbeteringen zijn gehonoreerd. Met het Hoornbeek College, een school voor mbo, is een aanvraag gedaan om een opleidingsschool te starten. Het betreft algemene en thematische samenwerking tussen de lerarenopleiding en het mbo. Ook deze aanvraag is toegekend, waardoor er sinds september 2015 een nieuwe opleidingsschool operationeel is. **(profilering->differentiatie)**

Algemene conclusie Leraarschap:

Vrijwel alle indicatoren binnen het kerngebied Leraarschap zijn opgepakt. Het lectoraat christelijk leraarschap blijkt een aanjager te zijn van het nadenken over en het ontwikkelen van aanbod op het gebied van christelijk leraarschap. Ook de lectoraten Engels en Passend leraarschap hebben vruchten afgeworpen op het gebied van **zwaartepuntvorming en valorisatie**.

Met onze opleidingen van de Hogeschool en ons aanbod van Onderwijsadvies spelen we in op actuele ontwikkelingen. De combinatie van opleidingen en onderwijsadvies advies (publiek-privaat) versterkt **zwaartepuntvorming en de valorisatie**: via de afdeling Onderwijsadvies komen we op scholen, weten we wat er leeft, krijgen input voor kennisontwikkeling en vervolgens passen we de opbrengsten van kennisontwikkeling weer toe op de scholen. De uitkomsten krijgen ook een plek in de opleidingen. Er vindt dagelijks wisselwerking plaats tussen werkveld, opleidingen en onderwijsadvies.

Wat betreft de opleidingen heeft op diverse terreinen **profilering** plaatsgevonden, bijvoorbeeld door uitbreiden van het excellentieprogramma, start academische pabo, verscherping profiel master Leren en innoveren, Samen opleiden, uitbreiding aanbod masters en aanbod post-hbo opleidingen. **Zwaartepuntvorming** heeft onder andere plaatsgevonden bij de implementatie van het overheidsbeleid op het gebied van passend onderwijs, bevordering doorstroom mbo/hbo(praktijkgericht onderzoek). De zwaartepuntvorming wordt versterkt door middel van de Onderzoeksagenda en de geplande start van het Onderzoekscentrum. In ons Professionaliseringsplan en Onderzoekscentrum wordt kennisbenutting verankerd **(valorisatie)**.

Leiderschap

Bestuur en management zijn cruciaal voor de kwaliteit en de levensbeschouwelijke identiteit en daarmee voor de continuïteit van de scholen. Vanuit dit besef stimuleert Driestar Educatief de

ontwikkeling van dienend leiderschap en bezint ze zich voortdurend op de relatie tussen leiderschap en identiteit.

1. We leveren een bijdrage aan de kennisontwikkeling op het thema (school)leiderschap en op de relatie tussen leiderschap en identiteit.

Indicatoren

- Driestar Educatief gaat door met deelname aan het lectoraat en de kenniskring van Penta Nova, waarbij onderzoek naar de verhouding tussen onderzoeksgericht leidinggeven en identiteit centraal staat. Dit lectoraat levert directe praktijkkennis op die ter beschikking komt van de scholen.
- Driestar Educatief start een eigen kenniskring met als focus goed (school)leiderschap en de relatie met identiteit.
- De kenniskringen presenteren diverse publicaties die gebruikt worden bij het ontwikkelen van onderwijsadviesproducten en het actualiseren van de lerarenopleidingen.

*De aan Penta Nova verbonden kenniskring - onder leiding van lector dr. Meta Kruger - is in 2013 aan een nieuwe lectoraatsperiode begonnen. Een medewerker van Driestar educatief neemt deel aan deze kenniskring en heeft een bijdrage geleverd aan een uitgave van het lectoraat. Onze eigen kenniskring is nauw verbonden met de kenniskring van het lectoraat van Penta Nova. Onze kenniskring richt zich op de relatie tussen leiderschap en christelijke identiteit en is gerelateerd aan de minor Young Management van onze pabo en aan ons team Leiderschap. De kenniskring fungeerde als aanjager van diverse kennisontwikkelingsactiviteiten. **(profilering -> zwaartepuntvorming en valorisatie)***

*In 2015 verscheen de derde druk van het boek 'Onderwijs vraagt leiderschap!'. De inhoud van het boek is te typeren als de collectieve ambitie van Driestar managementadvies (team Leiderschap), waarop al het aanbod is gebaseerd. Dit boek wordt door Driestar managementadvies vaak ingezet in de begeleiding van managementteams in primair en voortgezet onderwijs. **(profilering -> zwaartepuntvorming en valorisatie)***

2. Driestar Educatief verzorgt opleidingen voor leidinggevendenden.

Indicatoren

- In samenwerking met Penta Nova bieden we de master Educational Leadership aan.
- Binnen de lerarenopleidingen bouwen we de minor Jong Management verder uit.
- Vanuit kennisontwikkeling en ervaringen in het veld zullen we de opleidingen voortdurend actualiseren.

*Voor opleidingen op het gebied van schoolleiderschap participeren we in Penta Nova, het samenwerkingsverband met Christelijke Hogeschool Ede, Marnix Academie, Hogeschool Viaa, Hogeschool Inholland en Hogeschool Leiden. De opleidingen Schoolleider Basisbekwaam en Schoolleider Vakbekwaam zijn in 2015 door het Schoolleidersregister Primair Onderwijs (SRPO) geaccrediteerd. Adjunct-directeuren kunnen zich nu registreren met de opleiding Schoolleider Basisbekwaam en directeuren met Schoolleider Vakbekwaam. Ook startte weer een groep met de master Educational Leadership (MEL) **(profilering-> herordening opleidingsaanbod)**. De Professionele academie biedt de 'Werkplaats voor leidinggevendenden' aan. Deze opleiding is mede gericht op de nieuwe eisen die aan schoolleiders worden gesteld.*

De Minor Leidinggeven binnen de Ivo wordt afgebouwd. Dit hangt samen met het in december 2012 bekendgemaakte beleid van het ministerie van OCW dat afstudeerrichtingen beroepsgericht moesten zijn, waardoor deze minor geen toekomst meer heeft.

Algemene conclusie Leiderschap:

De uitgave van het boek Onderwijs vraagt Leiderschap heeft een belangrijke impuls gegeven aan dit kerngebied, zowel op het gebied van profilering als zwaartepuntvorming.

Participatie in Penta Nova zorgt ervoor dat Driestar educatief betrokken is bij het

opleiden van directeuren en managers. Via de gezamenlijke master en het lectoraat zijn we aangesloten op de kennisontwikkeling binnen Penta Nova, dat zijn weerslag heeft op onze eigen kenniskring en opleidingen.

Vorming

Onze visie is dat leerlingen leren voor het leven en dat ze in onderwijs en gezin gevormd worden om als christen straks een zelfstandige plaats in te nemen in de huidige maatschappij en cultuur. In een situatie waarin christenen een minderheid worden, de maatschappij pluriform en de dominante meningen vooral seculier en liberaal, vraagt de vorming en opvoeding van kinderen en jongeren binnen onze scholen om hernieuwde aandacht. Daarnaast vragen thema's als burgerschapsvorming, rentmeesterschap, duurzaamheid en globalisering om nadere doordenking en vertaling naar het onderwijs.

1. *Driestar Educatief levert een bijdrage aan de kennisontwikkeling op het thema vorming/opvoeding.*

Indicatoren

- We starten een lectoraat/kenniskring op het thema vorming/opvoeding. Dit lectoraat wordt nauw verbonden aan de opleiding hbo-pedagogiek en aan de vakgroep pedagogiek van de pabo.
- De kennisontwikkeling van het lectoraat zal direct ingebed worden in de opleiding hbo-pedagogiek, studenten zullen participeren in de kennisontwikkeling.
*In 2012 is, nauw verbonden aan de opleiding hbo-pedagogiek en aan de werkgroep Ouderbetrokkenheid van Onderwijsadvies-po, de kenniskring 'Opvoedingsidealen in de praktijk' van start gegaan. De kenniskring heeft als doel om (beroeps)opvoeders te ondersteunen bij het in de praktijk brengen van opvoedingsidealen. Studenten hbo-pedagogiek zijn begeleid bij het afstuderen en er zijn bijdragen geleverd aan het curriculum voor de opleiding hbo-pedagogiek en voor de pabo (**valorisatie**). Kennisontwikkeling op het thema vorming en opvoeding heeft een grote stimulans gekregen door de start in 2013 van het Lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs. Het lectoraat richt zich op het onderzoeken van de invloed van nieuwe media op jongeren in onze doelgroepen, waarbij de aandacht specifiek zal uitgaan naar de effecten van sociale media. De benoemde lector is tevens adjunct-hoofdredacteur van het Reformatorisch Dagblad (**zwaartepuntvorming**).*
- Er vindt promotieonderzoek plaats naar religieuze identiteitsontwikkeling.
Het promotieonderzoek naar religieuze identiteitsontwikkeling van moslimjongeren is in 2015 afgerond. Daarbij publiceerde de promovenda een aantal artikelen over het onderwerp en verzorgde ze workshops en lezingen. Daarnaast loopt een promotietraject over religieuze tolerantie als opvoedingsdoel van leerkrachten op een orthodox-christelijke school. Deze onderzoeken vinden plaats in samenwerking met de Protestantse Theologische Universiteit en de Universiteit Utrecht.

2. *Driestar Educatief bouwt de opleiding hbo-pedagogiek uit.*

Indicatoren

- De sinds kort bekostigde opleiding hbo-pedagogiek zal verder worden uitgebouwd.
- De opleiding krijgt een sterk profiel: jeugd en gezin.
- De opleiding zal ingebed worden in de organisaties in de eigen achterban en in de regionale organisaties, waaronder de gemeente Gouda, die gerelateerd zijn aan het werkveld van de hbo-pedagoog.

*In 2013 is een nieuw uitstroomprofiel toegevoegd aan de opleiding hbo-pedagogiek: jeugdzorgwerker (**profilering-> herordening opleidingsaanbod**). Dat is een verplicht profiel wanneer je in de jeugdzorg wilt werken. Vanuit het veld bleek dat hieraan behoefte was (**valorisatie**). Het profiel jeugd en gezin heeft nieuwe benaming gekregen die de*

*lading beter dekt: opvoedingsondersteuning. Driestar hogeschool, het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen in Brussel en de hogescholen Zeeland en Rotterdam legden over en weer bezoeken af in het kader van de externe validatie van stagedocumenten, eindwerken en toetsing in de hbo-opleiding pedagogiek. Overleg is gestart met CJG's om te bezien of we wederzijds wat voor elkaar kunnen betekenen (**valorisatie**).*

3. *Driestar Educatief draagt bij aan de ontwikkeling van de school als vormingsinstituut.*

Indicatoren

- We ontwikkelen samen met scholen het gebied burgerschapsvorming. Uitgangspunt is dat we betrokken zijn op de cultuur met een houding van positieve participatie vanuit onze eigen achtergrond.
- We stimuleren het denken over de school als leer- en leefgemeenschap en de vormende waarde die daarvan uitgaat, waarbij rentmeesterschap, duurzaamheid en globalisering een nadrukkelijke rol zouden moeten spelen.
- We praktiseren dit in onze eigen opleidingen.

*Binnen het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs is het media attitudemodel ontwikkeld. Dat model vormt een richtingwijzer voor wijs mediagebruik. Leraren krijgen door dit model zicht op de attitudes die bij leerlingen ontwikkeld zouden moeten worden en de wijze waarop ze dat het beste kunnen doen (**zwaartepuntvorming, valorisatie**). Eén van de onderzoeksprojecten binnen het eerder genoemde Onderzoekscentrum wordt, mede op verzoek van de scholen in het veld, attitudevorming ten aanzien van burgerschap en diversiteit. Dit borduurt voort op het media-attitudemodel, maar heeft een algemener karakter (**zwaartepuntvorming, valorisatie**).*

De overige twee indicatoren zijn als volgt geïmplementeerd: binnen de minoren OGO en Jong Management komen de genoemde aspecten uitgebreid aan de orde. In het honoursprogramma op de pabo is aandacht voor de vorming van een leergemeenschap, een brede, gefundeerde visie op actuele thema's, de verbinding tussen leraarschap en persoon, werkplekieren en praktijkonderzoek. De leerpunten en successen van het honoursprogramma zijn in de reguliere studieroute opgenomen.

*Ten slotte heeft Driestar educatief een methode voor seksuele vorming vanuit christelijke levensvisie voor de groepen 1-8 ontwikkeld, die ook bij wil dragen aan de ontwikkeling van de school als vormingsinstituut (**valorisatie**).*

4. *Driestar Educatief ondersteunt scholen en andere instellingen in ouderbeleid en ouderondersteuning.*

Indicatoren

- De ontwikkeling van opvoedingsondersteuning voor scholen zetten we door. *Binnen Onderwijsadvies is een aparte werkgroep Ouderbetrokkenheid actief die dit behartigt en aanbod ontwikkelt. Binnen de opleiding hbo-pedagogiek is het denken over opvoedingsidealen geïmplementeerd door middel van de werkplaatsen Opvoedingsbetrokkenheid en Karaktervorming, waarin opvoedingsidealen een centrale rol spelen. Ook worden ouderavonden georganiseerd over opvoedingsidealen (**valorisatie**). Verder startten kenniskringleden en studenten in de tweede helft van 2014 een aantal kwalitatieve onderzoeken naar de ontwikkeling van opvoedingsidealen en hoe in de praktijk vormgegeven wordt aan opvoedingsidealen (**zwaartepuntvorming**). In de afgelopen jaren heeft Driestar onderwijsadvies de methode voor seksuele vorming 'Wonderlijk gemaakt' ontwikkeld voor basisscholen, praktijkonderwijs en ouders. Deze methode wordt veel gebruikt. We ontwikkelen een vervolg voor alle niveaus van het voortgezet onderwijs mede ingegeven door de vernieuwde kerndoelen rondom seksualiteit en seksuele diversiteit (**valorisatie**).*

- We onderhouden relaties met diverse partners in het werkveld en de achterban en zoeken naar een complementaire rol in het doordenken van opvoedingsvraagstukken en het vormgeven aan opvoedingsondersteuning. We leggen daarbij de focus op de gebieden: geloofsopvoeding, mediaopvoeding en seksuele opvoeding.
*Driestar educatief is betrokken geweest bij de oprichting van de Reformatorische oudervereniging. Er zijn contacten gelegd met scholen en plaatselijke kerkelijke gemeenten om gezamenlijk aanbod te ontwikkelen. Een voorbeeld zijn de opvoedkringen die steeds meer in samenwerking met school-kerk worden georganiseerd door Driestar educatief. Daarnaast is tweemaal in samenwerking met de gemeente Gouda een Gouds Ouderfestival gehouden. Tijdens dit festival konden ouders workshops volgen over thema's die te maken hebben met de opvoeding van kinderen (**valorisatie**). Ouderbetrokkenheid is een van de belangrijkste pijlers van goed onderwijs en een blijvend onderdeel van de integrale kwaliteitsaanpak van scholen in het po en vo. Driestar onderwijsadvies maakt deel uit van het netwerk van regionale ExpertisePunten Ouderbetrokkenheid (EPO) van onderwijsadviesdiensten aangesloten bij branchevereniging Edventure. We bieden ouders, scholen en gemeenten ondersteuning bij het werken aan educatief partnerschap. Peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en scholen in po, vo en mbo kunnen sinds 2014 ook het certificeringstraject 'Samen met ouders' volgen. Onze adviseurs doen een intake voor dit traject en begeleiden eventueel bij het werken aan de ontwikkeling van partnerschap en de streefdoelen voor ouderbetrokkenheid. De eindcheck wordt uitgevoerd door een adviseur van een toetsend ExpertisePunt uit de regio.*
- Driestar Onderwijsadvies ondersteunt actief de ontwikkeling van voor- en vroegschoolse educatie.
*De behoefte aan bezinning op de voorschoolse educatie heeft geresulteerd in de notitie 'Peuterspeelzalen en kinderopvang'. De visie van Driestar educatief op verschillende voorzieningen voor jonge kinderen staat daarin centraal. Naar aanleiding van deze notitie zijn bezinningsavonden georganiseerd (**valorisatie**).*

Algemene conclusie vorming:

Via de opleiding hbo-pedagogiek, de kenniskring Opvoedingsidealen en het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs leveren we een bijdrage aan de kennisontwikkeling op het gebied van vorming en opvoeding (zwaartepuntvorming). Deze kennis wordt via het aanbod van Onderwijsadvies gevaloriseerd, alsmede in het curriculum van de opleiding HBO-pedagogiek en de pabo.

Focus: identiteit, internationalisering, kennisontwikkeling, ICT.

Door deze kerngebieden heen richten we onze focus op identiteit, kennisontwikkeling, internationalisering en ICT.

Identiteit

Doel:

Driestar Educatief werkt vanuit een christelijke identiteit en is nauw betrokken op en bij haar achterban. We investeren in deze relatie en willen onze identiteit vooral ook zichtbaar maken in de onderwijspraktijk en in de manier waarop we met elkaar werken binnen ons instituut. Daartoe gebruiken we het concept van 'de Brongerichte benadering', ontwikkeld binnen het lectoraat 'Onderwijs en identiteit'. Dit concept wordt een onderscheidend kenmerk voor Driestar Educatief en de wijze waarop we identiteit werkzaam willen laten zijn voor ons denken en doen.

Indicatoren:

- De Brongerichte benadering' wordt naar buiten uitgedragen.

- Werken met kernwaarden is een van de manieren om Brongericht te werken. Zowel in personeelsbeleid als in productontwikkeling en kennisontwikkeling zijn deze leidend. Driestar Educatief zal herkenbaar zijn op haar kernwaarden.
- We ontwikkelen een toerustingsmodule waarin het genoemde concept en de kernwaarden zijn opgenomen. Deze module krijgt een plaats in ons personeelsbeleid. Alle collega's zullen deze module volgen.
- Voor het vitaal houden van de kernwaarden, ontwikkelen we materiaal dat kan worden ingezet bij openingen, vergaderingen, themadagen en gezamenlijke momenten.
- We starten een project met enkele scholen om het concept van de Brongerichte benadering ook te vertalen naar andere schoolpraktijken.
- We bouwen een verzameling van materialen op die gehanteerd kunnen worden binnen de Brongerichte benadering en het werken met kernwaarden. Deze verzameling wordt ontsloten via de website Brongericht.

De 'Brongerichte benadering', die een belangrijk onderdeel van ons profiel vormt, komt bij ieder extern optreden, bv. voorlichtingsbijeenkomsten, aan de orde. De kernwaarden spelen een belangrijke rol bij sollicitatiegesprekken en gesprekscyclus. Het lectoraat Christelijk leraarschap beheert en ontwikkelt materiaal dat in relatie tot de kernwaarden en brongerichte benadering gebruikt kan worden bij bv. studiebijeenkomsten. Op een aantal scholen heeft de afdeling Onderwijsadvies een traject afgerond wat heeft geleid tot het invoeren van kernwaarden. Vrijwel alle medewerkers hebben inmiddels de toerustingsmodule gevolgd.

Als onderdeel van ons nieuwe strategisch beleidsplan 2016-2019 hebben we een visie geformuleerd op de verdieping van onze identiteit en de actualisering ervan. We willen meer en krachtiger de kern van onze identiteit, de Bijbel, benadrukken. We zijn zuinig op deze kern want die geeft richting aan het denken en werken binnen Driestar educatief. We willen zo de kracht en waarde van onze identiteit tonen en aantrekkelijk zijn voor onze studenten en de scholen die we dienen.

Algemene conclusie identiteit:

Op diverse manieren willen we "handen en voeten" geven aan onze identiteit en vertalen naar gedrag. Medewerkers voelen zich erg betrokken bij de identiteit van ons instituut, zo blijkt uit het medewerkers tevredenheidsonderzoek, waarbij we nadrukkelijk ook openstaan voor en dienstbaar willen zijn aan onze omgeving.

Internationalisering

Doel:

Internationaal is er veel belangstelling voor kennis, opleidingen en materialen die wij bieden. We zien dit als een kans om in internationaal perspectief meer te kunnen betekenen. Een mogelijkheid om van onze 'rijkdom' te delen met scholen die over beperkte middelen beschikken, maar ook geen traditie kennen van christelijk onderwijs. Door internationalisering doen wij nieuwe ervaring en kennis op, wat helpt om te leren leven en denken in een mondiale samenleving. Onze hogeschool krijgt door deze activiteiten meer internationale exposure en wordt mede daardoor voor studenten nog aantrekkelijker.

Driestar educatief wil internationaal uitgroeien tot een belangrijke partner voor christelijk leraarschap, identiteit en onderwijs, opvoeding en schoolleiderschap, en samen met andere instituten zich bezinnen op de vraag hoe de christelijke identiteit gestalte kan krijgen.

Op basis van een uitgebreide studie maakten we in 2015 keuzes voor de manier waarop we van betekenis willen zijn in de internationale wereld van de 21ste eeuw. We spraken drie ontwikkelrichtingen af tot 2020: 1) Driestar hogeschool – internationalisering geïntegreerd, 2) Driestar educatief als leverancier van onderwijskundige kennis in de internationale context en 3) Driestar educatief als onderdeel van een wereldwijd onderwijsnetwerk. De concrete stappen zijn beschreven in het plan INDE 2020 (Internationalisering Driestar educatief 2020).

Indicatoren:

- Kennis en vaardigheden maken we internationaal toegankelijk en toepasbaar voor verschillende (culturele) contexten.
- We ontwikkelen trainingsmethoden en -vormen die toepassing van de christelijke identiteit in verschillende contexten mogelijk maken.
- We bieden op maat gesneden opleidingstrajecten voor de opleiding van christelijke leraren in het buitenland.
- We bieden adviesdiensten aan partners in binnen- en buitenland, die zich richten op het ontwikkelen en verbeteren van christelijk onderwijs en het trainen van christelijke leraren.

*Driestar educatief heeft een strategische alliantie met de organisatie voor ontwikkelings-samenwerking Woord en Daad om structureel samen te werken op het terrein van onderwijs en ontwikkelingssamenwerking (Edu4Change) (**valorisatie en zwaartepuntvorming**). Er vinden diverse trainingen van Edu4Change in het buitenland plaats, met medewerkers van Driestar educatief en uiteraard toepasbaar gemaakt voor de betreffende culturele context. De trainingen richten zich op didactiek, leiderschap, ouderbetrokkenheid en problemen bij kinderen.*

*Samen met Woord en Daad zetten we een netwerk op van een tiental lerarenopleidingen in Azië, Zuid- en Midden-Amerika en Afrika, die christelijke leraren opleiden voor zowel primair als voortgezet onderwijs. Waar mogelijk zoeken we samenwerking met bestaande christelijke opleidingen die qua identiteit en kwaliteit bij ons passen. Voor de regio's waar geschikte lerarenopleidingen ontbreken, ontwikkelen we een strategie om die op te zetten. Aan elke opleiding zal een onderwijsadviesdienst verbonden zijn met een visie op verandering voor het onderwijs in de regio. In landen waar dat relevant is, zal ook in beleidsbeïnvloeding worden geïnvesteerd. Het netwerk moet in 2020 operationeel zijn (**valorisatie**).*

*We werken samen met de Bonisa zending aan de opbouw van een christelijke lerarenopleiding in Beijing. In de afgelopen periode ontwikkelden we enkele courses voor de pabo en gingen collega's naar China om een aantal lessen te geven (**valorisatie**). Het lectoraat Christelijk leraarschap heeft binnen het project Christian Education Worldwide een model ontwikkeld om christelijk onderwijs in een specifiek land of een specifieke regio in kaart te brengen (**zwaartepuntvorming**). Op die manier kan Driestar educatief beter inspelen op de concrete situatie in het buitenland (**valorisatie**). Vanuit Onderwijsadvies maken de teams Jonge Kind en ICT-ParnasSys aanbod geschikt om in het buitenland mee aan het werk te gaan. We ontwikkelen ook verschillende intensive courses (korte cursussen met deelnemers uit het buitenland), zoals quality education en educational leadership.*

- Driestar Hogeschool werkt aan de realisatie van een internationaal georiënteerd curriculum.
*Wij hebben het Erasmus Charter for Higher Education toegekend gekregen om gesubsidieerde uitwisseling (studenten en staf) binnen Europa tussen partneruniversiteiten mogelijk te maken. Dit is een onderdeel van het Erasmus+ programma dat loopt van 2014-2020. De internationale minor 'Christian Education: crossing the borders' is vijf maal aangeboden. Buitenlandse studenten denken samen met onze Nederlandse studenten intensief na over essenties van christelijk onderwijs. Op hun beurt vertrokken onze studenten naar het buitenland om daar onderzoek te doen naar de wijze waarop christelijk onderwijs in het buitenland gestalte krijgt. Voor alle opleidingen is een internationale oriëntatie voorgeschreven. Binnen de opleidingen is het voor studenten verplicht om een buitenlandervaring op te doen (**profilering-> differentiatie**). De Ivo vertaalde in 2015 relevante delen van de moduleboeken van het pedagogisch-didactisch programma in het Engels. De vertaalde versie is bedoeld voor de tutorgroep die het programma in het Engels*

volgt. De Engelstalige tutorgroep kennen we overigens al een jaar of tien (**profilering -> differentiatie**).

We begonnen met de ontwikkeling van een Engelstalige master Christian education. Hierin zullen studenten zich verdiepen in het wezenlijke van christelijk onderwijs, opleiden en leidinggeven. Het streven is dat de masteropleiding in september 2017 gaat draaien. Ze is in principe tweejarig, maar kan worden verkort of verlengd. Het programma gaat uit van blended learning. De ontwikkeling van deze master sluit naadloos aan bij onze profilering als christelijk kennisinstituut en onze ambities op het gebied van internationalisering (**profilering**).

- Driestar Educatief heeft internationaal gericht personeel. Ze bevordert de mobiliteit van medewerkers, stimuleert deelname aan grensoverschrijdende projecten en is gericht op het ontwikkelen van intercultureel denken en handelen.
In het begin 2014 tot stand gekomen Professionaliseringsplan, is één van de professionaliseringsroutes: internationaal bekwaam. Dat wordt een speerpunt de komende jaren. Medewerkers worden daarnaast gestimuleerd een Cambridge certificaat te halen. Binnen de opleidingen is het steeds meer gangbaar dat docenten in het buitenland studeren en lezingen geven. Daarnaast nemen medewerkers via het Erasmus programma deel aan onderwijsactiviteiten in het buitenland.
- Driestar Educatief ondersteunt scholen in haar werkveld in het initiëren en uitbouwen van internationalisering. Driestar Educatief speelt een belangrijke rol in het verbinden van scholen, ondersteunt scholen, wisselt kennis en ervaring uit. Daarnaast inspireert zij de achterban met dit thema.
*Voorbeeld hiervan is het Platform Coördinatoren Internationalisering in het Voortgezet Onderwijs, waar Driestar educatief initiatiefnemer van is. Daarnaast organiseren we ook in samenwerking met een vo-school een internationale conferentie (ECCEN). We leveren op aanvraag advies op het gebied van internationalisering (Onderwijsadvies) en organiseren we inspirerende bijeenkomsten m.b.t. dit thema voor het werkveld (**valorisatie**).*

Algemene conclusie internationalisering:

Afgelopen periode is gebleken dat Driestar educatief een uniek aanbod heeft voor christelijke onderwijsinstellingen in het buitenland. Daarbij is sprake van kruisbestuiving, omdat onze studenten en medewerkers bij de internationale contacten ook belangrijke leerervingen opdoen.

Op basis van een uitgebreide studie maakten we keuzes voor de manier waarop we van betekenis willen zijn in de internationale wereld van de 21ste eeuw. Deze zijn beschreven in het plan Internationalisering Driestar educatief 2020 en leidt tot verdere profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie.

Kennisontwikkeling/innovatie

Doel:

We investeren in kennisontwikkeling op de drie kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming/opvoeding. Dit draagt bij aan de realisatie van onze missie en visie. Daarnaast leidt het tot verbetering van (delen van) onze opleidingen, tot de ontwikkeling van aanbod op het gebied van Onderwijsadvies en geeft het profiel aan ons instituut.

Indicatoren:

- Wat de lectoraten en kenniskringen betreft, ondernemen we het volgende:
 - We starten een nieuw lectoraat 'Christelijk leraarschap' in 2012.

Dit lectoraat is van start gegaan en werkt aan de uitvoer van het lectoraatsplan 'Teaching with a mission'. In de kenniskring participeert en investeert het werkveld (po en vo). Het lectoraat heeft ook een internationale focus door participatie van de lector in 'Edu4Change', betrokkenheid bij onze International Minor en door het bouwen aan een groeiend netwerk van internationale contacten rondom het thema Christelijk Leraarschap. Het lectoraat is verbonden aan onze Master Leren en innoveren.

- We onderzoeken de mogelijkheid tot de start van een kenniskring/lectoraat Passend onderwijs als onderdeel van het expertisecentrum Passend onderwijs. *Zie boven onder 'Leraarschap', indicator Driestar Educatief gaat voor diversiteit en differentiatie.*
- Naast participatie in het lectoraat/de kenniskring leiderschap van Penta Nova starten we een eigen kenniskring op het thema 'essentie van (school)leiderschap', waarin ook aandacht is voor leiderschap en identiteit. *Zie boven onder 'Leiderschap'*
- We onderzoeken de start van een kenniskring en mogelijk lectoraat op het kerngebied vorming/opvoeding in 2013. *Zie boven onder 'Vorming', Er is een kenniskring 'Opvoedingsidealen in de praktijk' gestart. Deze is gelieerd aan de werkgroep Ouderbetrokkenheid binnen Onderwijsadvies, en aan de opleiding HBO-pedagogiek en de vakgroep pedagogiek binnen de pabo. Het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs is in 2013 gestart.*
- Het bestaande lectoraat Engels loopt door in de komende beleidsperiode. *Het lectoraat Engels functioneerde in 2014 voor het vierde en laatste jaar. Er is een reeks brochures verschenen. Er zijn bijeenkomsten voor het reformatorisch voortgezet onderwijs gehouden waar nagenoeg alle docenten Engels bij betrokken zijn geweest. Het lectoraat Engels kreeg een vervolg in de vorm van een projectgroep Engels van de zeven reformatorische vo-scholen. Deze heeft als taak de bevindingen en aanbevelingen van de kenniskring te vertalen naar zinvolle implementatie op de scholen (**valorisatie**). Internationaal is er een goed netwerk ontstaan, o.a. door deelname aan diverse internationale congressen en symposia en door sterke contacten met enkele buitenlandse instituten/universiteiten. We gebruikten onder andere de resultaten van het lectoraat Engels om het curriculum van onze lerarenopleiding Engels op een aantal punten te herzien (**valorisatie**).*
- Het is duidelijk wat we onder kennisontwikkeling verstaan en hoe deze gepraktiseerd wordt: we ontwikkelen een brochure over kennisontwikkeling, 'Kennisontwikkeling binnen Driestar Educatief', waarin we onze visie op kennisontwikkeling beschrijven en hoe we deze binnen Driestar Educatief gestalte geven. *Afgerond zijn: - 'Driestar educatief als kenniscentrum', een notitie waarin we uitgangspunten en streefrichting voor de kennisontwikkeling binnen ons instituut hebben vastgelegd.- 'Essenties van leren' waarin we onze visie op het leren van professionals binnen Driestar educatief beschrijven, mede gerelateerd aan onze identiteit. Naar aanleiding van het bezoek van de visitatiecommissie van de VKO (Validatiecommissie Kwaliteitszorg Onderzoek) is medio 2014 een Onderzoekagenda opgesteld en starten we een Onderzoekscentrum (zie hierboven onder Leraarschap).*

- Alle activiteiten hebben een plaats binnen de driehoek van praktijkgericht onderzoek: kennis – onderwijs – beroepspraktijk.
Bij evaluatie en starten van activiteiten op het gebied van kennisontwikkeling stellen we altijd de vraag naar de relatie met en relevantie voor opleiding en werkveld. Het werkveld zelf houdt ons ook de noodzaak van de relevantie voor de praktijk voor (zwaartepuntvorming, valorisatie).
- We voeren regie over de activiteiten door de aanstelling van een kenniscoördinator of het instellen van een kennisberaad.
Er is een kennismanager aangesteld. Hij functioneert direct onder het cvb en is verantwoordelijk voor: coördinatie van de interne samenhang van de kennisontwikkeling, leggen van verbindingen tussen opleiding, onderwijsadvies en kennisontwikkeling, de kwaliteit van de kennisontwikkeling, beleid, geven van gevraagd en ongevraagd advies aan het cvb.
Er is een kennisberaad ingesteld. Daaraan nemen vertegenwoordigers van Onderwijsadvies, opleiding, lectoraten, P&O en Facilitair bedrijf deel. Binnen het kennisberaad wordt beleidsmatig nagedacht over kennisontwikkeling binnen Driestar educatief en wordt gezorgd voor optimale verbinding en samenhang. Een en ander heeft een vervolg gekregen in de onderzoeksagenda en de start van het Onderzoekscentrum.
- We streven naar mede-eigenaarschap met het veld en andere partners. Het veld kan ook onderzoeksvragen bij ons beleggen en participeren in de kennisontwikkeling.
Het werkveld wordt op diverse manieren betrokken. Nagenoeg in alle kenniskringen participeren mensen uit het werkveld, die ook door het werkveld worden bekostigd. Eén van onze lectoren wordt door het werkveld bekostigd. Daarnaast heeft elk lectoraat een resonansgroep die is samengesteld uit mensen uit het werkveld. Steeds meer onderzoeken vinden plaats in nauw overleg en in samenwerking met het werkveld. Dit krijgt ook voortgang bij de start van het Onderzoekscentrum.
- We rusten onze medewerkers toe en prikkelen hen om aan kennisontwikkeling te doen door te leren, te stimuleren en te laten participeren. We stimuleren daardoor het ontstaan van een onderzoekscultuur binnen Driestar Educatief.
 - Dit betekent dat we meer mensen laten participeren in onderzoek, dat we meer mensen een master- c.q. promotietraject willen laten volgen, dat we (jonge) onderzoekers proberen aan te trekken (zo mogelijk in een traineeconstruct), dat we promovendi aan lectoraten/kenniskringen willen koppelen en dat we ernaar streven dat onze lectoren als copromotor gaan optreden.
We stimuleren het volgen van WO Masters en het promoveren. Voor beide maken we gebruik van de lerarenbeurs en de promotiebeurs. Er zijn enkele jonge medewerkers benoemd die onderzoeksbekwaam zijn. De start van het Onderzoekscentrum zal hieraan bijdragen.
 - Docenten kunnen alleen studenten in hun onderzoek begeleiden als ze aan bepaalde kwalificaties voldoen. We werken aan een interne opleidingsroute onderzoeksvaardigheden, die onder andere tot deze kwalificaties kan leiden. We starten een programma 'Hoe doe je praktijkonderzoek' voor mensen die deelnemen aan kenniskringen en/of in een master- of promotietraject eigen onderzoek doen.
Binnen het Professionaliseringsplan is een project gestart om te komen tot een eigen opleidingsroute 'Onderzoeksbekwaam'. De docenten die eindwerk begeleiden zijn bijgeschoold en werken volgens heldere procedures en standaarden. Elk team ontwikkelt een meerjarenvisie op de eigen samenstelling waarin o.a. wordt bepaald hoeveel mensen onderzoeksbekwaam dienen te zijn.
- We zoeken gericht naar partners in kennisontwikkeling, in binnen- en buitenland, om tot samenwerking te komen. De samenwerking op kennisontwikkeling binnen de alliantie

met de GH Zwolle en de CHE zetten we door.

*Met CHE en GH vormen we samen het 'ZEG-verband' (ZEG = Zwolle, Ede, Gouda). Binnen dit verband werken we samen aan kennisontwikkeling (**zwaartepuntvorming**). Concreet is er een gezamenlijk, grootscheeps onderzoek gedaan onder onze alumni naar de waardering voor de vormingscomponent in onze opleidingen. Dat leverde gerichte adviezen op voor een update van onze opleidingsprogramma's. Er is n.a.v. dit onderzoek een gezamenlijke docentenbijeenkomst georganiseerd. De drie hogescholen hebben hierdoor hun profiel verscherpt op het gebied van persoonlijke vorming van de studenten (**profilering**). Binnen ZEG is een lectoraten dag georganiseerd, voor alle lectoren en kenniskringleden. Gezamenlijke kennisontwikkeling zal ook een plek krijgen binnen Radiant. Onder 'Internationalisering' is aangegeven hoe kennisontwikkeling in internationaal verband vorm krijgt.*

Algemene conclusie Innovatie/kennisontwikkeling:

De kennisontwikkeling en het praktijkgericht onderzoek is de laatste jaren steeds belangrijker geworden (zwaartepuntvorming). Daarbij werken we nauw samen met andere instellingen, nationaal en internationaal. De opbrengsten verankeren we in de opleiding en dragen we via Onderwijsadvies uit naar het veld (valorisatie). De samenwerking met het werkveld wordt steeds steviger, zoals ook is gebleken bij de voorbereidingen om te komen tot onderzoeksvragen voor het medio 2016 te starten Onderzoekscentrum. We blijven veel investeren in de vaardigheden van onze mensen op dit gebied.

ICT

Doel:

Het persoonlijk contact tussen leraar-leerling – docent-student blijft onverminderd van groot belang. Maar ICT krijgt een steeds meer uitgebalanceerde rol in het primaire leerproces. Leerkrachten moeten leren hun taak als onderwijsarrangeur ook m.b.v. ict vorm te geven. Daarnaast is ICT steeds meer van nut bij de professionalisering van de leerlingenzorg in de scholen. Dat geldt ook voor het op verantwoorde wijze omgaan met opbrengstgericht werken, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs.

Indicatoren:

- Driestar Educatief als kennishebber van pedagogische (leer)processen en van de relatie tussen pedagoog en leerling/student weet als geen ander hoe de beïnvloeding van ICT hierop verloopt en zou moeten verlopen. Zij houdt deze kennis actueel, investeert in deze kennis en draagt deze kennis actief uit in haar omgeving.
*Voor het primair onderwijs is een consultancy model met bijbehorende website ontwikkeld, waarmee besturen en directies van scholen kunnen komen tot verantwoorde keuzes hoe ICT in de leeromgeving in te zetten. De lector Nieuwe Media in vorming en onderwijs heeft voor de Dorvo-scholen (de zeven reformatorische vo-scholen) een visie op leren en ICT in 2020 gepresenteerd (**valorisatie**). Op basis van deze visie wordt gewerkt aan verschillende implementatiescenario's in de leeromgeving van het vo. Medewerkers van de verschillende afdelingen werken samen in de kenniskring van het lectoraat Nieuwe media. Binnen de Ivo is een module ontwikkeld over nieuwe media en leren (**profilering**). Binnen Onderwijsadvies-vo wordt nagedacht over digitale methodeontwikkeling.*
- Driestar Educatief ontwikkelt een visie op leren en de plaats die ICT moet hebben in het leerproces en de onderwijsbegeleiding.
Driestar educatief ontwikkelt en benut actief de mogelijkheden van ICT in opleiding en advisering. De afgelopen jaren heeft de focus gelegen op de verkenning van de kansen, mogelijkheden en onmogelijkheden die ICT in de leeromgeving biedt voor onze kerngebieden leraarschap, leiderschap en vorming. Een interne, organisatiebrede regiegroep, inclusief het nieuwe lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs, heeft vanaf september 2013 met

wetenschappers en andere kennisinstituten en bijvoorbeeld Kennisnet de ontwikkelingen rond ICT in onderwijs en advisering bestudeerd. Wij zijn daarbij tot drie koersuitspraken gekomen:

- Het moet gaan om onderwijsgedreven innovatie met behulp van ICT in de leeromgeving (in tegenstelling tot techniekgedreven innovatie);
- Onderwijs in onze context is vooral ook vorming van beroepsbeoefenaren (leraren, leiders, vormers) en dat is een proces dat gestimuleerd wordt door de combinatie van fysieke ontmoeting (met docenten en medestudenten) en een rijke, uitdagende, doeltreffende en efficiënte virtuele leeromgeving: blended learning;
- Het aanleren in het onderwijs van de '21th century skills' gaat gepaard met de ontwikkeling van een '1st century' attitude.

In de pabo hebben alle vakgroepen nagedacht over een ICT-project dat van meerwaarde is bij het geven van hun specifieke vak. Elke vakgroep diende een eigen projectvoorstel in. In 2015 werd gestart met de uitvoering daarvan. Een voorbeeld is het digitaliseren van het stageportfolio. Daarnaast zijn experimenten gedaan met de digitale leer- en werkomgeving OnderwijsOnline.

- Driestar Educatief geeft zelf het goede voorbeeld van een innovatieve, uitstekende en verantwoorde inbedding van ICT in het eigen onderwijsprogramma en de begeleidingsactiviteiten.
*Binnen hogeschool en onderwijsadvies wordt er met afstandslernen en -coachen, iPad en innovatieve vormen van video tagging geëxperimenteerd. De interne position paper 'online onderwijs' is in concept klaar en wordt leidend bij de nieuwe ontwikkelingen op dit punt. I.s.m. Netfoundation en Open Universiteit verkennen we vervolgroutes voor Online Onderwijs (alle vormen van e-learning worden daarin bekeken).
Van 2014 tot 2016 ontvangen we subsidie voor het project 'Wetenschap en techniek in de klas'. Dit project is bedoeld om wetenschap en techniek op te nemen in het curriculum van de pabo (**profilering**) en om pabodocenten te professionaliseren. Op onze pabo wordt al veel gedaan aan wetenschap en techniek, onder meer onder de noemer 'onderzoekend en ontwerpend leren' en via het veldonderzoek. We begonnen aan de bundel 'Verrassende wetenschap en technologieontmoetingen in de klas', die moet dienen als inspiratiebron voor pabodocenten en leerkrachten in het basisonderwijs (**valorisatie**). Voor 2016 zien we het als een uitdaging om wetenschap en techniek vorm te geven als een overstijgend concept en na te denken over hoe we het verankeren in het curriculum. Twee collega's gaan een notitie schrijven waarin ze wetenschap en techniek bezien vanuit christelijk perspectief. Hiermee willen we studenten aan het denken zetten over de waarde van techniekonderwijs en hun christelijke visie daarop. In het project leggen we een verbinding met het lectoraat Nieuwe media in vorming en onderwijs.*
- Driestar Educatief heeft een passend aanbod aan ICT-producten, zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs, die de onderwijsprocessen en begeleidingsprocessen op zinvolle en verantwoorde wijze dienen. Deze producten en/of diensten worden door onze klanten hoog gewaardeerd en passen binnen onze visie op schoolontwikkeling.
- Driestar Educatief ontwikkelt versneld de komende periode in samenwerking met haar partners de diverse ICT-producten, zoals expertsystemen voor opbrengstgericht werken en de producten in en om ParnasSys, door tot complete lijn van zorgvolgsystemen en managementdashboards.
*Binnen Onderwijsadvies worden deze producten ontwikkeld. De klanttevredenheid, zoals continu gemeten door DKZ en Cedeo is hoog. Op het basis ParnasSys leerling volgsysteem is inmiddels een aantal succesvolle toevoegingen geïmplementeerd, zoals Zien!- PO en Leerlijnen. Driestar educatief is betrokken bij de module Kindkans: dit biedt de mogelijkheid om binnen het landelijke samenwerkingsverband Berseba het aanvragen van ondersteuning digitaal vorm te geven (**zwaartepuntvorming**). In 2013 is de module Leerlijnen tot stand gekomen: een digitaal systeem dat op een praktische en overzichtelijke manier de ontwikkeling van de leerlingen en de planning (op leerling-, groeps- en schoolniveau) registreert. Driestar educatief*

participeert in de ontwikkeling, de verkoop en de implementatie. De afdeling Onderwijsadvies-po draagt zorg voor de scholing van ParnasSys en ZIEN!. Samen met ParnasSys richtte Driestar onderwijsadvies de 'ParnasSys-academie' in met cursussen voor ParnasSysgebruikers. De academie onderscheidt een cursusaanbod gericht op persoonlijke ontwikkeling en een aanbod gericht op schoolontwikkeling. Beide kennen scholing op basis-, verdiepend en expertniveau. In de academie kregen bestaande cursussen een plek, maar er vond ook uitbreiding plaats.

- ICT is ondersteunend aan de internationalisering door het mogelijk maken van long distance learning, coaching op afstand van de international class en het ontwikkelen van een forum op internet.
Dit project loopt in samenwerking met het Facilitair Bedrijf, waarbij we contacten hebben gelegd met Netfoundation en Open Universiteit. De pijlers ICT en internationalisering versterken elkaar steeds meer.

Algemene conclusie ICT:

De discussie over ICT in de leeromgeving wordt zowel binnen als buiten Driestar educatief op grote schaal gevoerd. Er zijn nog weinig bewezen effectieve strategieën. Daarom hebben we in het afgelopen jaar binnen ons lectoraat Nieuwe media gestudeerd op dit thema en zijn we tot een algemeen model gekomen. Dat model helpt scholen en instellingen bij de keuze van een ondersteuningsstrategie voor ICT bij het onderwijs (zwaartepuntvorming en valorisatie).

Het primaat blijft liggen bij de ontmoeting als plaats van diep en rijk leren. Maar dat kan heel goed samengaan met digitale omgevingen en toevoegingen, zodat we steeds meer spreken van blended learning, dat wil zeggen: een afgestemde en intelligente samenwerking van verschillende onderwijsvormen. Dat krijgt dan ook een plaats binnen onze opleidingen.

Gelet op het bovenstaand beschreven profiel en de beschreven ambities is Driestar Educatief in aanmerking gekomen voor de volledige 2% van het selectieve budget. In het voorgaande staat (in blauw) beschreven op welke manier we invulling hebben gegeven aan profilering en valorisatie en ook dat we onze prestaties op het gebied van kwaliteit gedurende de looptijd van de prestatieafspraken hebben kunnen continueren.

Driestar educatief

Burg. Jamessingel 2 Postbus 368 2800 AJ Gouda
T 0182-540333 info@driestar-educatief.nl

www.driestar-educatief.nl

Driestar educatief is een praktijkgericht kenniscentrum dat een inspirerende bijdrage levert aan het christelijk onderwijs in binnen- en buitenland. Dat doen wij met opleidingen, diensten en producten van Driestar hogeschool, Driestar onderwijsadvies en Driestar managementadvies.

Driestar educatief

Burg. Jamessingel 2 Postbus 368 2800 AJ Gouda
T 0182-540333 info@driestar-educatief.nl

www.driestar-educatief.nl

Driestar educatief is een praktijkgericht kenniscentrum dat een inspirerende bijdrage levert aan het christelijk onderwijs in binnen- en buitenland. Dat doen wij met opleidingen, diensten en producten van Driestar hogeschool, Driestar onderwijsadvies en Driestar managementadvies.